

Universiteit Antwerpen

Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen

Academiejaar 2013-2014

MASTERPROEF

De aanpak van cyberpesten bij jongeren door de (lokale en federale) politie

Maïté Camerman

S0122159

Master in Communicatiewetenschappen

Afstudeerrichting Strategische Communicatie

Promotor : Prof. Dr. Heidi Vandebosch

Medebeoordelaar : Prof. Dr. Kathleen Van Royen

Abstract

De literatuurstudie toont aan dat cyberpesten bij jongeren een groeiend maatschappelijk fenomeen is dat ernstige gevolgen heeft voor zowel het slachtoffer als de pestkop. In België is één jongere op drie minstens één keer slachtoffer geweest en één op vijf dader. Naast de studenten, de ouders, de scholen, de Internet Service Providers (ISP), de verenigingen en de e-safety sector, is de politie (lokaal en federaal) een heel belangrijke speler in het bestrijden van cyberpesten. In dit onderzoek wordt er op kwalitatieve wijze, aan de hand van diepte-interviews, gekeken hoe de politiediensten, zowel op lokaal als federaal niveau, preventieve acties uitvoeren om hun doelgroepen te informeren, welke verhoudingen zij onderhouden met andere betrokken actoren en welke acties zij samen opzetten, welke rol zij spelen in de detectie en opname van de klachten door een goede taakverdeling tussen de verschillende afdelingen en niveaus en ten slotte hoe zij te werk gaan bij het behandelen van cyberpestgevallen door de aanvaller te bestraffen en het slachtoffer te ondersteunen.

Kernwoorden:

cyberpesten, jongeren, lokale- en federale politie (FCCU-RCCU), aanpak, kwalitatief, sociale media

Word count: 12 270

Lijst met afkortingen :

FCCU : Federal Cyber Crime Unit

SAJ: Service d'Aide à la Jeunesse

RCCU : Regional Cyber Crime Unit

SPJ: Service de Protection Judiciaire

CCU: Cyber Crime Unit

SNS: Sociale NetwerkSite

DAGG: Dienst Ambulante Geestelijke
Gezondheidszorg

ISP: Internet Service Provider

CBJ: Comité voor Bijzondere Jeugdzorg

ICT : Informatica en Communicatie
Technologie

CAD: Centra voor Alcohol- en andere
Drugproblemen

CLB: Centrum voor Leerlingenbegeleiding

JAC: Jongeren Advies Centra

IM : Instant Messaging

ASO: Algemeen Secundair Onderwijs

BSO: Beroeps Secundair Onderwijs

UA: Universiteit Antwerpen

TSO: Technisch Secundair Onderwijs

ETCB: End to Cyberbullying Organization

PMS : Centre Psycho-Medico-Social

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	6
2. Literatuurstudie	8
2.1. Cyberpesten	8
2.1.1. Definitie	8
2.1.2. Vormen	9
2.1.3. Frequentie	10
2.1.4. Verband met klassiek pesten	11
2.1.5. Gevolgen	12
2.2. Aanpak van cyberpesten	13
2.2.1. Betrokken actoren (naast de politie).....	13
2.2.2. De politie als actor	16
2.3. Onderzoeksvragen	23
3. Methode	24
3.1. Steekproef en procedure	24
3.2. Dataverzamelmethode	26
3.3. Data-analyse	27
4. Resultaten	29
4.1. Steekproefbeschrijving	29
4.2. Politieaanpak van cyberpesten in de praktijk	31
4.2.1. Preventie en bewustmaking in de praktijk	31
4.2.2. Detectie en ontvangst van de klachten in de praktijk	33
4.2.3. Interventie en repressie in de praktijk	34
4.3. Gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen de verschillende politiediensten	35
4.4. Ervaren moeilijkheden door de verschillende politiediensten	38
5. Discussie/Conclusie	41
6. Bibliografie	44
7. Bijlagen	51
Bijlage 1: Brief aanvraag bezoek politiekorps.....	51
Bijlage 2: Lettre de demande de visite d'un bureau de police.....	52
Bijlage 3: Interview van de lokale politie Sint-Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken.....	53

Bijlage 4: Perstekst - Infoavond en workshop	65
Bijlage 5: Interview van de lokale politie Brussel-Zuid (politie zone 5341).....	68
Bijlage 6: Afdelingen binnen de lokale politie Brussel-Zuid.....	78
Bijlage 7: Interview van de lokale politie Gent.....	80
Bijlage 8: Mediabericht van de lokale politie Gent - Cyberflikken.....	90
Bijlage 9: Lespakket cyberflikken.....	92
Bijlage 10: Interview van de FCCU Brussel	93
Bijlage 11: Interview van de RCCU Brussel.....	104
Bijlage 12: Interview van de RCCU Luik.....	111
BIJLAGE 13: Preventiecampagne “Stop Cyberhate!”	116

Vooreerst gaat mijn dank uit naar mijn promotor, Prof. Heidi Vandebosch, voor het vertrouwen en de steun die ze mij heeft gegeven.

Vervolgens wil ik mijn bijzondere gesprekspartners, met name Mevrouw Kim Herbots, Mevrouw Kristien Vanderhoeven, Mevrouw Anneleen Thoen, Mevrouw Saartje Ackaert, De Heer Hendrik Sanctorum, De Heer Ivo Tits, De Heer Leerschool, De Heer Laurent Bounameau, De Heer Jean-François Joris en De Heer Olivier Bogaert, bedanken voor hun kennisoverdracht. Door hen werd mijn kennis omtrent cyberpesten verruimd.

Dank ook aan mijn vader, Marco Camerman, en de Heer Ivan Mathieu, die hebben bijgedragen tot de realisatie van deze masterproef.

Tot slot bedank ik al mijn vrienden en mijn familie. Zij hebben me steeds gemotiveerd, kalmte en ontspanning geboden, tips gegeven en steevast interesse getoond voor mijn onderzoek.

1. INLEIDING

Pesten is jammer genoeg een problematiek van alle tijden die plaatsvindt in verschillende vormen, bij verschillende leeftijdscategorieën, en in verschillende contexten (in scholen, families, verenigingen, op het werk, enz., ...) (Dinakar, K., Jones, B., Havasi, C., Lieberman, H., & Picard, R., 2012).

De snelle ontwikkeling van de ICT heeft de communicatiemethodes grondig gewijzigd. Sinds het begin van dit decennium maken het internet en de mobiele telefonie (Smartphone) deel uit van ons dagelijks leven. De vooruitgang op technologisch vlak is aanzienlijk, maar samen met de voordelen komen soms ook nadelen, door het potentiële foutieve gebruik ervan. Cyberpesten, of pesten via internet of mobiele telefonie, is één van die negatieve verschijnselen van het digitale tijdperk, waarvan jongeren vaak slachtoffer zijn (Langos, 2012).

De gevolgen van cyberpesterijen mogen zeker niet onderschat worden. Pesterijen leiden vaak tot sociale en emotionele problemen en kunnen op lange termijn tot depressie en zelfs tot zelfmoordgedachten of zelfmoord leiden (Heirman & Walrave, 2008). Deze gevolgen zijn eveneens van toepassing in de digitale wereld naast de specifieke kenmerken (anonimiteit, oneindige reikwijdte, 24/7, onzichtbaarheid van de reactie van het slachtoffer) van dit fenomeen. Cyberpesten vergt dus bij de preventie, detectie en interventie een “specifieke aanpak” vanwege de betrokken spelers, waaronder scholen, ouders, media, ISPs, e-safety sector, politici en de jongeren zelf.

Deze masterproef zal zich toespitsen op de (mogelijke) rol van de politie in het geval van cyberpesten bij jongeren.

De gerechtelijke wereld (politie en justitie) heeft zich recent en onder druk van de verontruste academici in deze problematiek moeten mengen. Een recent voorbeeld van het maatschappelijk debat is het verschijnen van een artikel eind augustus 2013 in Het Laatste Nieuws onder de titel “Cyberhaat bestrijden wordt prioriteit voor justitie”. Hierin stond dat de Belgische justitie prioriteit geeft aan het bestrijden van cyberhaat inzake strafbeleid.

Een recente omzendbrief van de Procureurs-Generaal van België stelt dat *“er bijzondere aandacht zal uitgaan van de parketten naar de criminaliteit die op het internet en de sociale netwerksites wordt gepleegd”*.

De politie zou dus – en niet enkel volgens ons – een uiterst belangrijke rol spelen in deze problematiek.

Eerst wordt er een overzicht gegeven van reeds uitgevoerde studies die relevant zijn voor dit onderzoek en waarbij de nodige begrippen verklaard worden. Achteraf wordt de probleemstelling van deze masterproef geformuleerd aan de hand van drie centrale onderzoeksvragen die verklaren hoe de verschillende politiediensten in België met cyberpesten in de praktijk omgaan, welke de gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen deze diensten zijn, wat de mogelijke onderliggende redenen daarvan zijn en wat de moeilijkheden zijn die ze daarbij ervaren. Het kwalitatieve diepte-interview als onderzoeksmethode zal op een gepaste wijze het onderwerp benaderen en de centrale onderzoeksvragen op het einde van dit onderzoek beantwoorden. Achteraf leggen we in de methodesectie de eigen bevindingen verder uit, waarbij de nadruk wordt gelegd op de steekproef, de vragenlijst en de verwerking van de gegevens. Verder tonen we onze resultaten, die daaropvolgend worden toegelicht. Ten slotte volgt er een conclusie waarin we sporen voorstellen om de taak van de politie efficiënter te maken.

2. LITERATUURSTUDIE

2.1. CYBERPESTEN

Sinds 2004 heeft het wetenschappelijk onderzoek op gebied van cyberpesten een grote groei gekend. Voor de definitie van het fenomeen wordt meestal teruggegrepen naar definities van “traditioneel” pesten, al is de vertaling naar de “online” context alles behalve evident. Op dit moment bestaat er nog geen algemeen aanvaarde definitie van het fenomeen.

2.1.1. DEFINITIE

Dan Olweus (1997) definieert klassiek pesten als volgt: *“Een persoon wordt gepest of getreiterd als hij of zij herhaaldelijk en langdurig blootstaat aan negatieve handelingen verricht door één of meer andere personen”* (Olweus, 1997).

Wetenschappers vertrekken ruwweg van een aantal basiskenmerken (agressiviteit, intentie, repetitie en machtsonevenwicht, uitgevoerd door een groep of individu) die aanwezig moeten zijn om van klassiek pesten te kunnen spreken.

Smith et al. (2008) definiëren cyberpesten als volgt: *“Cyber bullying is an aggressive, intentional act carried out by a group or individual, using electronic forms of contact, repeatedly and over time against a victim who cannot easily defend him or herself”* (Dooley, Pyzalski, & Cross, 2009; Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008)

Dezelfde basiskenmerken zijn in deze definitie terug te vinden met als enig onderscheidende element van cyberpesten het feit dat de agressie via informatie- en communicatietechnologieën (zoals het internet en de GSM) plaatsvindt.

2.1.2. VORMEN

Figuur 1

Vormen van cyberpesten

Klassiek pesten (ter referentie)	Cyberpesten
<p>Direct pesten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fysiek (bv. slagen) - Verbaal (bv. iemand uitschelden) - Non-verbaal (bv. maken van obscene gebaren) - Sociaal (bv. iemand uitsluiten van een groep) 	<p>Direct pesten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fysiek (bv. opzettelijk massale virussen versturen om de computer te besmetten) - Verbaal (bv. iemand beledigen of bedreigen via GSM of internet) - Non-verbaal (bv. verzenden van obscene foto's of beelden) - Sociaal (bv. iemand uitsluiten van een online groep)
<p>Indirect pesten (bv. verspreiden van valse geruchten)</p>	<p>Indirect pesten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Roddels verspreiden via GSM of e-mail - "Outing" of Openbaring (bv. verzenden van vertrouwelijke informatie) - "Denigration" of Besmeuring (bv. naam of reputatie van iemand beschadigen) - "Masquerade" of Misbruik van identiteit (bv. aannemen van iemand anders naam)

Bron : Vandebosch & Van Cleemput , 2009; Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009.

Er wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen **directe en indirecte vormen** van pesten (zie figuur 1) zowel bij cyberpesten als bij klassiek pesten. In de eerste vorm is het slachtoffer rechtstreeks betrokken bij het voorval (Friendly Attac, 2012). Bij deze categorie kent het slachtoffer zijn dader. In de tweede vorm gaat het eerder om "achter de rug" pesten. Deze vorm van pesten is gemakkelijker voor de dader en moeilijker voor het slachtoffer. Indirect pesten gebeurt zonder kennis van de beoogde persoon (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009).

Cyberpestvormen zijn zeer ruim en variabel en evolueren voortdurend (CODE, 2013, p. 7). Regelmatig komen er nieuwe ICT middelen te voorschijn, waarmee nieuwe manieren om te cyberpesten ontstaan, die het werk van de verschillende actoren verzwaart.

2.1.3. FREQUENTIE

Hoewel de ingeschatte cijfers sterk variëren naargelang de leeftijd van de bestudeerde groep en de formele definitie van cyberpesten (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012) gaan wetenschappers akkoord dat cyberpesten een vrij frequent voorkomend fenomeen is bij tieners (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009).

Op internationaal niveau variëren de cijfers van slachtofferschap tussen 4% en 36% (Ybarra & Mitchell, 2004; Hinduja, S. & Patchin J.W., 2008). In Europa hebben 29% van de jongeren de rol van slachtoffer van cyberpestrijen al ingenomen (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010). In België is één jongere op drie (34,3%) al minstens één keer het slachtoffer geweest van cyberpesten tijdens de laatste zes maanden. De meeste gepeste jongeren weten vaak niet wie hun aanvaller is, omdat pesten doorgaans anoniem gebeurt. Eén jongere op vijf (21,2%) erkent zich al schuldig te hebben gemaakt aan cyberpesten tijdens dezelfde periode (zes maanden). 76% van de jongeren tussen 12 en 18 jaar is reeds getuige geweest van cyberpesten tijdens het laatste half jaar (zie figuur 2) (Vandebosch, Van Cleemput, Mortelmans, & Walrave, 2006; Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009, p. 31). Ondanks deze opmerkelijke cijfers blijven de statistieken van cyberpesten minder belangrijk dan die van klassiek pesten (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008).

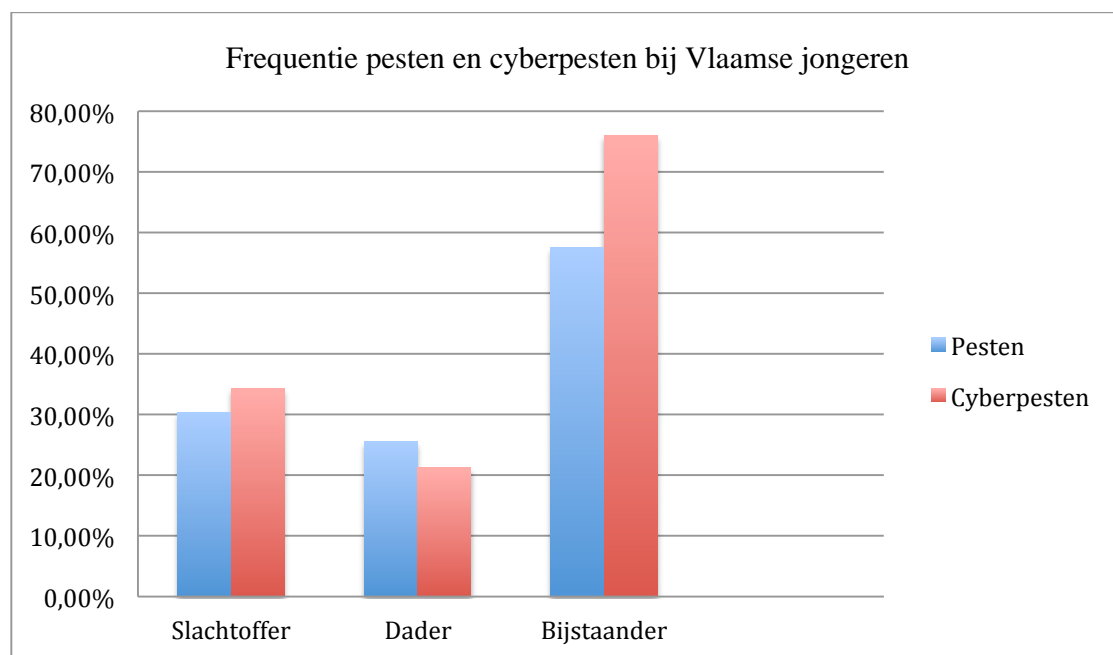
De meest voorkomende vormen van cyberpesten veranderen voortdurend onder de invloed van nieuwe media of websites. Iemand uitschelden (30,3%), roddels verspreiden (22,8%), de identiteit van iemand anders innemen (16,1%), bedreiging (13,0%) en ontvangst van ongewenste seksuele inhoud (11,5%) zijn de meest gebruikte vormen om online te pesten volgens de wetenschappers Wade en Beran (2011, p. 49). Het vragen aan iemand om iets seksueel te doen (7,3%) of een privé-foto van hem of haar te sturen (3,3%) zijn vormen van cyberpesten die het minst werden ervaren door de jongeren in diezelfde studie.

Volgens de cijfers van het DICA onderzoek uitgevoerd in Vlaamse scholen, gebeuren 43,6% van cyberpestgevallen op sociale netwerksites, 37,1% via SMS en 23,8% via instant

messaging. Pesterijen via e-mail, onlinegame, telefoongesprek, YouTube of op een forum, blog of andere website zijn de vormen die het minst voorkomen bij jongeren (Friendly Attac, 2012). Digitaal pesten is een fenomeen dat relatief vaak voorkomt bij de jongerengeneratie (bevestigd door de cijfers hierboven).

Figuur 2

Frequentie van pesten en cyberpesten bij Vlaamse jongeren

Bron: viWTA studie (2006) en DICA onderzoek (2012)

2.1.4. VERBAND MET KLASSIEK PESTEN

In de wetenschappelijke context wordt aangetoond dat er een **sterke overlap** bestaat tussen klassiek pesten en cyberpesten (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010). Heel wat jongeren zijn zowel betrokken bij traditionele als bij digitale pesterijen (Ybarra, Diener-West, & Leaf, 2007). Bewijzen tonen aan dat online aanvallers of slachtoffers het vaak ook offline zijn (Heirman & Walrave, 2008, p. 2). Deze beweringen zijn bevestigd op internationaal niveau door de pioniers op dat gebied Ybarra en Mitchell (2004) en op nationaal niveau door de Vlaamse DICA studie die momenteel loopt aan de Universiteit van Antwerpen (Friendly Attac, 2012).

Daartegenover onderscheidt cyberpesten zich van offline pesten door een aantal specifieke kenmerken (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010). De anonimiteit door het innemen van pseudoniemen of valse identiteiten, het indringend karakter (24/7) omdat het niet alleen buiten de schoolpoorten voorkomt maar ook thuis, de snelle verspreiding van haat berichten en de exponentiële reikwijdte, zijn de kenmerken die cyberpesten karakteriseren en differentiëren van traditioneel pesten (Slonje & Smith, 2008; Wright, Brunham, Inman, & Ogorchock, 2009; Epstein, A. & Kazmierczak, J., 2006-2007). Studies van Smith et al. (2008) tonen aan dat cyberpesten minder vaak voorkomt dan klassiek pesten, zelfs als het aantal gevallen niet onbelangrijk is, en regelmatig gebeurt buiten de schoolcontext dan binnen, hoewel dit ook tijdens de schooluren kan plaatsvinden via eigen GSM of Smartphone of met de computer van de school (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008).

2.1.5. GEVOLGEN

De meeste studies verklaren dat cyberpesten grote gevolgen kunnen hebben op een jongere (Sticca & Perren, 2013; Heirman & Walrave, 2008) omwille van het anoniem, onpersoonlijk, indringend karakter, de exponentiële reikwijdte en de 24/7 bereikbaarheid (Heirman & Walrave, 2008, p. 3; Sticca & Perren, 2013; Kowalski, R.M. & Limber, S.P., 2007; Li, Q., 2006).

In het algemeen wordt er verondersteld dat cyberpesten een grotere impact heeft op jongeren dan traditioneel pesten. Deze impact varieert naargelang de vorm van cyberpesten en de individuele kenmerken van het slachtoffer. Sommige jongeren zijn weerbaarder dan andere en ervaren dus ook minder impact. Terwijl sommige vormen van cyberpesten weinig invloed hebben op hun slachtoffer, kunnen andere zeer diepe sporen nalaten zoals depressie symptomen (zelfdestructief gedrag zoals drugsgebruik en zelfverminking, laag zelfvertrouwen, tekorten in sociale vaardigheden,...) die zelfs tot zelfmoord kunnen leiden (CODE, 2013, p. 5; Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009; Heirman & Walrave, 2008, p. 4). Smith et al. (2006) hebben aangetoond dat beledigende foto's en video clips de grootste impact hebben omdat ze een breed publiek raken, gevolgd door websites, oproepen en berichten die een gelijke impact hebben en ten slotte chat rooms, instant messaging en e-mails, met minder impact op het slachtoffer dan klassieke vormen van pesten (Heirman & Walrave, 2008, p. 3; Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008; Dooley, Pyzalski, & Cross, 2009; Slonje & Smith, 2008).

2.2. AANPAK VAN CYBERPESTEN

De aanpak van klassiek pesten binnen de jongerengeneratie veronderstelt de betrokkenheid van verschillende actoren. Gezien het aantal ernstige cyberpestgevallen voornamelijk bij de tieners (zie de cijfers hierboven vermeld), de bijzondere kenmerken die daaruit voortvloeien en de negatieve gevolgen geleverd op de gezondheid van de slachtoffers en daders (fysiek en geestelijk) hebben nieuwe actoren (zoals o.a. de sociale media, de ISPs of de politiediensten) zich ingewerkt in de strijd tegen cyberpesten. Bovendien hebben de actoren die reeds aanwezig waren bij traditioneel pesten hun rol, taak en activiteit moeten aanpassen. Er werd bijvoorbeeld verklaard dat schoolprogramma's tegen traditioneel pesten niet volstonden om cyberpesten aan te pakken (del Rey, R., Elipe, P., & Ortega, R.). De betrokken actoren (in dit geval het schoolpersoneel) van klassiek pesten hebben de eigenschappen van cyberpesten in rekening moeten nemen om dit probleem concreet aan te pakken (bv. de schoolgemeenschap opvoeden over een veilig gebruik van het internet of cyberpesten in de lessen invoeren) (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010).

2.2.1. BETROKKEN ACTOREN (NAAST DE POLITIE)

De verschillende actoren (naast de politie die later behandeld wordt) zijn: de jongeren, de ouders, de onderwijssector, de ISPs, de socialenetwerkgemeenschappen, de nieuwsmedia, de e-safety sector en de overheid (politici, justitie, ...) (Beirens, L., 2010). Deze actoren moeten op de hoogte gebracht worden van wat cyberpesten is, de verschillende vormen, de prevalentie, de relatie met klassiek pesten en de impact daarvan. De hele gemeenschap moet zich bewust zijn van dit fenomeen en gemeenschappelijke inspanningen ondernemen (Wright, Brunham, Inman, & Ogorchock, 2009; Beirens, L., 2010).

De **jongeren** zijn de eerste en belangrijkste betrokkenen (als dader, slachtoffer of bijstander). Als hevige gebruiker van de nieuwe technologieën (77% van de jongeren beschikken over een smartphone en surfen via dit instrument op het internet volgens een Waalse studie uitgevoerd in 2012 op 2.596 leerlingen door de Dienst van Schoolbemiddeling) moeten ze op een veilige en verantwoordelijke manier met de ICT leren omgaan. Ten eerste door aan hun ouders te tonen op welke websites ze surfen. Ten tweede door op een verantwoordelijke manier om te gaan met andere internetgebruikers. En ten derde door voorzichtig te zijn met hun privé-informaties en de verspreiding van deze gegevens te voorkomen (Patchin, J. & Hinduja, S.,

2012). Daarnaast moet men ze stimuleren om over het fenomeen te spreken met betrouwbare (en vertrouwens-) personen (Litwiller & Brausch, 2013; Patchin, J. & Hinduja, S., 2012). Indien alle studenten op de hoogte waren van de stappen om cyberpesten te bestrijden en hun eigen grenzen beter kenden, zou het eenvoudiger zijn om cyberpesten aan te pakken (Li, Q., 2006).

Scholen (m.a.w. al diegenen die direct of indirect bij het schoolleven betrokken zijn) hebben een belangrijke verantwoordelijkheid in het voorkomen en aanpakken van het pestgedrag. Ze hebben een ideale positie om kinderen en jongeren te helpen in het begrijpen en onderwijzen van de gevaren van de cyberspace gebaseerd op participatieve strategieën en om strategieën te onderwijzen om (cyber)pesten aan te pakken wanneer het voorkomt (Dinakar, K., Jones, B., Havasi, C., Lieberman, H., & Picard, R., 2012; Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010). Ten tweede bepaalt het antipestbeleid (gebonden aan elke school) de grenzen die niet overschreden mogen worden door de leerlingen aangaande cyberpesten (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012). Ten derde moeten de leerkrachten goed geïnformeerd zijn over het probleem om het sneller gewaar te worden en er rechtstreeks op te kunnen reageren (Boonen, 2006, p. 195). Het schoolpersoneel opleiden tot een verantwoordelijk internetgebruik zal een betere opvoeding van de leerlingen i.v.m. cyberpesten toelaten (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012; Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010).

De belangstellenden uit het onderwijsveld zijn altijd betrokken geweest in de strijd tegen traditioneel pesten die voornamelijk in de klas of op de speelplaats plaats vond (bv. de projectweek Kies kleur tegen pesten, ludieke acties zoals Move tegen pesten). Nu moeten ze een nieuwe vorm van pesten trotseren. Ten einde de goede werking van de “whole school approach” te waarborgen, zou de samenwerking van de verschillende betrokkenen noodzakelijk zijn, met bijvoorbeeld de politie, de ouders of organisaties zoals Child Focus, om verschillende soorten activiteiten (preventie, detectie, reactie) op te zetten (Beirens, L., 2010; Vandebosch, H., 2014).

De **ouders** spelen evenzeer een essentiële rol in de begeleiding en bescherming van hun kinderen in cyberspace, omdat cyberpesten vaak buiten de school(m)uren gebeurt en begint op thuiscomputers en privé-telefoons (Epstein, A. & Kazmierczak, J., 2006-2007). Een ouderlijke controle (bv. software voor ouderlijke toezicht of filterprogramma's instellen (Epstein, A. & Kazmierczak, J., 2006-2007)) op het internetgebruik van de kinderen, in combinatie met adviezen in verband met hun internetgebruik zijn aangewezen. Ouders

moeten ook waakzaam zijn over de online en sociale activiteiten van hun kinderen. Een verandering in het gedrag van het kind als gevolg van zijn online activiteiten moet geïdentificeerd en aangepakt worden door de ouders met behulp van andere actoren indien nodig (bv. aangifte bij de politie bij ernstige feiten, de leraar van het kind op de hoogte brengen van de gebeurtenissen) (Epstein, A. & Kazmierczak, J., 2006-2007).

De **sociale media** zijn platformen waarbinnen cyberpesten zich afspeelt. Hun betrokkenheid in de aanpak van cyberpesten is onmiskenbaar. Deze komt tot uiting in de “Safer Social Networking Principles for the EU” opgericht door een aantal SNSen op Europees niveau (Europese Commissie, SNS leveranciers, 2009). Het zijn maatregelen die ze genomen hebben om de voordelen van het internet te verhogen en de potentiële risico's voor kinderen en jongeren te verlagen. In de praktijk verlenen de sociale netwerken de mogelijkheid aan hun gebruikers om misbruiken te melden door meldknoppen (bv. Facebook geeft de kans aan zijn gebruikers om hulp bij misbruiken op te roepen via de noodknop (Facebook, 2004; Beirens, L., 2010; Snakenborg, Van Acker, & Gable, 2011)). Een sprekend voorbeeld daarvan is de samenwerking tussen de sociale media Netlog en de FCCU. Alle incidenten die op Netlog worden gemeld door de gebruikers worden rechtstreeks doorgestuurd naar de eCops hotline van de federale politie (Beirens, L., 2010). Bovendien geven veel sociale netwerksites (SNS) ook de mogelijkheid aan hun gebruikers om een veilige omgeving te creëren door hun privacy-instellingen te wijzigen tegen misbruiken (bv. de blauwe dinosaurus van Facebook (Kolk, 2014)) (Vandebosch, Beirens, D'Haese, Wegge, & Pabian, 2012; Beirens, L., 2010; Facebook, 2004).

ISPs spelen een actievere rol bij het stoppen dan bij het voorkomen van cyberpesten (Stanbrook, M., 2014). Hun acties gebeuren regelmatig in samenwerking met andere actoren (bv. tijdens het identificatiewerk van de politie). Daarnaast controleren zij zelf ook de inhoud die op het internet terug te vinden is. Op basis van deze opsporingen kunnen zij bepaalde (illegale) inhoud verwijderen en de dader (bij ernstige gevallen) uitsluiten van het verder gebruik van hun diensten (bv. iemand intimideren op een forum) (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009; Snakenborg, Van Acker, & Gable, 2011).

De **nieuwsmedia** verhoogden deze laatste jaren ook hun aandacht voor cyberpesten, vooral na een aantal dramatische tragedies (Wright, Brunham, Inman, & Ogorchock, 2009) (bv. zelfmoord van een Brits tienermeisje (Hannah Smith) gepest op de SNS Ask.fm (Fricker, 2013)). Als betrokken actor spelen de nieuwsmedia ook een belangrijke bewustmakingsrol,

door het beïnvloeden van de politici en het grote publiek (Vandebosch, H., 2014; Cowie, H. & Colliety, P., 2010, p. 265). In het Verenigd Koninkrijk werd bijvoorbeeld een handvest voor media-geletterdheid opgericht waarin er voorgesteld werd om meer nadruk te leggen op de media-geletterdheid en creatief zelfbeschikkingsvermogen voor alle generaties (Cowie, H. & Colliety, P., 2010).

In de **e-safety sector** spelen een groot aantal nationale en internationale organisaties (bv. Clicksafe van Child Focus, CLB Hulp, JAC, Unicef, Interpol, End to Cyberbullying Organization (ETCB), Inforjeunes,...) een rol in de strijd tegen klassiek en online pesten. Deze zijn vaak actiever op het preventiegebied dan op het detectie- of repressiegebied. Gedurende de preventie acties (presentaties, workshops, brochures, e-safety activiteiten, voorlichtingssessies, informatieavonden,...) geven ze aanbevelingen en tips voor een goed gebruik van het internet op een manier die aangepast is aan hun publiek.

Tot besluit wordt er door onderzoekers aanbevolen dat alle betrokken actoren samen zouden moeten werken om hun acties efficiënter te maken en deze nieuwe vorm van pesten uit te roeien (Beale, A. & Hall, K., 2007; Beirens, L., 2010). Vervolgens is het belangrijk dat alle actoren over de gevaren en hindernissen van het internet en de ICT discussiëren maar ook over het positief en juist gebruik daarvan, volgens Jager et al. (2010). Aansluitend zagen experts eveneens een duidelijke behoefte aan het invoeren van regels, wetgevingen, beperkingen, toezicht en controle. Dit zijn de benaderingen die moeten ondernomen worden door de verschillende actoren om cyberpesten aan te pakken (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010; Broll, R. & Huey, L., 2014).

2.2.2. DE POLITIE ALS ACTOR

Hierboven wordt vermeld dat een aantal antwoorden om cyberpesten aan te pakken betrekking hebben op regels, controle en sancties (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010; Broll, R. & Huey, L., 2014). De bovengenoemde betrokkenen spelen een cruciale rol in de strijd tegen cyberpesten maar soms worden ze beperkt in hun acties als gevolg van de wetgeving (hoewel er nog geen specifieke wet aangaande cyberpesten bestaat, kan cyberpesten strafbaar zijn door de verschillende vormen die hij aanneemt). Onderzoekers hebben bijvoorbeeld opgemerkt dat scholen soms aarzelen om betrokken te zijn in cyberpestgevallen omdat ze vrezen de wettelijke bevoegdheid te overschrijden, vooral

wanneer het buiten de school plaatsvindt (Broll, R. & Huey, L., 2014). De politie, als vertegenwoordig van de wet, is diegene die het best in staat is om preventie-, detectie-, en repressie acties te ondernemen, zonder de wet te overtreden.

2.2.2.1. STRUCTUUR BINNEN DE BELGISCHE POLITIE

Ten einde de rol van de verschillende politionele niveaus in de aanpak van cyberpesten beter te begrijpen is het noodzakelijk om de bestaande organisatie (sinds de hervorming van de politiestructuur (De Ruyter, Ponsaers, Vermeulen, & Vander Beken, 2010, p. 21)) toe te lichten (Belgische Federale Politie).

De huidige Belgische politiestructuur is onderverdeeld in twee geïntegreerde politieniveaus: het lokaal en het federaal niveau. Beide niveaus werken op een autonome wijze en onder de supervisie van een verschillende instantie. Zij zijn complementair en trachten via een nauwe samenwerking tot de veiligheid van het land en de vrijwaring van de democratie bij te dragen (Debeck, 2008; Belgische Federale Politie; Beirens, L., 2010).

Op **lokaal niveau** telt België vandaag 196 lokale politiezones die elk jaarlijks een aantal taken in te vullen hebben waaronder de basispolitiezone, uitgevoerd volgens het model van de community policing: d.i. de wensen en behoeften van de bevolking in acht nemen en een oog houden op de activiteiten van de burgers. Daarnaast mogen ze andere missies vervullen waarin ze gespecialiseerd zijn of volgens de prioriteiten van de burgers of de burgemeester. Om die reden zijn niet alle politiezones gespecialiseerd in cyberpesten of meer algemeen in jeugdcriminaliteit (Vandebosch, Beirens, D'Haese, Wegge, & Pabian, 2012; Belgische Federale Politie; Beirens, L., 2010).

Op **federaal niveau** is de politie samengesteld uit de Rijkswacht (zonder de brigades) en de gerechtelijke politie bij de parketten. Ze zorgt voor gespecialiseerde opdrachten van de gerechtelijke en bestuurlijke politie. Ze vervult ook “bovenlokale” opdrachten die meer dan één regio dekken en geeft steun aan de lokale politie. De federale politie telt ongeveer 13.000 personeelsleden, verdeeld over één Commissariaat-generaal en drie Algemene directies (Bounameau, 2013). Met betrekking tot cyberpesten bij jongeren is het belangrijk om in een paar woorden de rol van de FCCU (Federal Cyber Crime Unit), op nationaal niveau, en de 25 RCCU's (Regional Cyber Crime Units) toe te lichten (Belgische Federale Politie; Beirens, L., 2010).

De FCCU heeft als opdracht de ICT-criminaliteit te bestrijden met als doel, ook in de cyberwereld, de burgers te beschermen tegen alle vormen van “traditionele” en “nieuwe” criminaliteit (Belgische Federale Politie).

De RCCU's onderzoeken de sporen van internetcriminaliteit (bv. internetfraude, hacken van een computer of account, spionage, sabotage) en verlenen steun voor internetonderzoeken (bv. identificatie en lokalisatie van personen). In geval van ernstige zaken waarbij de RCCU hulp zou nodig hebben, kunnen zij altijd een beroep doen op de competenties van de FCCU op nationaal niveau (Belgische Federale Politie).

De **relatie tussen het lokaal en federaal niveau** is gebaseerd op functionele banden. Er is voorzien dat de lokale politie een beroep mag doen op de federale politie, via een soort van vrijwillig bijstandsakkoord in geval van ernstige situaties of uitzonderlijke omstandigheden, waarvoor zij specifieke hulp nodig zouden hebben. Maar in eerste instantie moet zij zelf ‘haar boontjes doppen’ (Vandebosch, Beirens, D'Haese, Wegge, & Pabian, 2012; Belgische Federale Politie; Beirens, L., 2010).

2.2.2.2. ROL VAN DE POLITIE

In de wetenschappelijke literatuur wordt er vermeld dat de rol van de politie in de aanpak van cyberpesten onvermijdelijk is op preventie, detectie en repressie vlak (zeker wanneer de wet overschrijden is (Cowie, H. & Colliety, P., 2010)).

Op preventievlak is de betrokkenheid van de politie aangewezen om ten eerste de toekomstige cyberpestgevallen te vermijden en ten tweede om een relatie op te bouwen met de verschillende actoren (Beale, A. & Hall, K., 2007). De verschillende politiediensten spelen ook een rol op detectie- en repressievlak, enkel wanneer het om ernstige- of strafrechtelijke gevallen gaat (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012)). Terwijl sommige politiediensten veel meer geëngageerd zijn als actor in de aanpak van cyberpesten bij jongeren, beschouwen andere dat fenomeen minder als een “core business”. Dit gaan we later verklaren in dit onderzoek. Deze korte inleiding over de rol van de politie in de strijd tegen cyberpesten zal hieronder uitgebreider besproken worden.

Onderzoeken omtrent cyberpesten bij jongeren hebben aangetoond dat het belangrijk is om kinderen en hun ouders op te voeden tegen cyberpesten en preventiecampagnes op te stellen

(Wright, Brunham, Inman, & Ogorchock, 2009; Li, Q., 2006; Ybarra, Diener-West, & Leaf, 2007; Bogaert, 2013; Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, & Tippett, 2008). **Preventieve** acties kunnen latere schade voorkomen (Beirens, L., 2010; Broll, R. & Huey, L., 2014). Het is belangrijk dat ze van jongs af aan (9-12 jaar) gestart worden en dat ze gepersonaliseerd worden (Valcke, Schellens, Van Keer, & Gerarts, 2007) (Boonen, 2006, p. 195). Onderzoekers hebben opgemerkt dat jongeren (voornamelijk slachtoffers) niet snel naar de politie stappen om een misbruik te melden omdat ze vrezen dat hun computer in beslag genomen zal worden of dat ze uitgesloten zullen worden van het internetgebruik (Beale, A. & Hall, K., 2007). Een studie uitgevoerd bij lagere schoolstudenten toonde aan dat de politie slechts op de hoogte was van 2,7% van de cyberpestgevallen (Addington, L.A., 2013). Hetzelfde geldt voor de volwassenen die de politie niet opbellen wanneer ze op de hoogte gebracht worden van een cyberpestgeval wegens onzekerheid over het impliceren van de politie (Addington, L.A., 2013). Preventie acties gaan de politiediensten helpen om zich bekend te maken als verantwoordelijke instantie voor cyberpestgevallen, goede relaties opzetten en onderhouden met jongeren en volwassenen en studenten en schoolpersoneel opleiden (Addington, L.A., 2013; Beale, A. & Hall, K., 2007; Beirens, L., 2010; Broll, R. & Huey, L., 2014). Deze acties worden vaak in medewerking met andere partners (bv. scholen, ouders, ISP, SNS, politici, e-safety organisaties) uitgevoerd (Hinduja, S. & Patchin J.W., 2008; Beale, A. & Hall, K., 2007, p. 11). Voorbeelden van een aantal initiatieven die tot stand werden gebracht door de politiediensten zijn praatsessies met leerlingen in hun klas, informatieve campagnes (bv. over hoe de gebruikers hun profiel moeten afschermen), avondpresentaties voor volwassenen over cyberpesten en online veiligheid om studenten te ontmoedigen in risicovolle en onaanvaardbare acties en interacties (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012; Beirens, L., 2010). Daarnaast zijn een aantal websites, brochures, boeken, praktijkvoorbeelden of fictieve verhalen, audiovisueel- en digitaal materiaal, artikelen uit kranten of online tijdschriften gebruikt door de politie tijdens hun preventie en bewustmakingscampagnes (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010).

De politiediensten speuren meestal zelf de daders op als het gaat om ernstigere misdaden (zoals kinderpornografie). In bepaalde landen past ze dezelfde anonimiteit toe als de misdadigers om online te handelen (Urbas, G., 2010). Politiekorpsen gaan zelden zelf actief op zoek naar sporen van cyberpestgevallen. De **detectie** van cyberpestgevallen is niet eenvoudig.

In België wordt de FCCU, als beheerder van het online Belgische meldpunt: www.ecops.be, geïnformeerd over internetcriminaliteit (o.a. cyberpestgevallen) via dit kanaal. Deze internet hotline geeft de mogelijkheid aan de internetgebruikers om online misdrijven (bv. het verspreiden van naaktfoto's) elektronisch te melden (FCCU; Beirens, L., 2010). Online slachtoffers of getuigen van een pestprobleem, kunnen het ook offline melden door contact op te nemen met hun lokale politiekantoor.

Naargelang het probleem kan een klachtafname volgen, die het politionele onderzoek zal voortzetten tot een identificatie van de dader, vaak in samenwerking met de CCU (Belgische federale politie; Beirens, L., 2010). Om de zaak concreet aan te pakken zijn bewijzen van het pestgedrag nodig (print screens, SMS'jes, opnamen van gesprekken, iemand die meegelezen heeft op de GSM van iemand anders) (Beirens, L., 2010). Als het over een serieus cyberpestgeval gaat, en het slachtoffer geen bewijzen heeft, wordt zijn of haar computer in beslag genomen om sporen te vinden. De politie werkt in dit geval dan vaak samen met ISPs of operatoren om het IP-adres of telefoonnummer te bekomen. De prioritaire opdracht bestaat erin het pesten zo spoedig mogelijk te stoppen voor het slachtoffer en zijn omgeving (Boonen, 2006, p. 195; Snakenborg, Van Acker, & Gable, 2011).

Eens de politie het pestgedrag heeft geëvalueerd, veiligheid heeft aangeboden aan alle betrokkenen, een aangifte heeft opgesteld, de dader heeft geïdentificeerd en het gedrag als misdrijf heeft gekwalificeerd, mag het **repressief** deel beginnen. Om de repressieve rol van de politie in geval van cyberpesterijen beter te begrijpen zal hieronder dieper worden ingegaan op de classificatie van cyberpesten volgens de Belgische wet.

Er bestaat in België zoals in tal van andere landen geen specifieke wet inzake cyberpesten. Cyberpesten is dus a priori niet strafbaar. Het pestgedrag kan aanleiding geven tot strafbare handelingen (bv. de rust van iemand verstoren kan aanzetten tot belaging en strafrechtelijk zijn) wanneer het als "misdrijf" omschreven feit gekwalificeerd is. Het bestaande strafrecht vermeldt misbruiken zoals **belaging** (stalken) (bv. aanhoudend ongewenste e-mails en/of SMS'jes sturen) gedefinieerd met art. 442bis en ter van het SWB (Strafwetboek); **wet op elektronische communicatie** (bv. virussen sturen om de computer van het slachtoffer vast te zetten) verduidelijkt a.d.h.v. art. 145, paragraaf 3bis van de wet van 13 juni 2005; **laster en eerroof** (bv. iemand op een forum openlijk beschuldigen van verkrachting) toegelicht in art. 443, 1ste paragraaf van het SWB (uitbreiding Art. 448 en Art. 449 van het SWB); **zedenfeiten** (bv. het verspreiden van seksuele getinte foto's op Facebook) beschreven in art. 383 en art.

383bis van het Strafwetboek (SWB); en **informaticacriminaliteit** waaronder het hacken van een informaticasysteem (Art. 550bis, paragraaf 1 van het SWB) en kwaadwillige manipulatie van data (Art. 550ter paragraaf 2 van het SWB) (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009). Deze feiten worden als strafrechtelijke gevallen beschouwd waarvoor de politiemensen moeten optreden om de dader te bestraffen, de maatschappelijke orde te beschermen en het slachtoffer schadeloos te stellen voor de veroorzaakte beschadiging (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009). Het is eveneens noodzakelijk te melden dat terwijl een groeiend aantal staten de wetten specifiek aan cyberpesten aanpassen, het grootste deel van deze wetten een aanpassing van het schoolreglement inhouden, eerder dan cyberpesten als misdaad te kwalificeren (Addington, L.A., 2013).

Tijdens de literatuurstudie hebben we kunnen opmerken dat veel pestkoppen en slachtoffers **minderjarigen** waren. In België, zoals in veel andere Europese landen, geniet de minderjarige van een strafonschendbaarheid tot aan zijn meerderjarigheid¹, d.w.z. dat hij vanuit strafrechtelijk oogpunt niet aansprakelijk beschouwd wordt en dus niet strafrechtelijk wordt veroordeeld. Iedere minderjarige die tegen de strafwet handelt, begaat geen misdaad (tenzij uitzonderlijke omstandigheden) maar wel een als “misdrijf” omschreven feit. Elk begaan “misdrijf” leidt niet tot een straf (behalve in ernstige gevallen) maar tot een bewustmaking van de jongere voor de gevolgen van zijn daden. De rechter zal hem eveneens een reeks van veiligheids-, bescherming- of educatieve maatregelen opleggen zoals hem doorverwijzen naar hulpverleningen, persoonlijke raad geven, tot onderwijstaken verplichten, hem doen beschuldigen voor zijn daden, of de schade terugbetalen (Observatorium van de Rechten op het Internet, 2009; D'Haese W. , 2008).

Jongeren getroffen door cyberpesterijen, zelfs als het buitenschools plaats vindt, moeten het melden aan het schoolpersoneel of andere vertrouwelijke personen van hun omgeving (Cowie, H. & Colliety, P., 2010; Beale, A. & Hall, K., 2007). Bij cyberpestgevallen proberen de scholen vaak het probleem in de schoolomgeving op te lossen (volgens de sancties vermeld in het schoolreglement) gezien het merendeel van de daders minderjarig zijn (hierboven beschreven) en om het gebruik van de wet te vermijden en de reputatie van de school niet te schenden (Cowie, H. & Colliety, P., 2010). Bovendien geven enkele landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, de mogelijkheid geeft aan hoofdleraren om bij cyberpestgevallen in te grijpen, zelfs wanneer het buitenschools voorkomt, met o.a. de recht om mobiele telefoons in

¹ In België is het aan de rechter om de strafmeerderheid te besluiten aan 16 jaar of 18 jaar oud. Over het algemeen, onder deze leeftijd (16 of 18 jaar) mogen de minderjarigen niet tot een straf veroordeeld worden.

beslag te nemen (Cowie, H. & Colliety, P., 2010; Stewart, D.M. & Fritsch, E.J., 2011). Eens de dader wordt gestraft door de school moeten de ouders een gesprek voeren over het verantwoordelijk gebruik van de ICT en indien nodig een tijdelijke verwijdering van de elektronische apparaten toepassen (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012). Indien scholen van mening zijn dat het cyberpestgeval de wet overschrijdt dan wordt de handeling vermeld aan de politie (Cowie, H. & Colliety, P., 2010; Patchin, J. & Hinduja, S., 2012; Beale, A. & Hall, K., 2007; Broll, R. & Huey, L., 2014). Politie mensen moeten zich op de hoogte houden van de verschillende wetten betreffende online handelingen en zich uitrusten met de vaardigheden en kennis om cyberpesten in te grijpen (Patchin, J. & Hinduja, S., 2012). Ze zijn ook een belangrijke bron voor het schoolpersoneel en bieden vaak informele raad en begeleiding wanneer de scholen onzeker zijn over de manier van handelen (Broll, R. & Huey, L., 2014).

“Betekenisvolle inspanningen maken tegen de toenemende weerslag van dit probleem zal niet enkel gebeuren door de wetten. Gezamenlijke inspanningen in alle sectoren van de samenleving zullen nodig zijn” volgens Stanbrook (2014). Luc Beirens, Directeur van de cyberveiligheidsdiensten bij Deloitte (vroeger hoofdcommissaris van de FCCU), is het hiermee eens. Hij vindt dat *“veel problemen in cyberspace kunnen opgelost worden door te communiceren. We moeten de eindgebruiker dus ook aanzetten om zo veel mogelijk zijn problemen zelf op te lossen”*.

Ondanks een toenemende aanvraag voor grotere politiebetrokkenheid in de aanpak van cyberpesten wordt er in de academische literatuur weinig vermeld over de manier waarop de politie dagelijks antwoordt op cyberpestgevallen of hoe ze liever dit probleem zouden aanpakken (Broll, R. & Huey, L., 2014; Addington, L.A., 2013). Bovendien moeten de politiediensten omgaan met een aantal moeilijkheden die hun dagelijks werk niet vergemakkelijken (de term cyberpesten is te algemeen om een onderzoekswaarde te zijn, wettelijke kwalificatie van cyberpestvormen, niet gemelde cyberpestgevallen, verhoogde verwachtingen van het publiek (zeker de ouders), gebrek aan middelen en materiaal (zeker op lokaal niveau), gebrek aan eenheden uitsluitend toegewijd aan cybercrime-onderzoeken, ...) (Broll, R. & Huey, L., 2014; Stewart, D.M. & Fritsch, E.J., 2011; Addington, L.A., 2013; Cowie, H. & Colliety, P., 2010; Beale, A. & Hall, K., 2007). In het vervolg van deze studie gaan we de ontbrekende informatie aanvullen met behulp van interviews ondernomen bij verschillende Belgische politiediensten, door de onderstaande onderzoeksvragen te beantwoorden.

2.3. ONDERZOEKSVRAGEN

Algemene bevindingen over cyberpesten zijn reeds aanwezig in de academische literatuur maar heel weinig is beschikbaar over de rol van de Belgische politiediensten op verschillende niveaus rond de aanpak van cyberpesten bij jongeren. Door eigen onderzoek, uitgevoerd door diepte-interviews bij Belgische politiediensten (hierboven gedetailleerd), verklaren we hoe ze concreet, op het veld, met cyberpesten omgaan, welke variaties en gelijkenissen er bestaan tussen de verschillende politiediensten en wat de moeilijkheden zijn die ze daarbij ontmoeten.

1) Hoe gaan de verschillende soorten politiediensten (FCCU, RCCU en lokale politiekorpsen) in België met cyberpesten om in de praktijk ?

Hiermee willen we te weten te komen hoe de politiediensten en -mensen tegenover het fenomeen van cyberpesten staan, wat hun visie van dit probleem is en hoe ze dat thema concreet op het veld aanpakken op gebied van preventie, detectie en interventie.

2) Wat zijn de gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen deze diensten ? Wat zijn de mogelijke onderliggende redenen voor mogelijke verschillen ?

De tweede onderzoeksvraag behandelt de rol van de verschillende politiediensten. We willen weten welke gemeenschappelijke kenmerken en variaties er tussen hen bestaan. Verder willen we te ontdekken welke mogelijke onderliggende verklaringen deze gelijkenissen en variaties zouden kunnen uitleggen.

3) Wat zijn de moeilijkheden die ze daarbij ervaren

In deze onderzoeksvraag stellen we ons de vraag over de moeilijkheden die de politiediensten dagelijks moeten in het handelen van cyberpesten.

3. METHODE

Deze masterproef omvat een kwalitatief onderzoek om op gepaste wijze het onderwerp te benaderen en de drie onderzoeksvragen te beantwoorden. Denzin en Lincoln (Mortelmans, 2011) definiëren het als volgt: “*Qualitative researchers study things in their natural settings, attempting to make sense of, or interpret, phenomena in terms of the meanings people bring to them*”. Bij kwalitatief onderzoek wil men vanuit “*het perspectief van ‘insiders’ inzicht krijgen in de aard van een fenomeen*” (Wouters, 2010). Met deze studie willen we via diepte-interviews met politieambtenaren te weten komen hoe zij de rol van de politie zien betreffende de aanpak van cyberpesten bij jongeren.

Het kwalitatieve interview als onderzoeksmethode onderscheidt zich van andere onderzoeksmethoden door ten eerste de flexibiliteit in de aanpak omdat elk interview andere richtingen kan opgaan, ten tweede de interactiviteit tussen de interviewer en de geïnterviewde, ten derde de aandacht die besteed wordt aan het verhaal van de respondent (door het centraal te plaatsen) en ten slotte de face-to-face interactie tussen de onderzoeker en zijn respondenten (Mortelmans, 2007, p. 215).

Het gebruik van het kwalitatief software programma, Nvivo, heeft ons geholpen in het coderen van de interviewtranscripties “*door de data te reduceren in codes, het primair materiaal inhoudelijk te structureren en het tekstmateriaal daarmee hanteerbaar te maken*” (Mortelmans, 2011). Deze techniek zal bijdragen tot het verhogen van de objectiviteit van de analyse, structuur geven aan dit onderzoek en de meer onderliggende verklaringen opleveren voor de huidige inspanningen en struikelblokken die de politie ervaart.

In dit luik wordt ingegaan op de steekproeftrekking en beschrijving, de dataverzameling, de dataverzamelmingsmethode en de data-analyse.

3.1. STEEKPROEF EN PROCEDURE

“*Voor er interviews afgenomen kunnen worden, is het noodzakelijk dat de onderzoeker een steekproef samenstelt van respondenten die geïnterviewd zullen worden*”, vermeldt D. Mortelmans (2007, p. 149).

In deze studie werd de **onderzoekspopulatie** gekozen volgens zijn betrekking met de Belgische politie, op lokaal en federaal niveau. De **steekproefeenheden** waren politieambtenaren van politiediensten die zich bezighielden met cyberpesten (op preventie-, detectie-, of repressieniveau). Vandaag de dag zijn er nog te weinig Belgische politiekorpsen die zich inzetten in de aanpak van cyberpesten bij jongeren. Niet alle politiekorpsen beschouwen deze strijd als een missie die bij de basispolitiezorg hoort. Cyberpesten vereist een specialisatie in ICT-kennis, die niet iedereen in handen heeft. Enkel de federale politie, als eenheid gespecialiseerd in ICT-elementen en sommige lokale politiekorpsen zijn aanwezig in deze problematiek.

De lokale politiekorpsen die tevoren acties hadden ondernomen tegen cyberpesten werden geïdentificeerd (via het internet of mond aan mond). Een aanvraag (zie bijlage 1 en 2) om hun politiekorps te bezoeken werd hen daarna via e-mail verstuurd, op basis van de contactgegevens die op hun website te vinden waren. Sommige korpsen hadden soms specifieke contactdiensten (met een e-mailadres) als “doelgroep studenten” of “communicatie”, zoals de lokale politie Leuven. Omwille van de talrijke negatieve antwoorden (of onbeantwoorde aanvragen) van de korpsen die zogenaamd acties tegen cyberpesten hadden ondernomen hebben we ons nadien gefocust op de lokale politiekorpsen van grote steden in Vlaanderen en Brussel. Antwerpen, Leuven, Gent, Hasselt, Sint-Truiden en Brussel maakten er deel van uit omdat het steden zijn met een belangrijke jongerengeneratie. De lokale politiekorpsen van Gent, Brussel-Zuid en Sint-Truiden zijn de enige die positief hebben geantwoord op de aanvraag. Met hen werd er dan telefonisch contact opgenomen om zo snel mogelijk een afspraak te regelen.

In een tweede fase werd er – op dezelfde wijze – contact genomen met de lokale politiekorpsen van grote steden in Wallonië (geselecteerd volgens dezelfde bovenstaande kenmerken als de Vlaamse steden). De aanvragen werden eveneens meestal negatief beantwoord, behalve bij de politie van Luik, die ons doorverwees naar Jean-François Joris (zie bijlage 13, interview), enquêteur bij de RCCU Luik. Wegens een gebrek aan tijd (hij kon zich niet tijdig vrijmaken) werd het “interview” via e-mail gevoerd a.d.h.v. vragen en antwoorden.

De belangrijkste reden van de negatieve antwoorden of de niet-deelname van enkele lokale politiekorpsen aan de interviews lag aan het feit dat ze niet of zeer weinig gevallen van cyberpesten tegenkomen en dus ogenschijnlijk geen of te weinig actie (moeten) ondernemen

om het probleem te bestrijden. De niet-beantwoording van sommige politiekorpsen (die toch toonden op hun website dat ze actief waren in de bestrijding van cyberpesten) werd als een gebrek aan tijd beschouwd om aan het interview deel te nemen. Deze lokale korpsen hebben vaak andere taken en prioriteiten en zijn soms meer aanwezig op andere gebieden.

Op federaal niveau werd er via e-mail een aanvraag verstuurd naar Olivier Bogaert (zie bijlage 11, interview), commissaris van de FCCU en leidende officier van de RCCU Brussel, die er positief op ingegaan is. Zijn preventieve acties, door aanwezig te zijn op bijna alle Franstalige media (o.a. TV uitzending “On n’est pas des pigeons” of het journaal, radio op “Classic 21” met de uitzending “Surfons tranquille”) en in de pers, wanneer het om een dossier gaat betreffende informaticacriminaliteit, was dus heel leerrijk voor deze masterproef. Wegens gebrek aan tijd werd het interview, na zijn werkuren, via Skype gehouden. Laurent Bounameau (zie bijlage 10, interview), assistent-afdelingschef en gerechtelijke commissaris bij de FCCU, werd dankzij persoonlijke relaties eerst via e-mail en daarna telefonisch gecontacteerd, wat leidde tot een positief antwoord voor een interview.

3.2. DATAVERZAMELINGSMETHODE

In het eigen onderzoek werd er gekozen voor diepte-interviews als dataverzamelingmethode. Deze methode geeft de mogelijkheid aan de onderzoeker om informatie te verzamelen dankzij de beantwoording van de ondervraagden op een aantal vooraf geformuleerde vragen (Mortelmans, 2007).

De dataverzamelingmethode van dit onderzoek startte met het creëren van een topiclijst die de belangrijkste onderwerpen bevatte, die tijdens het interview terug te voorschijn kwamen. Op basis van deze topiclijst werd een gestructureerde vragenlijst opgesteld, onderverdeeld in drie delen met ten eerste informatie over de achtergrondkenmerken van de politiedienst in kwestie, vervolgens vragen over hun praktische aanpak van cyberpesten en ten slotte hun mening over dat thema. De interviewvragen waren dezelfde voor alle respondenten en in dezelfde volgorde geformuleerd. Enkele dagen voor elke samenkomst werd de vragenlijst via e-mail doorgestuurd, ter voorbereiding. Ter plaatse werd er een gestructureerd interview afgelegd met de respondent(en) waarmee er tevoren contact was opgenomen en een afspraak werd geregeld. De doelstellingen en instructies van het interview werden uiteengezet voordat de interviews werden opgenomen en nadien ingetypt om ze vervolgens te kunnen analyseren.

In geval van onbegrip werd er aan de respondent gevraagd om zijn antwoord te herhalen. Dit was onmogelijk in de situatie van Jean-François Joris (RCCU Luik) die de vragenlijst elektronisch heeft beantwoord. De interviews werden ter plaatse (in de politiedienst in kwestie) afgenomen, in een ruimte waar niemand anders binnenkwam om de storing te vermijden. De duur van de interviews varieerde van een persoon tot een ander (van ongeveer 30 min. tot 2 uren). Op het einde van het interview werden de sleutel-ideeën besproken, bedankt en afscheid genomen van de respondent.

3.3. DATA-ANALYSE

De verzamelde gegevens werden verwerkt en geanalyseerd d.m.v. het kwalitatief software programma NVivo. Er werd gekozen voor het gebruik van dit programma omdat de Universiteit Antwerpen (UA) het ondersteunt en beschikt over een gratis licentie.

Vooreerst werd een nieuw project gecreëerd. Vervolgens werd het primair materiaal (de zeven interviewtranscripties) geïmporteerd in het project als “internals” in de “sources”, die het analysemateriaal verzamelt. Nadien werd er een “a-priori-benadering” codeboek (thematische structurering) opgesteld binnen de “nodes” op basis van de literatuurstudie. Het codeboek werd hiërarchisch georganiseerd (in “tree nodes”) om de structuur van de interviews te behouden. Deze werd vervolledigd tijdens het onderzoek wanneer belangrijke “nodes” ontbraken. Memobestanden werden ook af en toe aangemaakt om de ideeën en reflecties, die tijdens het coderen ontstonden, te noteren.

De interviewtranscripties werden achteraf één per één geopend en gecodeerd. Het coderen gebeurde in drie stappen. Ten eerste werd er open gecodeerd. In deze eerste fase van de data-analyse werden de relevante tekstfragmenten geselecteerd waaraan kernwoorden (node(s)) werden gehecht. Vervolgens werd er axiaal gecodeerd door de relevante tekstfragmenten met elkaar te verbinden om (source en node) categorieën aan te maken (met de gekoppelde attributen). Deze fase heeft als doel specifieke informatie over een groter geheel binnen het project te verzamelen. De laatste fase van de data-analyse, nadat alle interviews geanalyseerd en gecodeerd waren, was de selectieve codering. In deze fase probeerden we verbanden te leggen tussen de verschillende categorieën en uitzonderingen te zoeken door een blik te houden op de probleemstelling van het onderzoek.

Het gebruik van deze software voor kwalitatieve analyse in eigen onderzoek heeft ons de mogelijkheid gegeven om gemakkelijk relaties te vinden tussen de verschillende politiediensten en politieambtenaren. Dit programma heeft ons eveneens toegelaten om variaties te tonen tussen de politiediensten en respondenten. Deze waarnemingen stelden ons in staat om gemakkelijker en op een meer diepgaande wijze onze onderzoeksvragen te beantwoorden.

4. RESULTATEN

In deze resultatensectie geven we een overzicht van de belangrijke resultaten uit huidig onderzoek door de onderzoeksvragen zo duidelijk mogelijk te beantwoorden. De resultaten worden weergegeven in een beknopt en volledig tekstrapport, ondersteund door de verklaringen van de respondenten.

Ten eerste wordt de uiteindelijke onderzoeksgroep beschreven. Vervolgens bespreken we de manier waarop de verschillende soorten politiediensten met cyberpesten in de praktijk omgaan op het preventie-, detectie- en interventievlak en hoe ze tegenover dat fenomeen staan. Nadien wordt dieper ingegaan op de gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen deze diensten en de mogelijke onderliggende redenen die deze gelijkenissen en verschillen verklaren. Als laatste bespreken we de moeilijkheden die ze in hun taak van “cyberpestbestrijder” ervaren.

4.1. STEEKPROEFBESCHRIJVING

Voor deze studie werd er gezocht naar voldoende verscheidenheid tijdens het selecteren van de respondenten. In totaal werden er acht politiemensen ondervraagd en zeven interviews afgenomen (Anneleen Thoen en Saartje Ackaert van de lokale politie Gent hebben tezamen geantwoord aan de interviewvragen omdat ze geen tijd hadden om het afzonderlijk te doen) waarvan drie vrouwen en vijf mannen met verschillende functies (drie preventieambtenaren, twee commissarissen, twee enquêteurs en één inspecteur). De variatie tussen de politiediensten is ook bereikt aangezien vijf van de acht respondenten op lokaal niveau werken en drie op federaal niveau, bij de FCCU of de RCCU. Verder waren ze verdeeld over de drie gewesten. Hoewel we hoopten op een gelijke verdeling tussen de politiediensten en het geslacht van de respondenten, zijn we hier niet in geslaagd (zie figuur 3).

Figuur 3 : Demografische kenmerken van de respondenten en hun politiekorps

	Geslacht	Taal	Functie	Politiedienst	Gelegenheid	Regio	Omvang politiedienst	Omvang politiezone
Saartje Ackaert & Anneleen Thoen	Vrouw	Nederlands	Preventieambtenaar	Lokale politie	Gent	Vlaanderen	+ 1200 (tussen 1000 en 1300)	Gent en zijn deelgemeenten
Kristien Vanderhoeven	Vrouw	Nederlands	Preventieambtenaar	Lokale politie	Sint-Truiden	Vlaanderen	106 (+ 30 burgerpersoneel)	St-Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
Ivo Tits	Man	Nederlands	Inspecteur	Lokale politie	Sint-Truiden	Vlaanderen	106 (+ 30 burgerpersoneel)	St-Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
M. Leerschool	Man	Frans/ Nederlands (interview uitgevoerd in het Frans)	Enquêteur	Lokale politie	Brussel Zuid	Brussel	830 (24 in hun afdeling)	Anderlecht, St-Gillis, Vorst
Jean-Francois Joris	Man	Frans	Enquêteur	Federale politie (RCCU)	Luik	Wallonië	9 (+ 250 in de eenheid)	Gerechtelijke arrondissement van Luik
Olivier Bogaert	Man	Frans	Commissaris	Federale politie (RCCU)	Brussel	Brussel	33 (36 sinds januari)	Gerechtelijke arrondissement van Brussel
Laurent Bounameau	Man	Frans	Commissaris	Federale politie (FCCU)	Brussel	Brussel	30	Nationaal niveau

4.2. POLITIONELE AANPAK VAN CYBERPESTEN IN DE PRAKTIJK

In dit onderdeel richten we onze interesse naar hoe de verschillende politiediensten op lokaal en federaal niveau dagelijks cyberpesten bij jongeren als gemeenschappelijk fenomeen aanpakken. Hoe de politiediensten met cyberpesten in de praktijk omgaan en hoe ze daar tegenover staan gaan we hier in kaart brengen door hun handelingen op het gebied van de preventie, detectie en interventie te analyseren.

4.2.1. PREVENTIE EN BEWUSTMAKING IN DE PRAKTIJK

“Voor elke preventie actie die wij ondernemen moeten wij in de geest houden wat ons doelpubliek is (jongeren, ouders en scholen). Deze acties worden vaak door scholen aangevraagd. De preventiecampagnes zijn zelden afkomstig van politie-initiatieven (Joris, 2013) omdat de wet bepaalt dat de directeur van de school de enige meester aan boord is” (Leerschool, 2013).

Op federaal niveau zijn de FCCU en de RCCU zeer actief met het geven van infosessies (ongeveer 50 per jaar over veilig internetten en ICT criminaliteit vaak in samenwerking met andere actoren bv. scholen), zowel aan leerlingen als leerkrachten, met als invalshoek “Train the trainer” (Joris, 2013). De CCU’s zijn eveneens vaak in contact met de associatiewereld waarmee zij enorm veel samenwerken (Bogaert, 2013). *“Onze preventie bestaat in de gebruikers te waarschuwen voor de behandeling van het internet en de sociale netwerksites. Wij houden interviews, maken verslagen, voeren discussies om het gevaar van internet uit te leggen, wij geven opleidingen aan magistraten, informatiesessies aan het Parlement of de regering op een eenvoudige en volledige wijze” (Bounameau, 2013).*

Eind november werd de preventiecampagne “Stop cyberhate !” (zie bijlage 13) gelanceerd door Joëlle Milquet, vicepremier, minister van Binnenlandse Zaken en Gelijke Kansen, samen met de Computer Crime Unit van de Federale Politie (FCCU), het “Institut Supérieur de Formation Sociale et de Communication” (ISFSC) en Child Focus, met de steun van de ministers van Onderwijs. Ze hebben deze campagne verspreid in het kader van een proactieve aanpak tegen cyberpesten. Een website www.stopcyberhate.be, beheerd door de federale

politie is nu toegankelijk voor ouders, opvoedingsdeskundigen en tieners (Bogaert, 2013; Van Daele, I., Rossion, E., & Pottiez, L., 2013; Milquet, J.; FCCU; Awel; ISFSC, 2013).

Bij de lokale politiezone Brussel-Zuid worden er op schoolniveau globale informatiesessies georganiseerd waarin over de wet, de problematieken tussen leerlingen, diefstal, drugs en het internet en zijn afwijkingen gepraat wordt (Leerschool, 2013). Enkele maanden na de informatiesessies wordt er een daling van de klachten opgemerkt omdat de betrokken jongeren weten wat kan en niet kan en de gevolgen en straffen kennen die hieruit vloeien. Aangezien het hoog niveau van jeugdcriminaliteit in deze zone, beweert enquêteur Leerschool (zie bijlage 5, interview) *“dat er nooit iets buiten het kader van de school op preventievak wordt gedaan aangezien de omvang van de zone en de criminaliteit. Door zich te richten op het schoolpubliek, wordt het doelpubliek uitgebreid naar leraren, opvoeders, coördinatoren, waarvan de aanwezigheid op de ondernomen acties verplicht is”* (Leerschool, 2013).

Bij de lokale politie Sint-Truiden wordt er samengewerkt met de preventiedienst die min of meer afhankelijk is van de politiedienst. *“Hoe meer preventie acties worden ondernomen, hoe minder men cyberpestgevallen telt”* zegt preventieambtenaar Kristien Vanderhoeven (zie bijlage 3, interview). De voorlichtingen gebeuren niet op eigen initiatief maar worden op aanvraag – vaak van scholen – gegeven. Ze zijn gericht op elk publiek (minderjarigen, studenten van het basis-, secundair en hoger onderwijs, leerkrachten, pedagogen, ouders en opvoeders) en worden aangepast volgens de doelgroep. Tijdens de acties wordt er bijvoorbeeld gepraat over de stappen die het slachtoffer moet volgen om cyberpestproblemen op te lossen of over het verantwoordelijk gebruik van de verschillende sociale netwerksites. *“De nadruk wordt gelegd op het voorkomen van en omgaan met cyberpestgevallen”* (Tits, 2013). Naast preventiecampagnes antwoordt de preventiedienst ook op een aantal vragen van scholen over hoe zij met cyberpesten moeten omgaan. Kristien Vanderhoeven vermeldt ook een aantal initiatieven die door hen ondernomen worden zoals: *“workshops over “Veilig internet”* (zie bijlage 4), *infoavonden voor ouders zoals “Kinderen, jongeren en internet”* (zie bijlage 4), *infodagen voor scholen,...* *De preventiedienst organiseert ook in samenwerking met de jeugddienst, CAD (Centra voor Alcohol- en andere Drugproblemen) en JAC (Jongeren Advies Centra) workshops rond de gevaren van internet. Deze thema’s komen daar ook aan bod”*.

De sensibiliserende en preventieve aanpak van de Gentse lokale politie is heel ruim. Vorig jaar hadden ze zich gefocust op het thema cyberpesten. Dit jaar is het meer cybercriminaliteit

(fiscale fraude, sexting, ...) met het project “Cyberflikken” (zie bijlage 8), gericht op kinderen, jongeren en leerkrachten van de Gentse scholen. Dit project steunt zich onder andere op een infodag met ten eerste de voorstelling van een preventiefilmje uitgevoerd door de lokale politie Gent, nadien de film “Disconnect” in samenwerking met Kinapolis Gent, gevolgd door een debat tussen de leerlingen, de leerkrachten, de jeugdinspecteurs en de twee verantwoordelijken van het bureau jeugd van de Gentse lokale politie. Een lespakket (zie bijlage 9) met nuttige bundeltjes werd op het einde aan de leraars en 1400 leerlingen uitgedeeld. *“Het was een actie onder veel andere”* (Ackaert & Thoen, 2013). Daarnaast worden er nog andere acties ondernomen zoals bijvoorbeeld de digitale-week, eind april 2014. *“Wij proberen de meeste scholen persoonlijk aan te spreken om ons als deskundige, rond dat thema, binnen de politie te gaan tonen”* (Ackaert & Thoen, 2013).

4.2.2. DETECTIE EN ONTVANGST VAN DE KLACHTEN IN DE PRAKTIJK

De detectie van cyberpesten is niet eenvoudig. *“Eerst moet de overtreding ophouden en bijstand gebracht worden aan het slachtoffer. Prioriteit aan het slachtoffer eerder dan het onderzoek !”* (Leerschool, 2013). Zelden gaan de politiekorpsen zelf actief op zoek naar sporen van cyberpestgevallen. *“Meestal wordt men op de hoogte gebracht wanneer een aangifte wordt ingediend of wanneer het slachtoffer dat komt melden”* (Tits, 2013). Soms worden de meldingen ook door scholen, ouders of getuigen gedaan. Het kan ook zijn dat er toevallig, in een ander dossier, een cyberpestelement naar voren komt, die sporen nalaat over de identiteit van het slachtoffer. In sommige politiekorpsen, zoals die van Gent, wordt de detectie vergemakkelijkt door het bestaan van een (eerder vernoemd) “bureau jeugd” die *“een aanspreekpunt is voor scholen. Scholen informeren ons en wij gaan de juiste weg nemen. Wij gaan kijken of het iets is voor de hulpverlening of voor de politie. Soms is het gewoon spreken of informatie geven”* (Ackaert & Thoen, 2013). Om de zaak concreet aan te pakken zijn bewijzen (print screens, SMS’jes, opname van gesprekken, iemand die meegelezen heeft op de GSM van iemand anders) van het slachtoffer nodig. Als het over een ernstig cyberpestgeval gaat, en het slachtoffer aan bewijzen ontbreekt, wordt er beroep gedaan op de FCCU, die een identificatiewerk gaat uitvoeren. Daarmee zal het IP-adres van de computer, die de foto’s gestuurd heeft, herkend worden wat de FCCU tot de aanvaller zal leiden. *“Deze informatie worden via het parket bij de ISP opgevraagd”* (Tits, 2013). Wanneer het via een mobiele telefoon gebeurt, moet het GSM nummer gekend zijn, waarmee, *“dankzij de hulp van*

de operatoren, via vergunning van het parket, de politie te werk kan gaan. Behalve met prepaid kaarten die de zaak doen doodlopen” (Tits, 2013).

Op federaal niveau, is de FCCU de beheerder van www.ecops.be, het online Belgische meldpunt dat als doel heeft de Belgische misdrijven te melden, die op of via het internet gebeuren. Deze internet hotline geeft de mogelijkheid aan de federale politiediensten om cyberpestgevallen te ontdekken die gemeld worden door internetgebruikers. De meldingen worden ofwel door de FCCU zelf behandeld of verzonden naar andere politieafdelingen (Bounameau, 2013; Tits, 2013).

“Nu moeten alle klachten au sérieux genomen worden, sinds de omzendbrief (der procureurs-generaal, NB) van augustus 2013. Politiemensen moeten goed ingelicht worden” (Ackaert & Thoen, 2013). De ontvangst van de klachten gebeurt a priori door de lokale politiekorpsen. Zij zijn het eerste aanspreekpunt in geval van cyberpesten. Alle aangiften en klachten moeten bij hen ingediend worden en worden daarna doorgegeven aan de dienst in kwestie. De dienst volgt daarna het dossier op en neemt alle vereiste maatregelen om het dossier tot een goede einde te brengen.

4.2.3. INTERVENTIE EN REPRESSIE IN DE PRAKTIJK

Eens een aangifte van cyberpesten wordt ontvangen door de lokale politiediensten, wordt de aanvaller geïdentificeerd. *“Soms worden de GSM toestellen uitgelezen of wordt de computer in beslag genomen, maar dat hangt af van de ernst van de zaak. Alle opdrachten omtrent cyberpestzaken worden door het parket beslist” (Ackaert & Thoen, 2013).* Vervolgens worden de verdachten verhoord en ondervraagd. Slachtoffers worden nadien geleid, vaak begeleid door hun ouders, naar een hulpverlening, die met het politiekorps in kwestie samenwerkt. Bij de politie van Sint-Truiden bestaat de *“DAGG (Dienst Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg) die deel uitmaakt van ons hulpverleningsprotocol. Zij houden zich bezig met de problematiek van de minderjarigen maar ook met de ouders. De CBJ (Comite voor Bijzondere Jeugdzorg) is ook een hulpverlening voor jongeren en volwassenen” (Tits, 2013).* In het Franstalig deel spreekt men over de SAJ (Service d’Aide à la Jeunesse) en de SPJ (Service de Protection Judiciaire). De gevolgen voor de dader variëren in functie van zijn statuut (minder- of meerderjarig), de zaak, de recidives, enz. Minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben begaan worden voor de jeugdrechtbank of jeugdkamer

gestuurd, omdat ze van de criminele onschendbaarheid genieten tot aan hun 18 jaar. Meerderjarigen worden door het gewone strafrecht gestraft en in gevangenissen of instellingen geplaatst. In elk geval zal de rechter de dader bewust maken van zijn handelingen.

4.3. GEMEENSCHAPPELIJKE KENMERKEN EN VARIATIES TUSSEN DE VERSCHILLENDE POLITIEDIENSTEN

De huidige Belgische politiestructuur, zoals beschreven in de literatuurstudie, is onderverdeeld in twee geïntegreerde niveaus : het lokaal en het federaal niveau. Beide niveaus werken op een autonome wijze maar zijn afhankelijk van elkaar omdat ze in bepaalde gevallen samen moeten werken en elkaar aanvullen. We gaan onze aandacht vestigen op de gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen deze politiediensten, alsook de mogelijke onderliggende verklaringen die ze zouden kunnen uitleggen.

4.3.1.1. LOKALE POLITIEKORPSEN

De analyse van de interviews toont aan dat geen enkel ondervraagd politiekorps op lokaal niveau over een aparte afdeling voor cyberpesten beschikt. Er bestaan wel afdelingen zoals: “bureau jeugd”, “jeugd en zeden” of “lokale recherche jeugd”, die zich bezig houden met alles wat de jeugd betreft (o.a. cyberpesten). Daarnaast zijn het aanspreekpunten voor scholen die soms gewoon op zoek zijn naar informatie omtrent cyberpesten.

De preventieve acties gebeuren vaak via voorlichtingscampagnes binnen een instelling “*op aanvraag van iemand (vaak scholen), niet op eigen initiatief*” (Tits, 2013). Deze kunnen zeer algemeen zijn zoals die van de politie Brussel-Zuid of zeer gericht op cybercriminaliteit zoals die van de lokale politie Gent of Sint-Truiden. De doelgroepen verschillen ook van een politiekorps tot een ander. Terwijl de voorlichtingen van de politie Sint-Truiden zich naar alle doelgroepen (minderjarigen, studenten van de basis-, secundaire- en hoog onderwijs, ouders, opvoeders, leerkrachten) richten, concentreren de politie Gent en Brussel-Zuid zich voornamelijk op kinderen, jongeren en leerkrachten. Bij de politie van Brussel-Zuid worden de ouders “*gesensibiliseerd wanneer ze bij ons geconvoceerd worden*” (Leerschool, 2013).

Bij de politie Gent wordt er niet actief naar de ouders gestapt. *“Op dit moment hebben wij ons nog niet gericht naar ouders, omdat zij door de school geïnformeerd zijn, maar misschien in de toekomst”* (Ackaert & Thoen, 2013).

Bovendien richten de preventieambtenaren van de politie Gent zich naar de politieleden van hun korps. *“Elke politieman moet weten wat hij moet doen wanneer hij een cyberpestklacht moet behandelen. Wij hebben daarvoor heel het korps proberen te sensibiliseren, door een korpsonderricht rond belaging en pesten op te richten die wordt verspreid binnen heel het korps met daarin: welke vragen moet men stellen, waarop moet men de klemtoon leggen, enz., om de mensen au sérieux te nemen betreffende cyberpesten, vooral sinds de omzendbrief van augustus 2013”* (Ackaert & Thoen, 2013).

Naast zijn acties in scholen, heeft de lokale politie Gent de bijzonderheid om ook buiten de scholen te handelen via zijn jeugdinspecteurs die *“(…) aanwezig zijn in elke wijkdienst. Zij zijn de antennes op straat en maken de verbinding met de jongeren. Zij geven soms informatie door aan de jongeren en omgekeerd. Deze informatie wordt daarna aan de jeugdcriminaliteit doorgegeven”* (Ackaert & Thoen, 2013). Al de lokale korpsen hebben een verbetering opgemerkt ten gevolge van hun acties door een daling van het aantal klachten tijdens de maanden die hun acties volgden.

De detectie en ontvangst van de klachten en aangiften gebeuren op dezelfde manier voor de drie lokale politiekorpsen. De meeste cyberpestgevallen worden niet door het korps zelf opgespoord maar wel gemeld door het indienen van een klacht via het slachtoffer zelf of zijn ouders. Soms komt het ook door een getuige of de school of wordt het per toeval ontdekt.

Ook op repressievlak handelen de lokale politiekorpsen op dezelfde manier. Eerst wordt de dader geïdentificeerd door bewijzen of een identificatiewerk (vaak met behulp van de CCU). Nadien worden de verdachten ondervraagd en beluisterd. Repressieve maatregelen worden inmiddels genomen voor de het slachtoffer en de dader op basis van wat er gezegd werd, de situatie, de recidives en de status van de verdachte (minderjarig, meerderjarig).

Er mag geconcludeerd worden dat er tussen de lokale politiekorpsen heel weinig variaties op te merken zijn. Men kan deze gemeenschappelijke kenmerken o.a. verklaren a.d.h.v. de omzendbrief van augustus 2013. Alle politiekorpsen en -mensen werden op de hoogte gebracht van de verschillende inspanningen die opgesteld moesten worden om de verwachtingen van de Procureurs-Generaal te beantwoorden en van cyberpesten een prioriteit

te maken. We hebben niettemin een betere investering van de lokale politie Gent geobserveerd in dit project omdat ze een korpsinstructie tot stand hebben gebracht. We hebben eveneens kunnen opmerken dat bepaalde lokale politiekorpsen meer gespecialiseerd waren in ICT en deden minder beroep op de FCCU in sommige gevallen. De redenen van deze specialisatie weerspiegelden vaak een persoonlijke motivatie op dit gebied. Dit was het geval van Ivo Tits, inspecteur bij de politie Sint-Truiden (zie bijlage 3, interview). De afwezigheid van aparte afdelingen voor cyberpesten op lokaal niveau kunnen we verklaren door het feit dat cyberpesten een taak van de basispolitiezorg is. Meer variaties waren op te merken tussen de korpsen in de preventie en bewustmakingsacties die ze ondernamen. Dit kan worden verklaard door het feit dat ze zich richten op verschillende doelgroepen (leeftijd, geslacht, onderwijs, sociale omgeving, ...).

4.3.1.2. FEDERALE POLITIEDIENSTEN (FCCU EN RCCU)

De rol van de CCU is de ICT criminaliteit te bestrijden die hoofdzakelijk gebeurt door het ondernemen van preventieve acties (hoger beschreven) volgens de benadering “Train the trainer”. *“De preventie is de meest effectieve van onze acties”* (Joris, 2013). *“De rol van de politie is de laatste schakel van de preventie, die eerst via de ouders en de school moet gebeuren”* (Bounameau, 2013). *“De feedback die men ontvangt voor onze acties is volkomen positief”* (Bogaert, 2013). Betreffende de detectie, richten de lokale politiekorpsen zich naar de CCU wanneer ze hun steun nodig hebben voor technische onderzoeken. De federale politiediensten zijn ook actief door hun website www.ecops.be die de mogelijkheid geeft aan de internetgebruikers om online misdaden via internet te melden. De repressie, na beslissing en vergunning van het parket, gebeurt af en toe op federaal niveau maar het vaakst op lokaal niveau.

Door deze twee politiediensten (lokaal en federaal) te vergelijken stellen we vast dat de federale politie, als hulpdienst voor de lokale politiekorpsen bij specifieke gevallen, niettemin zeer actief is op het gebied. Deze zijn net zoveel aanwezig in de preventie acties dan de lokale politiekorpsen. Op detectievlak is de federale politiedienst waarschijnlijk meer aanwezig omdat ze over meer middelen en gespecialiseerd personeel in cybercrime beschikken. Ten slotte zijn de lokale politiekorpsen meer actief in het repressief deel van de zaak omdat ze de dienst is die vaak nauwe banden met de scholen, ouders en hulpverleningen onderhoudt.

4.4. ERVAREN MOEILIKHEDEN DOOR DE VERSCHILLENDE POLITIEDIENSTEN

Naast de moeilijkheden die eerder in de literatuurstudie werden geïnventariseerd moeten de politiediensten ook andere moeilijkheden trotseren, die hierna grondig beschreven zullen worden. Het is noodzakelijk te vermelden dat deze moeilijkheden herhaaldelijk door verschillende politiediensten werden vermeld.

De meeste moeilijkheden werden in het algemeen ondervonden door de politiediensten tijdens de detectie en interventiefase. Het is niettemin noodzakelijk te vermelden dat Olivier Bogaert ons gezegd heeft dat er helaas weinig preventiecampagnes aangaande cyberpesten bij de jongerengeneratie werden voorzien op nationaal niveau. De sensibiliseringscampagne “#stopcyberhate”, gelanceerd in november 2013, is een voorbeeld bij uitstek van een nationale campagne tegen cyberpesten tussen jongeren. *“Dit soort sensibilisatiecampagne zou meer moeten plaatsvinden in ons land”* zegt hij.

Op gebied van detectie en interventie werden de volgende moeilijkheden gelijst: ingewikkelde internationale aspecten (buitenlandse server, buitenlandse wet), traagheid en zwaarheid van de gerechtelijke procedure, onnauwkeurigheid in het aantal cyberpestgevallen, te veel werk voor te weinig personeel bij de federale politie (vnl. bij de FCCU) gedeeltelijk gebonden met een gebrek aan ICT-deskundigheid van de lokale politiemensen.

*“Men heeft het probleem van **internationaal begrip**”* (Leerschool, 2013). De oorzaak daarvan is dat het politiewerk beperkt wordt in cyberpestzaken die buitenlandse personen of bedrijven impliceren. Bijvoorbeeld *“in 40% van de gevallen hebben we pech omdat het IP-adres van de dader via een buitenlandse server werkt. Enkele landen, zoals Rusland of India, werken niet mee in het terugvinden van IP-adressen. Dan kunnen we niet verder”* zegt Ivo Tits. Met het internet bestaan er geen grenzen tussen de landen, in tegenstelling met de wetten die verbonden zijn aan een land. De territorialiteit van de wetten en hun toepassing op het internet wordt opnieuw ter discussie gesteld door de politiediensten. Deze moeten zaken handelen die zich op het internet, in verschillende landen voordoen. Laurent Bounameau nam het voorbeeld van Yahoo, een bedrijf die zijn zetel gevestigd heeft in de Verenigde Staten en dus gebaseerd is op de Amerikaanse wet. *“Deze bedrijven beschouwen dat ze enkel aan bevelen van de Amerikaanse overheid moeten antwoorden”*. Nochtans moeten deze bedrijven eveneens op de vragen van de Belgische magistraten antwoorden indien er internationale

hulpverzoeken worden ingediend (Bounameau, 2013). De aanwezigheid van verbindingsofficieren die in het buitenland tewerkgesteld zijn hebben als taak het internationaal werk te vergemakkelijken. Dit helpt enorm veel voor enkele gevallen die zich in het buitenland voordoen, zeker wanneer een land niet wil samenwerken of bij het uitvoeren van internationale hulpverzoeken.

In België is de **gerechtelijke procedure** zwaar en traag (Ackaert & Thoen, 2013; Leerschool, 2013; Joris, 2013; Bounameau, 2013) “(...) *wat een achterstand van enkele maanden in de opvolging van onze zaken tot gevolg heeft*” (Tits, 2013). De reden daarvan is dat de politiemensen zonder de beslissing van het parket niet mogen handelen. “*Men zou de verdachte zelf willen identificeren en de procedure rechtstreeks willen doen maar eerst moet men een requisitoir van de magistraat krijgen. Dit neemt veel tijd, terwijl in andere landen, zoals Frankrijk, men niet via de magistraat moet gaan om een vergunning te krijgen om bijvoorbeeld de dader te identificeren door zijn IP-adres*” (Bounameau, 2013).

Er bestaan statistieken waaruit blijkt dat één jongere op vier slachtoffer is van cyberpesten in België. “*Maar dit cijfer is in de werkelijkheid veel groter dan wat we kunnen inschatten*” zeggen Anneleen en Saartje van de lokale politie Gent (zie bijlage 7, interview). Slechts een deel van de ijsberg is zichtbaar omdat niet iedereen bij de politie terechtkomt om een klacht in te dienen (Leerschool, 2013; Ackaert & Thoen, 2013). De eerste reden daarvan is dat jongeren elkaar uitschelden voor de grap en ze vinden het normaal. “*En als ze dat normaal vinden, dan gaan ze minder rap naar de politie toe*” (Ackaert & Thoen, 2013). “*Er is een normalisatie van de gerechtelijke feiten op alle niveaus en dit wordt nog erger in de virtuele wereld dan in het echte leven*” geeft M. Leerschool aan. De andere reden is het schuldgevoel en de schrik. Vaak weten de slachtoffers dat ze zelf een fout hebben begaan en ze aarzelen om een klacht in te dienen (Leerschool, 2013). Bijvoorbeeld door zich in te schrijven op Facebook terwijl ze nog de vereiste leeftijd (13 jaar) niet hebben om een account te creëren. Jongeren hebben schrik om dit te melden aan de politie en erover te praten (met hun omgeving) (Ackaert & Thoen, 2013). M. Leerschool besluit dat : “*tussen de banalisering van de gerechtelijke feiten en het schuld- en schrikgevoel van het slachtoffer, is het zeer hard om een precieze schatting van het aantal cyberpestgevallen te hebben*”. 15% is het percentage van het **zwarte cijfer** geschat door M. Leerschool.

Het **gebrek aan middelen, tijd en personeel** bij de FCCU, is één van de belangrijkste problemen dat binnen de verschillende politiediensten is vastgesteld. “*We hebben meer dan*

50 000 aanklachten achterstand” zegt Laurent Bounameau, van de FCCU. “Soms brengt dat spanningen mee op praktisch niveau” (Bounameau, 2013). “Men ziet dat de informaticadimensie bepaalde politieagenten afschrikt en de klachten, die de modus operandi van de informatica impliceren, proberen te vermijden. De slachtoffers worden dan verkeerd verwezen naar andere diensten (pingpong effect)” (Joris, 2013). Dit wordt bevestigd door Anneleen Thoen, van de lokale politie Gent : “Op dit moment is de **beperkte ICT-kennis** van het politiepersoneel een probleem, maar daar wordt aan gewerkt, bv. door op uitwisseling te gaan bij de politie van Maastricht in Nederland om beter op de hoogte te zijn van de nieuwe technologieën” (Ackaert & Thoen, 2013). De federale politie (FCCU en RCCU) dringt aan op het feit dat ze de politiedienst van tweede instantie zijn, in tegenstelling met de lokale politiedienst die het eerste contactpunt is in geval van cyberpesten. “Wij zijn een ondersteunende eenheid gespecialiseerd in de informaticamisdad. Wij hebben geen rechtstreekse band met de klacht en het dossier” (Bounameau, 2013). De CCU heeft als doel de lokale politie te steunen en te helpen (vooral technische hulp) voor zaken waarmee zij niet verder kunnen. “De politieleden moeten zich specialiseren en op hun gemak zijn met de informaticamiddelen van vandaag. De politieagenten moeten beter opgeleid worden. Om die reden geven wij soms opleidingen aan politieleden en magistraten” (Bounameau, 2013).

5. DISCUSSIE/CONCLUSIE

Pesten heeft altijd bestaan onder verschillende vormen, leeftijdscategorieën en contexten (Dinakar, K., Jones, B., Havasi, C., Lieberman, H., & Picard, R., 2012). Regelmatig komen er nieuwe communicatiemiddelen te voorschijn, waarmee nieuwe manieren om te pesten ontstaan. De snelle ontwikkeling van de ICT heeft de jongerengeneratie geconfronteerd met cyberpesten (Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T., 2010). Recente besprekingen zijn verschoven van het voorkomen naar het criminaliseren van cyberpesten, vervolgens de dramatische implicaties op de gezondheid van de jongeren (slachtoffer en dader). Wetenschappers hebben bevestigd dat politiediensten ook een rol speelden in de bestrijding van cyberpesten bij jongeren (Broll, R. & Huey, L., 2014).

Deze studie gebruikt de verklaringen van kwalitatieve diepte-interviews uitgevoerd door acht politiemensen (van lokaal en federaal niveau) om te onderzoeken hoe de verschillende politiediensten cyberpesten in de praktijk handelen, welke de gemeenschappelijke kenmerken en variaties tussen de verschillende politiediensten zijn en wat de dagelijks ervaren moeilijkheden zijn bij het behandelen van cyberpestzaken. De analyse van de gegevens bracht drie belangrijke punten op. Het eerste thema toonde de actieve aanwezigheid aan van de lokale en federale politiediensten op het preventie-, detectie- en interventiegebied, vaak op aanvraag of in samenwerking met andere actoren. Verder vloeide uit de gesprekken dat er meer gemeenschappelijke kenmerken dan variaties bestonden tussen de verschillende politiediensten; als hulpdienst voor de lokale politie bij specifieke gevallen is de federale politie haast even aanwezig in de bestrijding van cyberpesten als de lokale politiekorpsen. Het derde en laatste thema dat aan bod kwam toonde aan dat de politiemensen in hun dagelijks werk nog veel geconfronteerd waren met praktische moeilijkheden. Vele inspanningen moeten nog ondernomen worden door de betrokken actoren en de politiediensten zelf, om cyberpestgevallen beter aan te pakken.

Welke oplossingen worden aan de politiediensten geboden om cyberpesten bij jongeren te verminderen (of vermijden)? De politiemensen geïnterviewd voor deze studie gaan zonder twijfel akkoord dat preventieacties een efficiënt middel zijn om cyberpesten te bestrijden. Bovendien blijft de implicatie van de ouders belangrijk in de opvoeding, controle en bewustmaking van het internetgebruik van hun kind. Federale politiemensen bevorderen ook een opleiding van de politiemensen in de ICT voor een beter beleid van de cyberpestgevallen

op lokaal niveau. Een stijging van de middelen en het personeel is eveneens aangewezen. Tot slot moeten eveneens belangrijke inspanningen geleverd worden op het gerechtelijk niveau omdat de procedure te zwaar is en te veel tijd inneemt. Zij streven allen naar een vereenvoudigde gerechtelijke procedure.

Een punt zou in deze studie voor verbetering vatbaar zijn. Het onderzoek bestond uit een vrij klein steekproef van politieambtenaren, afkomstig van enkele grote steden in België. Het is mogelijk dat de indrukken van de respondenten verschillen van de andere politiekorpsen die cyberpesten bestrijden. Verder is de kwalitatieve steekproef van deze studie niet voldoende representatief. M.a.w. zouden de standpunten van de politieambtenaren niet veralgemeend kunnen worden voor de hele politionele gemeenschap.

Ondanks deze beperkingen richt de studie zich op een opmerkelijke leemte in de literatuur door politiereacties te onderzoeken over het handelen van cyberpesten in de praktijk. Deze studie beweert dat de betrokkenheid van de politie in de aanpak van cyberpesten noodzakelijk is. Deze zijn zowel actief op preventiegebied, in de bewustmaking van de bevolking, als op het gebied van detectie en repressie, in de identificatie en bestraffing (indien nodig) van de dader. De moeilijkheden die ze in hun dagelijks werk ervaren tonen aan dat verdere inspanningen moeten ondernomen worden binnen de politie (op nationaal en internationaal niveau) maar eveneens met de andere actoren (opvoeders, justitie, overheid, wetgevers).

Toekomstige onderzoeken zouden dit onderwerp met grotere en meer representatieve respondenten kunnen bestuderen, om politionele reacties verder te identificeren over het thema en meer definitieve begeleidingen aan te bieden aan de gerechtelijke wereld (politie, justitie, wetgevers), de overheid en de opvoeders.

Tenslotte wensen we een aantal concrete aanbevelingen voor te leggen. Ten eerste zou een autonoom centrum (onafhankelijk van iedere politieke of juridische instantie) moeten opgericht worden, gespecialiseerd in informaticacriminaliteit, waaronder cyberpesten. Computerfraude kent een forse groei en betekent een gevaar voor de maatschappij (b.v. recente inbreuk bij “Belgacom” door Amerikaanse geheime diensten of zelfmoord van Hannah Smith ten gevolge van cyberpesten). De FCCU, als centrum voor de informaticacriminaliteit zaken, mogen helaas geen beslissingen los nemen van de “gerechtelijke politie”, waarvan ze afhangen.

Het oprichten van meer preventieve informatiecampaagnes, zoals de campagne “Stopcyberhate!”, zou de bewustmaking van dit thema bevorderen. Informatiecampaagnes zijn te weinig aanwezig in de levenssfeer van de jongeren. Is het omdat er te weinig campagnes worden opgericht of omdat er te weinig communicatie over deze campagnes wordt gevoerd? Men heeft middelen gevonden om de groei van AIDS te belemmeren. Waarom kunnen soortgelijke campagnes niet uitgevoerd worden voor cyberpesten?

Ter afsluiting zou een wijziging van de wet aangewezen zijn, met meer duidelijkheid inzake cybercriminaliteit. Automatische berichten over de geldige wetten zouden op de inleidingspagina van bepaalde websites moeten geplaatst worden, zoals pornografische- of sociale netwerksites. Evenals de minimumleeftijd om zich op dit soort websites in te schrijven. Deze websites moeten eveneens vermelden met welke strafmaat de gebruikers gestraft kunnen worden, als de wet niet eerbiedigd wordt en ze zich toch inschrijven.

“Cybercriminaliteit zal niet verdwijnen, maar we kunnen het beter beheersen”.

6. BIBLIOGRAFIE

Ackaert, S., & Thoen, A. (2013, November 27). Consultanten van de Bureau Jeugd en aanspreekpunt voor de scholen van de Politie Gent. (M. Camerman, Interviewer)

Addington, L.A. (2013). Reporting and Clearance of Cyberbullying Incidents: Applying "Offline" Theories to Online Victims. *Journal of Contemporary Criminal Justice* , 29 (454).

Beale, A., & Hall, K. (2007). Cyberbullying: What school administrators (and parents) can do . *The Clearing House* , 81 (1).

Beirens, L. (2010, Maart). De politie, uw virtuele vriend ? Nadenken over een beleidsmatige aanpak van criminaliteit in virtuele gemeenschappen in cyberspace. *Orde van de dag* , 49, pp. 51-68.

Belgische federale politie. (s.d.). *Computer criminaliteit - internetfraude*. Consulté le 2013, sur Polfed-fedpol: http://www.polfed-fedpol.be/crim/crim_fccu_internet01_nl.php

Belgische Federale Politie. (s.d.). *Organisatie*. Consulté le 2013, sur Site van de Belgische Federale Politie: http://www.polfed-fedpol.be/org/org_polint_nl.php

Belsey, B. (2008). *cyberbullying* . Consulté le November 10, 2013, sur cyberbullying : <http://www.cyberbullying.ca>

Bogaert, O. (2013, November 18). Commissaris van de FCCU en leiden officier van de RCCU Brussel. (M. Camerman, Intervieweur)

Boonen, R. (2006). *GEWELDig : congresboek*. Antwerpen: Garant .

Bounameau, L. (2013, November 19). Commissaire judiciaire de la police judiciaire fédérale et chef de service adjoint de la FCCU. (M. Camerman, Intervieweur)

Broll, R., & Huey, L. (2014). "Just being mean to somebody isn't a police matter": police perspectives on policing cyberbullying. *Journal of School Violence* .

- CODE. (2013). Le cyberharcèlement chez les ados: explications et outils. *Le journal du droit des jeunes* , 327, 5-10.
- Cowie, H., & Colliety, P. (2010). Cyberbullying: sanctions or sensitivity? *Pastoral Care in Education* , 28 (4), 261-268.
- De Ruyter, B., Ponsaers, P., Vermeulen, G., & Vander Beken, T. (2010). *Strafrechtshandhaving in België en Nederland: uitgave ter gelegenheid van het eredoctoraat toegekend door de Universiteit Gent aan prof. Dr. Cyrille Fijnaut*. Antwerpen-Apeldoorn, België-Nederland: Maklu.
- Debeck, C. (2008). *Zakboekje politiezones 2008 structuur en werking*. Mechelen: Kluwer.
- Deheu, F., Bolman, C., & Vollink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters experiences and parental perception. *Cyberpsychology & behavior* , 11 (2).
- del Rey, R., Elipe, P., & Ortega, R. Bullying and cyberbullying: overlapping and predictive value of the co-occurrence. *Psicothema* , 24, 608-613.
- D'Haese, W. (2010, September). Abus des communications électroniques - 1ière partie. *Le journal de la police* , 17-19.
- D'Haese, W. (2010, Oktober). Abus des communications électroniques - 2ième partie. *Le journal de la police* , 15-18.
- D'Haese, W. (2012, Mei). Le cyberstalking dans l'optique d'un cadre de référence policier. *Le journal de la police* , 17-19.
- D'Haese, W. (2008). *Politiezonele jeugdzorg*. Antwerpen, België: Maklu.
- Dinakar, K., Jones, B., Havasi, C., Lieberman, H., & Picard, R. (2012). Common sense reasoning for detection, prevention and mitigation of cyberbullying. *ACM Transactions on Interactive Intelligent Systems* , 2 (3), 30.
- Dooley, J., Pyzalski, J., & Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying. *Journal of psychology* , 217 (4), 182-188.
- Epstein, A., & Kazmierczak, J. (2006-2007). Cyber Bullying: what teachers, social workers, and administrators should know. *Illinois Child Welfare* , 3 (1 & 2).

Europese Commissie, SNS leveranciers. (2009). *Safer Social Networking Principles for the EU*.

Facebook. (2004). *Help*. Consulté le 2014, sur Facebook: <https://www.facebook.com/help/263149623790594>

Facebook. (2004). *Privacy*. Consulté le 2014, sur Facebook: <https://www.facebook.com/help/445588775451827>

FCCU. (s.d.). *Home*. Consulté le 2013, sur Ecops: <https://www.ecops.be/webforms/>

Fricker, M. (2013, August 6). Hannah Smith: Dad says internet trolls drove bullied schoolgirl, 14, to hang herself. *Daily Mirror* .

Friendly Attac. (2012). *Zes jaar onderzoek naar cyberpesten in Vlaanderen, België en daarbuiten: een overzicht van de bevindingen*. Antwerpen: White Paper.

Görzig, A. (2011). *Who bullies and who bullied online? : a study of 9-16 year old internet users in 25 European countries*. EU Kids Online network. London: LSE Research Online.

Heirman, W., & Walrave, M. (2008). Assessing concerns and issues about the mediation of technology in cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of psychosocial research on cyberspace* , 2 (2), pp. 1-12.

Hinduja, S., & Patchin J.W. (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors. *Deviant Behavior* , 29 (2), 129-156.

Jager, T., Amado, J., Matos, A., & Pessoa, T. (2010). Analysis of experts and trainers views on cyberbullying . *Australian Journal of Guidance & Counselling* , 20 (2), 169-181.

Joris, J. (2013, December 23). Enquêteur du RCCU de Liège. (M. Camerman, Intervieweur)

Keith, S., & Martin, M. (2005). Cyber-bullying: creating a culture of respect in a cyber world. *Reclaiming children and youth* , 13 (4), 224-228.

Kolk, T. v. (2014, April 9). Facebook wijst gebruikers op privacy-instellingen - met een blauwe dinosaurus. *De Morgen* , p. 1.

Kowalski, R.M., & Limber, S.P. (2007). Electronic bullying among middle school students . *Journal of Adolescent Health* , 22-30.

- Langos, C. (2012). Cyberbullying: The challenge to define. *Cyberpsychology, behavior, and social networking* , 15 (6).
- Leerschool. (2013, November 20). Enquêteur Police Bruxelles Midi - Anderlecht/Saint-Gilles/Forest. (M. Camerman, Intervieweur)
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools: a research in gender differences. *School psychology international* , 27 (2), 157-170.
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in human behavior* , 23 (4), 1777–1791.
- Litwiller, B., & Brausch, A. (2013). Cyber bullying and physical bullying in adolescent suicide: The role of violent behavior and substance use. *J Youth Adolescence* , 42, 675-684.
- Milquet, J.; FCCU; Awel; ISFSC. (2013, December 27). *Home*. Consulté le December 28, 2013, sur Stop cyberhate: http://www.stopcyberhate.be/home_nl.php
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatief onderzoeksmethode* . Leuven/Den Haag: Acco.
- Mortelmans, D. (2011). *Kwalitatieve analyse met Nvivo*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Observatorium van de Rechten op het Internet. (2009). *Cyberpesten: pesten in bits @ bytes*.
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education* , 12 (4), 495-510.
- Patchin, J., & Hinduja, S. (2012). School-based efforts to prevent cyberbullying . *The Prevention Researcher* , 19 (3).
- Pondeville, F. (2013). Le harcèlement discriminatoire entre élèves: approche juridique. *Le journal du droit des jeunes* , 327, 11-18.
- Slonje, R., & Smith, P. (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology* , 49, 147-154.
- Slonje, R., Smith, P., & Frisen, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in human behavior* , 29, 26-32.
- Smith, P. (2009). Cyberbullying: Abusive relationships in cyberspace. *Journal of psychology* , 217 (4), 180-181.

Smith, P., Carvalho, M., & Tippett, N. (2006). *An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying*. London: DfES.

Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *The journal of child psychology and psychiatry* , 49 (4), 376-385.

Snakenborg, J., Van Acker , R., & Gable , R. (2011). Cyberbullying: Prevention and Intervention to Protect our Children and Youth. *Preventing school failure* , 55 (2), 88-95.

Stanbrook, M. (2014). Stopping cyberbullying requires a combined societal effort. *Canadian Medical Association Journal* , 186 (7).

Stewart, D.M., & Fritsch, E.J. (2011). School and Law Enforcement Efforts to Combat Cyberbullying. *Preventing School Failure* , 55 (2), 79-87.

Sticca, F., & Perren, S. (2013). Is cyberbullying worse than traditional bullying? Examining the differential roles of medium, publicity, and anonymity for the perceived severity of bullying. *J Youth Adolescence* , 42, 739-750.

Thaxter, K. (2010). Cyber Bullying: Challenges and strategies faced by juvenile Police Officers. *Journal of Social Sciences* , 6 (4), 529-531.

Tits, I. (2013, November 13). Inspecteur van de Politie Sint-Truiden. (M. Camerman, Intervieweur)

Urbas, G. (2010). Protecting children from online predators: The use of covert investigation techniques by law enforcement. *Journal of Contemporary Criminal Justice* , 26 (4), 410-425.

Valcke , M., Schellens, T., Van Keer, H., & Gerarts, M. (2007). Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: an exploratory study. *Computers in human behavior* , 23, 2838-2850.

Van Daele, I., Rossion, E., & Pottiez, L. (2013, November 28). Strijd tegen cyberhaat onder jongeren. "*Stop cyberhate !*" www.stopcyberhate.be . Brussel, België.

Vanbuel, V., & Van Laere, M. (2006). Cyberpesten: de eerste lijn. *Klasse voor leerkrachten* , 23.

- Vandebosch, H. (2014). Addressing Cyberbullying Using a Multi-Stakeholder Approach: The Flemish Case. *Information Technology and Law Series* , 24, 245-262.
- Vandebosch, H. (2006). Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen. *Jongeren op het internet: virtueel of reëel gevaar?* Brussel: Safer Internet Belgium.
- Vandebosch, H., & Van Cleemput , K. (2009). Cyberbullying among youngsters: profiles of bullies and victims . *New Media Society* , 11 (1349).
- Vandebosch, H., & Van Cleemput, K. (2008). Defining cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. *Cyberpsychology & Behavior* , 11 (4).
- Vandebosch, H., Beirens, L., D'Haese, W., Wegge, D., & Pabian, S. (2012). Police actions with regard to cyberbullying: The Belgian case. *Psicothema* , 24 (4), 646-652.
- Vandebosch, H., Poels, K., Debourdeaudhuij, I., De Troyer , O., Samyn, K., & Van Hoecke, S. (2012). *Zes jaar onderzoek naar cyberpesten in Vlaanderen, België en daarbuiten: een overzicht van de bevindingen*. Antwerpen: Friendly Attac.
- Vandebosch, H., Van Cleemput, K., Mortelmans, D., & Walrave, M. (2006). *Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen*. Brussel: viWTA.
- Verbeeren, G., Mesdom, F., Bogaert, M., & Van Renterghem, T. (2006). Cyberpesten, context en te beogen oplossingen. *Jongeren op het internet: virtueel of reëel gevaar?* Brussel: Safer Internet Belgium.
- Verhoeven, K. (2013, November 13). Preventie ambtenaar van de preventiedienst Politie Sint-Truiden. (M. Camerman, Intervieweur)
- Wade, A., & Beran, T. (2011). Cyberbullying: The New Era of Bullying. *Canadian Journal of School Psychology* , 1, 44-61.
- Walrave , M., & Heirman, W. (2011). Cyberbullying: Predicting victimisation and perpetration. *Children & society* , 25, 59-72.
- Wouters, E. (2010). *Draaiboek vroegsignalering dementie en ICT*. Deelproject "Slimme Zorg" , Fontys Paramedische Hogeschool.
- Wright, V., Brunham, J., Inman, C., & Ogorchock, H. (2009). Cyberbullying: using virtual scenarios to educate and raise awareness. *Journal of computing in teacher education* , 26 (1).

Ybarra, M., & Mitchell, K. (2004). Online aggressors/targets, aggressors, and targets: a comparison of associated youth characteristics. *Journal of child psychology and psychiatry* , 45 (7), 1308-1316.

Ybarra, M., Diener-West, M., & Leaf, P. (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: implications for school intervention. *Journal of adolescent Health* , 41, 42-50.

7. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BRIEF AANVRAAG BEZOEK POLITIEKORPS

Aanvraag bezoek politiekorps

Huldenberg, 26/10/2013

Geachte Heer,

Geachte Mevrouw,

Als studente Communicatiewetenschappen aan de Universiteit Antwerpen schrijf ik een masterproef over de aanpak van cyberpesten (bij jongeren). Meer bepaald wil ik een inzicht krijgen op wat de (lokale en federale) politie momenteel doet op het vlak van preventie, detectie en interventie; hoe zij daarvoor samenwerkt met andere actoren (zoals scholen, ISPs, ...) en welke hindernissen of uitdagingen zij daarbij ervaart.

Aangezien de wetenschappelijke literatuur over dit onderwerp zeer beperkt is, wil ik via interviews de nodige informatie verzamelen. Daarom zou ik u willen vragen of u (of één van uw collega's) bereid zou zijn om mij een interview toe te staan over dit onderwerp.

Ik zal binnen enkele dagen telefonisch contact opnemen om mijn vraag verder toe te lichten en om de samenwerkingsmogelijkheden te verkennen.

Ik wil u alvast danken voor de aandacht die u aan mijn vraag besteedt, en hoop u binnenkort te mogen ontmoeten.

Met de meeste hoogachting,

Maïté Camerman

Studente Master Communicatiewetenschappen Universiteit Antwerpen

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 2: LETTRE DE DEMANDE DE VISITE D'UN BUREAU DE POLICE

Demande de visite du bureau de police

Huldenberg, 26/10/2013

Cher Monsieur,

Chère Madame,

Etant étudiante en Science de la Communication à l'Université d'Anvers, j'écris un mémoire sur la lutte par la police (locale et fédérale) contre la cyberintimidation/cyberharcèlement (chez les jeunes). J'aimerais plus précisément avoir une vue sur ce que la police locale met en place actuellement au niveau de la prévention, détection et intervention ; comment ils collaborent avec d'autres acteurs (comme les écoles, les fournisseurs d'accès internet,...) et à quels obstacles ou défis ils font face.

Vu le manque considérable de littérature scientifique à ce sujet, je voudrais rassembler les informations utiles via des interviews. C'est pourquoi je voudrais vous demander si vous (ou un de vos collègues) seriez prêt à m'accorder une interview sur cette matière.

Je prendrai contact avec vous par téléphone dans quelques jours dans le but d'éclaircir ma question et d'évaluer nos possibilités de collaboration.

Je voudrais d'ores et déjà vous remercier pour l'attention que vous accorderez à ma question et j'espère pouvoir vous rencontrer bientôt.

Sincères salutations,

Maïté Camerman

Étudiante en Master en Science de la Communication à l'Université d'Anvers

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 3: INTERVIEW VAN DE LOKALE POLITIE SINT-TRUIDEN, GINGELOM, NIEUWERKERKEN

Interview lokale politie Sint-Truiden

Masterproef onderwerp: De aanpak van cyberpesten (bij jongeren) door de (lokale en federale) politie

Huldenberg, 13/11/2013

Contact : Ivo Tits, inspecteur van de politie Sint Truiden.

1) Achtergrondkenmerken

- a) Wat is de naam van het politiekorps ? Sint Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
- b) Welke stad of steden worden gedekt door dit politiekorps ? Sint Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
- c) Hoe groot is het politiekorps ? 106 politieagenten, 30 burgerpersoneel. Het varieert.
- d) Welke soorten afdelingen/diensten zijn er in dit kantoor te vinden ? Onthaal (burgerpersoneel), klachtendienst (klachten, aangiftes), interventie ploegen (buiten het bureel), wijkdienst, verkeersdienst, administratief korps, slachtoffer begeleiding (1 persoon), gemeenschapswachten, recherche (waarin de Heer Ivo Tits ook inzit) onderverdeeld in sectie drugs en diefstal, prostitutie, jeugd en zede en vreemdelingen,.
- e) Hoeveel leden werken in de afdeling jeugd en zede ? 2 personen waarvan hem, en 1 afgedeelde. Als mensen ontbreken in de dienst Recherche in een ernstig geval, dan kan hij er bijspringen, voornamelijk wanneer het met de jeugd te maken heeft.
- f) In welke afdeling werkt u ? Jeugd en zede
- g) Wat is uw functie in de Politie ? Inspecteur
- h) Wie houdt zich bezig/welke afdeling met jeugdcriminaliteit/zaken die met jongeren te maken hebben ? Jeugd en zede, zeker voor de afhandeling. Klachten en interventie doen de eerste zorgen.
- i) Welke rol speelt de lokale politie in geval van cyberpesten ? Meestal een adviserende rol en bij ernstige feiten (bewijzen nodig) zorgt de vaststellende eenheid ervoor of doorgeefluik naar het parket toe.

2) Cyberpesten

- a) Hoe zou u, vanuit uw eigen politie-ervaring, “cyberpesten” definiëren? Alles wat te maken heeft met iemand anders betrokken via het internet. Eigenlijk is het een gewone vorm van pesten via media-middelen, internet.
- b) Op welke manier is uw politiekorps momenteel betrokken bij de voorlichting, preventie, detectie, interventie, “oplossing” van cyberpesterijen?

i) Preventie :

- (1) Wat zijn de initiatieven van de politie rond (meer algemeen): e-safety, cyberpesten, of gelijkaardige fenomenen (zoals cyberstalking)? Mobing wordt meer gebruikt op de werkvloer (werkgever en werknemer). Het hangt af van in welke sfeer het gebeurt. Cyberpesten is ook stalking, met een andere naam. In samenwerking met de preventiedienst die min of meer afhankelijk is van de politie dienst. Voor cyberpesten gevallen op het vlak van preventie is er niet echt iemand aanwezig, behalve ik (enkele acties alleen maar).
- (2) Om welk soort van initiatieven gaat het? Als wij cyberpesten voorlichtingen geven is het op aanvraag van iemand, het gebeurt niet op eigen initiatief. In geval van cyberpesten, wat men daar kan aan doen in eerste instantie, en als dat gebeurt, is aan de slachtoffer zeggen welke stappen ze moeten volgen om dat probleem op te lossen. De nadruk wordt gelegd op het voorkomen van cyberpest gevallen, hoe zij ermee kunnen omgaan. Onze voorlichtingen zijn gericht naar alle doelgroepen en zijn aanpasbaar. Bij minderjarigen gaan we meer de nadruk leggen op het voorkomen van cyberpesten. Bij ouders zeggen we hoe ze met dat probleem moeten omgaan, met hun kind praten, gesprekken hebben over de gevaren van het internet.
- (3) Op wie zijn ze gericht (jongeren, scholen, ouders...) ? De ondernomen acties zijn gericht op zowel minderjarigen, studenten van het basis onderwijs (5de en 6de leerjaar), secundair onderwijs en hoog onderwijs, ouders, opvoeders. De voorlichtingen worden aangepast naargelang de doelgroep.
- (4) Welke thema's worden behandeld ? En waarom? Er wordt vaak over de soorten cyberpesten en gevaren van cyberpesten gepraat. Aangezien alles via de computer en de GSM gaat zijn de jongeren constant in een levend middel. Soms gebeurt het ook via Skype. Maar dan heeft het niet meer met cyberpesten te maken omdat we de dader zien. Cyberpesten is meer bedoeld als

elektronisch pesten in een anonieme sfeer. Cyberpesten en dus anoniem pesten is veel erger dan gewoon pesten.

- (5) Aan welke informatienoden (van wie) probeert de politie tegemoet te komen? Het hangt af van wie het vraagt. In geval van cyberpesten, vragen scholen dat soms, omdat het het item van het jaar is. Gedurende de bewustmaking geeft men algemene voorlichtingen, alles wordt besproken maar niet in detail. Er wordt ook gezegd wat kan en wat kan niet want jongeren weten het soms niet.

ii) Detectie en interventie:

- (1) Op welke manier wordt de politie op de hoogte gebracht van gevallen van “cyberpesten”: zelf opgespoord of gemeld (door slachtoffers, ouders van slachtoffers, of andere “getuigen”) ? Meestal wordt men op de hoogte gebracht van een cyberpest gevallen wanneer een aangifte wordt ingediend of wanneer het slachtoffer dat komt melden. Soms zijn er ook kleine groepen van ouders die komen. Vaak zijn het de slachtoffers, de ouders die het komen melden. Maar ook soms getuigen en zo komen we aan tot het slachtoffer. Soms ook per toeval. Bv : GSM die worden uitgelezen en dan zien we cyberpest gedrag bij een huiszoeking.

- (2) Om hoeveel gevallen per maand/jaar gaat het ? Ik kan geen antwoord geven want het varieert, maar tijdens schoolmaanden gebeurt dat meer.

- (3) Om welk soort van gevallen gaat het ? Wie is betrokken ? Via welke technologieën gebeurt wat? Meestal beledigende SMS, foto's, filmpjes die worden verstuurd, het meest via de GSM (Smartphone). Met Facebook gaat het heel gemakkelijk. SMS zijn ook achterhaald. Het slachtoffer moet concrete bewijzen hebben (mogen aangetoond worden via SMS'en, opnamen van gesprekken, ook getuigen - iemand die meegelezen heeft op de GSM of computer van iemand anders).

Als het slachtoffer zonder getuige naar ons komt er het over een ernstig cyberpest geval gaat (b.v. geven en doorsturen van naakte foto's) dan kan dat gemeld worden en wordt de computer van het slachtoffer onderzocht door de FCCU, die de foto's kan ophalen en weten van wie dat komt via het IP adres. Deze informatie wordt via het parket bij de providers opgevraagd.

- (4) Is daar een evolutie in merkbaar? Een evolutie is merkbaar.

- (5) Wat gebeurt er indien die gevallen gedetecteerd zijn ?
- (a) Welke wettelijke kwalificatie krijgen ze? Het hangt er van af. Cyberpesten heeft geen strafrecht. Er bestaat een soort omschrijving die wordt opgenomen in het strafrecht. Beledigingen of bedreigingen zetten aan tot ondeugd en kunnen strafrechtelijk zijn.
 - (b) Hoe gaat de politie daarna te werk (bv. identificatie van dader / offline nemen van inhoud) ? Als we het GSM nummer van de dader kennen dankzij de operators, via vergunning van het parket, dan kan de politie te werk gaan. Als dat via internet gebeurt is het een beetje moeilijker omdat we moeten weten welke account hij heeft gebruikt, wie de provider is, wat het IP adres van de computer is enz. Via het IP adres kunnen we weten van wie de computer is en wie de dader kan zijn. In de meeste gevallen lukt dat wel. In 40% van de gevallen hebben we pech omdat het IP adres via een buitenlandse server werkt. Rusland en India werken niet mee in het terug vinden van IP adressen. Er bestaat geen medewerking met hen, dan kunnen we niet meer verder. Niet alle landen doen mee. Met Hotmail is er geen enkel probleem. Met de FCCU bestaat er een goeie medewerking.
 - (c) Wat zijn de moeilijkheden die daarbij ervaren worden (bv. is de nodige expertise in huis?, werken bv. ISPs voldoende mee?, is het makkelijk om internationaal samen te werken indien nodig...). Meestal werkt het via vorderingen van het parket en dan moeten ze de gevraagde info geven. Zij kunnen ook vals spelen en dan is het strafbaar. In principe hebben wij daar weinig last van. Met GSM's met prepaid kaart loopt het ook dood en dan hebben we niks. Gelukkig komen wij die niet zoveel tegen.
 - (d) Welke maatregelen worden er ondernomen naar het slachtoffer toe (doorverwijzing naar hulpverlening) ? Met minderjarigen maakt de hulpverlening deel uit van ons protocol. DAGG (Dienst Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg) houdt zich bezig met de problematiek van de minderjarigen maar ook met de ouders. Niet alle lokale politiekorpsen beschikken over een hulpverlening zoals DAGG Sint Truiden. Enkel hier. Comité Bijzonder Jeugdzorg (CBJ) is ook een hulpverlener voor jongeren of ouders. De afdeling preventie- en verwijzersbeleid begeleidt minderjarigen die zich in een problematische opvoedingssituatie (POS) bevinden of die een als misdrijf omschreven feit pleegden, naar gepaste

jeugdhulp. Zij proberen een gesprek tussen de twee betrokken op te stellen volgens en POS (problematisch opvoedingssituatie).

Er wordt gemeld aan het parket dat de minderjarige hulp nodig heeft en dan wordt het gestuurd naar het CBJ (Comité Bijzonder Jeugdzorg)

DAGG : Neemt contact op met het slachtoffer binnen de 7 dagen. Dat is alles wat we kunnen doen voor minderjarigen. We kunnen ook minderjarigen begeleiden, maar dan is het een stapje verder.

(e) Wat gebeurt er met de daders? Hangt ervan af als het minderjarige (jeugdrechtbank) of meerderjarige (gewoon strafrecht) zijn. Het is ook afhankelijk van het soort cyberpesten.

Als het geen ernstige feiten zijn, dan worden ze geholpen door de CBJ (hulpverlening op vrijwillige basis). Er bestaat ook een Sociale dienst van de jeugdrechtbank (hulpverlening opgelegd). Het kan verschillend zijn bij meerderjarige; jeugdgevangenis, begeleiding, geplaatst worden in instelling. Bij meerderjarige is het hetzelfde. De dader zal vooraleerst in begeleiding moeten gaan. Bij ernstige feiten kan hij gevolgd worden door de strafrechter of in de gevangenis opgenomen worden. Het hangt af van de ernst.

iii) *Oplossingen* :

- (1) Wat zijn volgens u de oplossingen om cyberpest gevallen aan te pakken ? praten !!!! Open gesprekken hebben, niet verzwijgen. Meestal weten degene die ermee bezig zijn het beter dan de ouders. Duidelijk maken wat kan en niet kan, en eventueel over de gevolgen praten. De meeste weten niet met wat ze bezig zijn.
- (2) Wat zijn de inspanningen die al hebben plaats genomen in de verleden maanden/jaren ? De preventie dienst heeft een soort campagne gestart hier, enerzijds met folders en anderzijds met lezing te geven in het algemeen, voor iedereen. Zij doen ook preventie in scholen op aanvraag. Er zijn veel scholenprotocollen waarin cyberpesten vermeld wordt. Wanneer we in een school merken dat er een groot probleem is met cyberpesten dan nemen we contact op met de school om een preventie te komen doen. Eerder doen we

preventie, en dan kan er repressie komen. Info avonden op vraag voor oudervereniging van school bijvoorbeeld, of “Lions Club” vraagt het, dan is het ok. Wij proberen indien mogelijk andere partners te betrekken (bv. Child Focus) maar het probleem is dat het niet gratis is. Voor ons is het gratis maar het is niet zo voor alle politiekorpsen. De FCCU doet dat ook. Preventie is één van de middelen. Voor repressie moet je iets concreet hebben.

- (3) Hebt u verbeteringen opgemerkt ten gevolge van uw acties ? Wanneer we lezing geven dan is het meestal rustig de maanden daarna. Cyberpesten gebeurt grotendeels anoniem, het is dan gemakkelijk voor de pestkop aan te houden. Het is één van de negatieve punten waarmee we niet rap kunnen achterhalen wie het is. Eens we de middelen hebben dan zijn we één, twee maanden verder.

3) Mening

- a) Is – vanuit uw ervaring – cyberpesten een “groot” probleem bij jongeren? Het groeit. Het probleem is dat de minderjarigen minder assertief zijn, zij kunnen niet “nee” zeggen, zijn te goed gelovig. Soms gaat het te ver, dan kunnen ze niet meer terug en dan is het te laat. Uitzetten, blokkeren of gewoon negeren. Maar het gebeurt overal en in alle tijden. Zeker nu met de toestellen waar je constant internet heb op u GSM.
- b) In welke mate vindt u zelf dat de politie moet ingeschakeld worden in de preventie/detectie en oplossing van cyberpesterijen bij jongeren? (+ telkens verder vragen waarom ze dat vinden). De politie is ingeschakeld wanneer iets strafrechtelijk is gebeurt. In die gevallen komt de politie er tussen. Een goed gesprek gaat bijna alles oplossen. Naakt foto’s of filmpjes doorsturen is ernstig. Aanzetten tot ondeugd is ook ernstig. Dat is dan strafrechtelijk. Als de foto’s of filmpjes van een minderjarige komen, dan praat men over het verspreiden van kinderpornografie. Voor het slachtoffer is dat een andere zaak. Voor de verdacht kan dat van cyberpesten overgaan naar kinderpornografie.
- c) Wat is de rol van de politie – specifiek in vergelijking met de rol van scholen, ouders, Internet Service Providers, CLB’s (centrum voor de leerling begeleiding) en andere psychologische hulpverlening ? Wij zijn meestal de eerste aanspreekpunt. Slachtoffers en ouders zijn de meeste die cyberpestgevallen komen aangeven en willen dat de dader gestraft wordt. De school, door getuigen, komt ook soms bij ons gevallen melden. Wij zijn dan het laatste doorgeefluik naar parket en dan wordt de dader

gestraft. Voor ernstige gevallen, onthullen CLB's de dader maar voor kleine gevallen niet omdat zij door het beroepsgeheim worden gehouden.

- d) Is er ook een specifieke "rol/taakverdeling" binnen de politie m.b.t. de aanpak van cyberpesten? Er is niet veel te verdelen omdat we maar 2 zijn. In de meeste gevallen doet de politie meer dan de FCCU, omdat enkele lokale politiekorpsen de gekwalificeerde personen hebben om het te doen. Als wij het kunnen doen dan doen we het. Als wij het niet kunnen doen, dan sturen wij het naar de FCCU. Het duurt vaak 3 tot 4 maanden om de resultaten te krijgen. Dan is het geval meestal gestopt. Meer middelen zijn nodig!
- i) Zijn "cyberpesterijen" vooral een aangelegenheid voor de lokale politiekorpsen of is er ook een taak weggelegd voor de FCCUs of de RCCUs? Meestal is dat voor ons. Alleen het verder onderzoek of onderzoek op technische middelen is de taak van de FCCU. Eens we de resultaten van de FCCU hebben gaan we verder in het onderzoek.
- ii) Hoe ziet u die verhouding precies? Goed.
- iii) Zijn er ook problemen/onduidelijkheden op dat vlak? Mensen van de FCCU hebben enorme veel werk. Er zijn te weinig mensen voor te veel werk. Voor cyberpestgevallen is het niet aangenaam voor het slachtoffer of de dader om zijn GSM of computer gedurende maanden te missen. De GSM onderzoeken we zelf. De wachttijd wordt altijd langer en langer.
- e) In algemeen beleid van de politie: Is er te veel/te weinig/genoeg aandacht voor cyberpesten? Waarom? Welke initiatieven acht u wenselijk? Te weinig. In die mate bestaat er een wet op politieambt die zegt dat men elk geval zo vlug mogelijk moet behandelen. Er is geen prioriteit gegeven voor dat op te sporen/extra aandacht aan te besteden. Als het slachtoffer het niet komt zeggen, dan kunnen we het niet weten. Bij de initiatieven bestaat eCops. Daar wordt genoeg reclame van gedaan. Zelf anoniem, de mogelijkheden zijn er. Er wordt uitgelegd aan degene die gepest worden welke stappen ze moeten ondernemen.
- f) Zijn er volgens u veel verschillen tussen lokale politiekorpsen en hoe zij bezig zijn met cyberpesten? Om welke verschillen gaat het en waar zijn ze volgens u aan te wijzen? Alle lokale politiekorps zijn niet hetzelfde. Hier wordt de prioriteit niet op cyberpesten gelegd. Maar het is een item die iets meer aandacht moet krijgen omdat er heel veel jeugd aanwezig is (meer via de preventiedienst).

De melding komt van het slachtoffer, dan wordt daar gepast op gereageerd maar natuurlijk moeten we bewijzen hebben/aangetoond worden. Soms komen jongeren hun vriend beschuldigen van cyberpesten. Dan wordt er met beide gesproken en dan besef je dat het juist een ruzie was. We moeten de zaken proberen te filteren. Niks te vinden, dan is het nutteloos. Een melding wordt geregistreerd. Dat wil niet zeggen dat we niks doen. Er wordt gewoon geen beslag gemaakt, maar de melding wordt toch geregistreerd.

Maité Camerman

Master student in Communicatiewetenschappen aan de Universiteit Antwerpen

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

Interview lokale politie Sint-Truiden

Masterproef onderwerp: De aanpak van cyberpesten (bij jongeren) door de (lokale en federale) politie

Huldenberg, 13/11/2013

Contact : Kristien Vanderhoeven, Collega van Kim Herbots, Preventie dienst, diefstal preventie ambtenaar

1) Achtergrondkenmerken

- a) Wat is de naam van het politiekorps ? Sint Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
- b) Welke stad of steden worden gedekt door dit politiekorps ? Sint Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken
- c) Hoe groot is het politiekorps ? 106 politieagenten.
- d) Welke soorten afdelingen/diensten zijn er in dit kantoor te vinden ? Interventie, preventie, recherche, gemeenschapswachten, jeugd en zede, onthaal, verkeersdienst, administratie en wijkdienst.
- e) Hoeveel leden werken in de afdeling cyberpesten/jeugdcriminaliteit ? 2 denk ik.
- f) In welke afdeling werkt u ? Preventie dienst
- g) Wat is uw functie in de Politie ? Preventie ambtenaar
- h) Wie houdt zich bezig/welke afdeling met jeugdcriminaliteit/zaken die met jongeren te maken hebben ? De dienst jeugd en zede.
- i) Welke rol speelt de lokale politie in geval van cyberpesten ? Nadat een klacht wordt ingediend probeert de politie de dader terug te vinden, soms met de hulp van de CCU. Een belangrijke rol wordt gespeeld door de politie op het preventievlak. Hoe meer preventie acties worden ondernomen, hoe minder men cyberpest gevallen telt.

2) Cyberpesten

- a) Hoe zou u, vanuit uw eigen politie-ervaring, “cyberpesten” definiëren? Het is een soort benadering via het internet door de jongeren in een negatieve zin.
- b) Op welke manier is uw politiekorps momenteel betrokken bij de voorlichting, preventie, detectie, interventie, “oplossing” van cyberpesterijen?

De preventie doet zich op vraag van de scholen. Als de scholen vragen hebben over hoe ze cyberpesten moeten aanpakken zijn we ook aanwezig voor hen. Soms nodigen wij ook scholen uit.

i) Preventie

- (1) Wat zijn de initiatieven van de preventie dienst rond (meer algemeen): e-safety, cyberpesten, of gelijkaardige fenomenen (zoals cyberstalking)? Wij hebben verschillende initiatieven : Campagne tegen schouder surfen, skimming en phishing: affiches, wachtstreken aan bankautomaten en flyers
- (2) Om welk soort van initiatieven gaat het? Workshops zoals “Veilig internet”, infoavonden voor ouders zoals “Kinderen, jongeren en internet”, infodagen voor scholen. De preventiedienst organiseert in samenwerking met de jeugddienst, CAD en JAC workshops rond de gevaren van internet. Deze thema’s komen daar ook aan bod. De preventiedienst organiseerde ook voor ouders een informatieavond rond internet met onder andere deze thema’s.
- (3) Op wie zijn ze gericht (jongeren, scholen, ouders...) ? scholen, ouders, professionele gerichte , leerkrachten, pedagogen.
- (4) Welke thema’s worden behandeld ? En waarom? SNS, vooral dat. Niet veel GSM. En ook de jongeren taal omdat ouders daar niet veel van kennen.
- (5) Aan welke informatienoden (van wie) probeert de politie tegemoet te komen ? Ouders en scholen.

Zij kan op het volgend deel (detectie en interventie) niet antwoorden.

ii) Detectie en interventie (kan daar niet op antwoorden)

- (1) Op welke manier wordt de politie op de hoogte gebracht van gevallen van “cyberpesten”: zelf opgespoord of gemeld (door slachtoffers, ouders van slachtoffers, of andere “getuigen”?)
- (2) Om hoeveel gevallen per maand/jaar gaat het ?
- (3) Om welk soort van gevallen gaat het ? Wie is betrokken ? Via welke technologieën gebeurt wat?
- (4) Is daar een evolutie in merkbaar?
- (5) Wat gebeurt er indien die gevallen gedetecteerd zijn ?
 - (a) Welke wettelijke kwalificatie krijgen ze?

- (b) Hoe gaat de politie daarna te werk (bv. identificatie van dader / offline nemen van inhoud) ?
- (c) Wat zijn de moeilijkheden die daarbij ervaren worden (bv. is de nodige expertise in huis?, werken bv. ISPs voldoende mee?, is het makkelijk om internationaal samen te werken indien nodig...).
- (d) Welke maatregelen worden er ondernomen naar het slachtoffer toe (doorverwijzing naar hulpverlening?)
- (e) Wat gebeurt er met de daders?

iii) Oplossingen

- (1) Wat zijn volgens u de oplossingen om cyberpest gevallen aan te pakken/dalen ? Met de school overleggen, en daar info geven aan de jongeren, infoavonden voor ouders.
- (2) Wat zijn de inspanningen die al hebben plaats genomen in de verleden maanden/jaren ? Banderen is heel belangrijk en met scholen samen komen.
- (3) Hebt u verbeteringen opgemerkt ten gevolge van uw acties ? Verbeteringen zijn moeilijk op te merken omdat dit gaat om eenmalige workshops. We weten wel dat de mensen beter geïnformeerd zijn over de gevaren.

3) Mening

- a) Is – vanuit uw ervaring – cyberpesten een “groot” probleem bij jongeren? Ik denk dat het gegroeid is, scholen zijn verbaast. Het neemt toe.
- b) In welke mate vindt u zelf dat de politie moet ingeschakeld worden in de preventie/detectie en oplossing van cyberpesterijen bij jongeren? Als de school tussen komt of de ouders. Stalken is ook eigenlijk strafbaar.
- c) Wat is de rol van de politie – specifiek in vergelijking met de rol van scholen, ouders, Internet Service Providers, CLB’s (centrum voor de leerling begeleiding) en andere psychologische hulpverlening ? Zoveel mogelijk info geven op alle mogelijke wijzen. De politie werkt ook vaak in samenwerking met ons. Wij werken vaak in samenwerking met de Jeugddienst van de Stad Sint-Truiden, de welzijnsdienst, de OCMW (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn), JAC (Jongeren Advies Centrum), ook met de CAD (Centra voor Alcohol-, en drugsproblemen) Limburg van Hasselt

Zij kan op de volgende vragen niet antwoorden.

- d) Is er ook een specifieke “rol/taakverdeling” binnen de politie m.b.t. de aanpak van cyberpesten:
 - i) Zijn “cyberpesterijen” vooral een aangelegenheid voor de lokale politiekorpsen of is er ook een taak weggelegd voor de FCCU of de RCCU’s?
 - ii) Hoe ziet u die verhouding precies?
 - iii) Zijn er ook problemen/onduidelijkheden op dat vlak?
- e) In algemeen beleid van de politie: Is er te veel/te weinig/genoeg aandacht voor cyberpesten? Waarom? Welke initiatieven acht u wenselijk ?
- f) Zijn er volgens u veel verschillen tussen lokale politiekorpsen en hoe zij bezig zijn met cyberpesten? Om welke verschillen gaat het en waar zijn ze volgens u aan te wijten?

Maité Camerman

Master student in Communicatiewetenschappen aan de Universiteit Antwerpen

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 4: PERSTEKST - INFOAVOND EN WORKSHOP

PERSTEKST Informatieavond 'Kinderen, jongeren en internet'

Het internet is niet meer weg te denken uit onze moderne maatschappij. Naast voordelen (schat aan informatie, contacten met de hele wereld, ...), heeft het internet heel wat gevaren. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan internetverslaving, verslaving aan online gamen en/of gokken, cyberpesten, de valkuilen van diverse sociale media,...

Daarom organiseerde de jeugddienst van Sint-Truiden, in samenwerking met het Jongeren Advies Centrum (JAC), de Centra voor Alcohol en andere Drugproblemen en de preventiedienst in het schooljaar 2012-2013 een aantal workshop rond het thema 'Internet, gebruik en misbruik' voor leerlingen van het eerste jaar secundair onderwijs. Omdat er blijkbaar veel nood is aan meer informatie rond dit thema, zullen deze workshops ook in het schooljaar 2013-2014 herhaald worden.

Om ook tegemoet te komen aan de vragen van veel ouders, grootouders en leerkrachten over het onderwerp, organiseert de preventiedienst, in samenwerking met opvoedingswinkel Haspengouw en het OCMW, een infoavond over 'Kinderen, jongeren en internet'.

Pedro De Bruyckere, pedagoog aan de Arteveldehogeschool in Gent, verdiept zich al jaren in de leefwereld van jongeren.

Hij brengt zijn lezingen op een zeer entertainende manier en schetst een herkenbaar beeld van de jeugd van tegenwoordig. Hij leert ouders omgaan met jongeren thuis en leerkrachten met jongeren in de klas.

In zijn lezing zal hij het hebben over omgaan met sociale media, internet, .. Met uit het leven geplukte voorbeelden maakt deze spreker duidelijk wat de meerwaarde kan zijn van sociale media, maar ook hoe u thuis of op school die media kan gebruiken in de communicatie met kinderen en jongeren.

Deze gratis informatieavond vindt plaats op vrijdag 18 oktober 2013 om 20.00 uur in de Club van cultuurcentrum de Bogaard, Capucienessenstraat 8, 3800 Sint-Truiden.

U kan zich inschrijven via de website www.preventie.sint-truiden.be, op het telefoonnummer 011-70 19 92 of op het mailadres preventie2.sint-truiden@skynet.be. Ook voor vragen of opmerkingen kan u hier terecht.

Kim Herbots
preventieambtenaar

Johan Gielen
korpschef a.i.

Veerle Heeren
burgemeester

PERSTEKST Workshops 'Veilig internet'

Preventie in het algemeen en preventie van verslaving in het bijzonder zijn voor het stadsbestuur van Sint-Truiden en de lokale politie Sint-Truiden - Gingelom - Nieuwerkerken beleidsprioriteiten. Hierbij werken wij zoveel mogelijk samen met de diverse onderwijsnetten, scholen en andere organisaties.

In 2009 werd het jeugdwelzijnsoverleg opgericht. In het jeugdwelzijnsoverleg kunnen alle actoren, die actief betrokken zijn bij het welzijn van kinderen en jongeren, een rol spelen. In dit overleg zetelen de jeugddienst, het OCMW (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn), het JAC (Jongeren Advies Centrum), de jeugdpolitie van de lokale politie Sint-Truiden - Gingelom - Nieuwerkerken, de cel onderwijs, de jongerenbemiddelaar, de integratiedienst en de preventiedienst.

Tijdens dit overleg is het de bedoeling dat deze verschillende diensten hun werking nog beter op elkaar afstemmen in het belang van de jongeren.

Het is in dit jeugdwelzijnsoverleg dat de verschillende diensten hun behoefte naar een project rond internet te kennen gaven. Ook directies, leerlingenbegeleiders, leerkrachten en ouders uiten hun bezorgdheid over dit gegeven.

Het internet is niet meer weg te denken uit onze moderne maatschappij. Naast voordelen, heeft het internet heel wat gevaren. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan internetverslaving, verslaving aan online gamen en/of gokken, cyberpesten, de gevaren van diverse sociale media, enz.

In het verleden concentreerde de preventiedienst zich vooral op preventie van alcohol- en drugsverslaving. In 2010 werd de focus uitgebreid naar gokken.

Zowel binnen het jeugdwerkbeleidsplan als binnen het Veiligheids- en Preventieplan is er ruimte om te werken aan een project rond de gevaren van internet. Daarom willen we ons in het schooljaar 2012-2013 focussen op de gevaren van internet.

De jeugddienst coördineert het project 'Internet, gebruik en misbruik'. Dit project bestaat uit twee delen.

Enerzijds zullen de leerlingen van het eerste jaar secundair onderwijs een workshop krijgen met als thema 'Internet, gebruik en misbruik'. Deze workshop werd ontwikkeld door het JAC (Jongeren Adviescentrum) en de CAD (Centra voor Alcohol en andere Drugproblemen).

Er schreven 5 scholen in voor deze workshop. In totaal zullen 511 leerlingen deelnemen.

Anderzijds biedt de preventiedienst alle deelnemende scholen het spel **Blindernet** van de VZW Zinloos Geweld aan.

VlinderNET biedt jongeren van 10 tot 15 jaar een speelse invalshoek om te praten over cyberpesten en veilig internet. Het spel laat hen aan de hand van situatiekaarten en een gevoelskaart van gedachten wisselen over cyberpesten en in het bijzonder over de gevoelens, die ze daarbij ervaren. Met dit spel kunnen leerkrachten zelf aan de slag met de thema's die ook in de workshop aan bod komen.

Naast het project 'Internet, gebruik en misbruik' kunnen alle scholen contact opnemen met de lokale politie Sint-Truiden - Gingelom - Nieuwerkerken voor een uiteenzetting rond cyberpesten.

Voor meer informatie kan u contact opnemen met Kim Herbots, preventiewinkel, Sluisberg 1, 3800 Sint-Truiden, op het telefoonnummer 011-70 19 92 of via het e-mailadres info.preventie@sint-truiden.be.

Kim Herbots
preventieambtenaar

Johan Gielen
korpchef a.i.

Ludwig Vandenhove
burgemeester

BIJLAGE 5: INTERVIEW VAN DE LOKALE POLITIE BRUSSEL-ZUID (POLITIE ZONE 5341)

Interview police locale Bruxelles-Midi

Sujet de mémoire : La lutte par la police (locale et fédérale) contre le cyberharcèlement (chez les jeunes)

Huldenberg, 20/11/2013

Contact : Mr. Leerschool

Ils traitent des cas de cyberharcèlement plutôt que des cas de cyberintimidation. Ils traitent beaucoup de cas de harcèlement dont le moyen utilisé est différent à chaque fois. Mais il est difficile d'avoir des statistiques pour ce genre de criminalité car il existe différents types de harcèlement.

Voir la PJ de Turnhout (ils peuvent avoir des statistiques).

1) Caractéristiques

- a) Quel est le nom du bureau de police ? Police Bruxelles Midi
- b) Quels ville ou villes sont couvertes par ce corps de police ? Anderlecht, Forest, St Gilles
- c) Quelle est la taille du corps de police (nombre de policiers au sein du corps + nombre de personnes au sein de votre département) ? 830 policiers pour la zone. Dans notre dénomination ser/rl-j (section enquête recherche/recherche locale jeunesse) on est 24.
- d) Quels services/départements peut-on trouver dans ce corps de police ? Voir annexe (zie bijlage 6).
- e) Quelle est votre fonction dans la police ? Enquêteur
- f) De quel département faites-vous partie ? Je dépend du RLJ (recherche locale jeunesse).
- g) Qui s'occupe ou est le responsable du département de criminalité juvénile ou d'affaires qui concernent les jeunes ? Il y a une cellule délinquance juvénile au sein du RLJ qui est composée de 7 personnes en tout. Elle s'occupe de tout ce qui concerne les mineurs. Que ce soit des mineurs – suspect ou victimes – dès que des mineurs sont impliqués dans un fait.
- h) Avez vous un département spécifique au cyberharcèlement ? Non.

- i) Combien de membres travaillent dans le département cyberharcèlement/criminalité juvénile ? 7 en tout, de la délinquance juvénile.
- j) Quel rôle joue la police locale en cas de cyberharcèlement ? On joue tous les rôles. Autant le contact avec la victime que l'identification du suspect. Mais au départ, ça commence par la prévention.

2) Cyberharcèlement

- a) Comment définiriez-vous « cyberharcèlement », selon votre propre expérience ? Ça reprend l'effet de menace, harcèlement, injure, piratage de compte, attentat à la pudeur (moins pour nous, on les traite, mais on rentre dans une domaine spécifique), ça peut aller jusqu'au faits de mœurs, remarques sexuelles, photos, vidéos, ... Ex : Une gamine qui se prend en photo puis l'envoi à son copain et la diffuse sur le net.
- b) Pour le moment, de quelle manière votre corps de police agit-il sur le plan de l'information, la prévention, la détection, l'intervention et la résolution de cas de cyberharcèlement ? Pour tout ce qui est prévention, on travaille beaucoup au niveau des écoles avec des séances d'information globale, on évoque toutes les problématiques entre les élèves, tout ce qui est bouscurement, harcèlement en passant par les réseaux sociaux. On parle entre autre d'internet et de ses dérivés.

Au niveau de l'intervention, la résolution et la détection, c'est un peu difficile de savoir, de prévenir un risque de harcèlement d'internet. On ne peut pas vérifier tous les comptes de toutes les personnes. Dès qu'une victime vient porter plainte, on agit, on intervient.

On travaille toujours en collaboration et sur demande. On a des écoles avec qui on collabore beaucoup, et il y en a d'autres qui veulent rien savoir de la police. En général, à la longue, elles prennent contact avec nous. Dans les écoles qui collaborent beaucoup, il faut essayer de rétablir une situation correcte et prendre les meneurs de la classe et leur parler.

Au niveau du cyberharcèlement il y a deux cotés ; école et non-école, et nous on s'occupe des deux cotés. Du côté scolaire on ne peut que travailler avec les écoles qui nous avisent. Parce que la loi prévoit que le chef d'établissement scolaire est le seul maître à bord, c'est donc lui qui décide. Nous on ne peut prendre aucune initiative de prévention dans une école. On approche des 190 écoles sur notre zone. On a fait du préventif à l'école Bracops Lambert d'Anderlecht et on a mis toute une semaine en

comptant deux classes par séance d'information, avec 15 séances par jour, pour faire notre prévention. On a fait que 3 années. De la 1^{ière} à la 3ième secondaire.

Au niveau chiffres, après ce genre de séances d'information (souvent mi-fin octobre) on constate une recrudescence des plaintes, car les jeunes savent ce qu'ils peuvent et ne pas faire et les peines qu'ils peuvent encourir. A partir de janvier, il y a une prise en charge de l'école et une prévention des parents. Ça porte ces fruits.

Les parents on les sensibilise quand ils sont convoqués chez nous. On prend contact avec la victime, le coupable, parfois le témoin et les parents de la victime et du coupable.

Jamais rien n'est fait en dehors du cadre de l'école au niveau de la prévention. Vu la taille de la zone et la criminalité qu'on a, c'est impossible. Notre rôle en prévention est très très faible. Ce n'est pas possible du fait de la population et le taux de criminalité qu'on a. En ciblant ce public là (scolaire), on élargi nos cibles aux enseignants, éducateurs, coordinateurs, surveillants, les assistants, ... qui sont obligés d'être présents.

i) Prévention :

- (1) Quelles sont les initiatives plus globales entreprises par la police locale autour de la sécurité électronique (e-safety), le cyberharcèlement ou les phénomènes similaires (comme le cyberstalking) ? /
- (2) De quelles sortes d'initiatives s'agit-il ? On n'en a déjà parlé précédemment.
- (3) Quel est le public cible de ces initiatives (jeunes, écoles, parents,...) ? Ecoles, jeunes et parents.
- (4) Quels sont les thèmes abordés ? Et pourquoi ? Le cyberharcèlement. Mais majoritairement un rappel à la loi en passant par tout ce qui peut être qualifié de au vol, racket, stupéfiant, fait de mœurs. On fait un rappel a la loi complet et global.
- (5) A quels besoins d'informations (originaire de qui ?) les policiers essayent-ils de tenir compte ? Les écoles.

ii) Détection et intervention :

- (1) De quelle manière la police est elle mise au courant de cas de cyberharcèlement ? Par des plaintes. Parfois ce sont des enseignants qui nous

témoignent des cas de cyberharcèlements mais alors c'est considéré comme une source.

- (2) Les ont-ils tracé eux-mêmes ou ont-ils été signalés ? Signalés.
- (3) Par qui (parents, victime, auteur, témoin,...) ? Par le corps enseignant, le témoin, les copains de classe, la victime, les parents mais c'est rare dans le cadre de tout ce qui est harcèlement/menace. Nous on a le souci qu'entre 16 et 18 on peut les entendre sans les parents. Entre 12 et 14 on est obligé d'aviser les parents dès que le jeune a déposé plainte.
- (4) Combien avez-vous de cas par mois ? Par an ? par mois 3-4 en moyenne en partant de la simple insulte à la diffusion de photos porno. Par an, une 40aine. Ce n'est pas encore un réflexe de la part des victimes de venir déposer plainte à la police. Ils ne se rendent pas compte que c'est grave car tout le monde le fait. Mais derrière il y a des faits. Il y a une normalisation des faits judiciaires à tous niveaux et c'est encore plus marqué sur internet que dans les autres faits. On arrive à une banalisation de la criminalité au niveau des jeunes. Est ce que c'est à cause de la société, les jeux vidéos, ... ? Si on veut donner une éducation responsable à nos enfants, on les marginalise. Il faut trouver un juste milieu.

On a le problème de la légalité et tous ces réseaux sociaux sont basés sur la loi américaine. L'âge de création d'un compte Facebook selon la loi américaine est de 13 ans. Selon la loi belge, c'est 14 ans.

C'est le problème qu'on a par rapport aux victimes de réseaux sociaux qui se sentent coupables parce qu'elles savent qu'elles ont commis une bêtise, donc elles hésitent à porter plainte. Elles hésitent à porter plainte, donc il y a un énorme chiffre noir de 15% environ. Entre la banalisation et la culpabilité de la victime, il est très dur d'avoir une estimation du nombre de cas de cyberharcèlement. Je crois que la criminalité internet en est à ses débuts comme ce qu'on avait au début avec les violences intrafamiliales. La société a pris conscience au cours des années que ça ne pouvait pas exister (le fait de frapper sa femme). Les gens avaient l'impression qu'ils pouvaient frapper leur femme car la vie privée c'est la vie privée. C'est la même chose avec internet actuellement. Il faudra du temps pour se rendre vraiment compte que le cyberharcèlement est quelque chose d'inadmissible. Les jeunes ont toujours connu internet. Il n'y a pas de contrôle. La société veut aussi que ce soit

considéré comme un acte normal (maintenant elle en paye le prix). Au niveau d'internet il faut aussi qu'on évolue. Il faut aussi diminuer ce décalage entre les parents et les enfants et leur savoir d'internet. Quand on est à l'école on est surveillé par les enseignants. Quand les jeunes sont à la maison, ils sont surveillés par les parents. Mais quand ils sont sur internet, ils sont seuls. Ça donne une liberté et il y a des dérives qui deviennent normales. C'est le respect d'un jeune vis à vis d'un autre. Dans le cadre parental, ils ont un contrôle. Ça c'est un problème de société.

Ex : On un suspect qui se rend pas compte que c'est un fait grave alors la victime ne se rend pas compte que c'est une victime. Et quand les parents s'en rendent compte, c'est déjà trop tard. La gamine ne veut pas venir à la police et ne se sent pas coupable d'un fait criminel. Ex : on a eu une plainte d'un gamin parce qu'il se faisait menacer de coups par un autre gamin car il avait mis une vidéo sur YouTube, comme Cyprien. L'autre le menaçait parce qu'il faisait son beau. Je fais venir le suspect avec sa mère. Sa était mère choquée. Je lui ai fait lire tout ce qu'avait écrit le gamin. Il n'y a pas de barrières, il n'y a pas de surveillance. Ça va très loin dans les menaces de mort ; quand j'explique ça au gamin (c'est des faits graves), pour lui c'est internet, il n'allait jamais le faire dans la réalité, c'était pour rigoler. Internet c'est pour rire, il n'y a rien de grave. La loi belge est une loi écrite et quand c'est écrit, c'est lourd et c'est difficile de faire marche arrière, surtout sur le net. Sur les serveurs les discussions ne sont jamais effacées. Ils se rendent compte que c'est grave une fois qu'ils sont devant nous, mais pas à la base. Dans la rue, s'ils insultent quelqu'un ils savent que c'est grave. La nuance est bien marquée.

- (5) De quelle genre de cas s'agit-il ? On y a déjà répondu précédemment.
- (6) Qui est le concerné/auteur ? Il n'y en a pas. N'importe qui peut avoir le profil de l'auteur. Tant au niveau classe social. On est vraiment dans les ados, entre 12 et 16. La maturité commence à venir après 16 ans.
- (7) Par quel moyen technologique a-t-il agit ? Internet surtout. Ils pensent avoir une certaine forme d'anonymat derrière Facebook. Contrairement au GSM ou on voit le numéro s'afficher, c'est plus personnel. Ça va moins facilement par les GSM.
- (8) Avez-vous constaté une évolution au cours des années dans le nombre de cas ? L'évolution dans les moyens utilisés ? La connaissance des jeunes en matière

de cyberspace ? oui, ca évolue avec le développement d'internet. Au plus internet devient populaire et connu, au plus les jeunes l'utilisent, au plus les cas augmentent. 100%, voir 150% de la population ont internet. L'évolution de la criminalité est proportionnelle à l'évolution informatique. En sortant de l'école, ils savent mettre quelque chose sur internet. Viber est beaucoup utilisé. Beaucoup s'envoient des messages durant les cours pour se retrouver à la cours de récréation pour taper la personne en question. L'effet est viral ! Avant ils utilisaient le téléphone car ils n'avaient que ça. Aujourd'hui, comme la plupart ont des Smartphones, ils utilisent tous ça.

- (9) Que se passe-t-il si un cas de cyberharcèlement est détecté ? Primo, on met au courant la victime qu'elle doit bloquer la personne qui la menace. Elle peut aussi contacter Facebook pour qu'ils bloquent le compte de l'auteur. Cette personne peut être bloquée définitivement sur Facebook.

On a déjà fait supprimer un compte Facebook. « L'histoire du suisse ». Il existait une page Facebook qui récupérait toutes des photos que des filles avaient pu faire à la base pour plaire à leur copain. Toute personne se rendant sur cette page pouvait faire des commentaires sur les photos. Tous ceux qui voulaient se foutre de la gueule de l'autre pouvaient envoyer la photo qui était ensuite publiée sur la page.

En procédure on a l'effet inverse, parce que pour remonter après à la personne qui a crée cette page qui a été clôturé, c'est très difficile, car on n'a plus aucune donnée. Pour récupérer les infos le concernant, c'est un peu plus chaud. J'avais via la Belgique contacté Facebook, mais qu'est ce qu'il en est de la personne en question ? On avait perdu toutes ses données. C'est avant tout la protection de la victime qui compte ! Priorité aux victimes plutôt qu'à l'enquête. D'abord il faut faire cesser l'infraction et porter assistance à la victime. Il y a une certaine chronologie dans notre manière de procéder. On perd beaucoup de données concernant les sujets.

- (10) Quelle qualification légale obtiennent-ils ? L'internet n'est qu'un moyen, mais ca n'entre en rien dans la qualification de fait. Il peut y avoir des facteurs aggravants (ex : publicité est un facteur aggravant). Le harcèlement est puni par la loi 442bis. Les peines sont les mêmes, peu importe la moyen utilisé. Insulter quelqu'un ça se poursuit. La seule chose qui varie, qui est un facteur aggravant, c'est la notion de publicité, de diffusion. Il y a une

infraction. Les ministres planchent sur une loi spécifique à internet, mais ca reste un projet.

- (11) Comment est ce que la police travaille ensuite (par exemple : identification de l'auteur/reprise du contenu offline) ? On peut saisir un ordi ou GSM avec une perquisition. Le principe de flagrant délit est un problème. Il y a un vide judiciaire. Est ce qu'il se fait quand la personne met la photo sur le net, ou quand l'autre découvre sa photo sur le net ? Vide judiciaire !
- (12) Quelles sont les difficultés rencontrées (par exemple : difficulté de faire une expertise à la maison, les fournisseurs d'accès à internet aident-ils suffisamment dans ce genre de cas, est il facile de collaborer au niveau international si nécessaire,...)? Avec les fournisseurs d'accès internet il n'y a pas de souci. Avant ils se retranchaient derrière la loi de leur pays, mais maintenant ce n'est plus le cas, car la loi a changé. Ils se retranchaient aussi derrière la notion de vie privée de leurs clients sous demande de réquisitoire des magistrats, lorsqu'il s'agissait de fournisseurs d'accès internet belge. Ca peut être jugé comme un fait de non assistance à personne en danger ou manque de collaboration. Premier réquisitoire est envoyé pour demander les renseignements. En cas de non collaboration ils pouvez être poursuivis.
- (13) Quelles sont les mesures prises pour la victime (par exemple : est elle redirigée vers une aide/assistance) ? Ca s'est en discussion avec l'aide. En général on informe les parents et eux suivent leur enfant. SAJ (service d'aide à la jeunesse), SPJ (Service de protection judiciaire) en collaboration avec les parents. On travaille aussi beaucoup avec le PMS de l'école.
- (14) Que se passe-t-il avec le coupable ? Il est poursuivi en fonction de son statut, mineur, majeur, qualification du fait (grave, pas grave, très grave), s'il y a récidive. S'il est mineur, il va devant le juge. S'il est majeur, il peut aller en prison pour tous les faits de mœurs. Les mineurs vont en IPPJ. On a en a déjà envoyé en IPPJ, mais toujours suite a une accumulation de faits. Pour les mineurs, c'est la protection de la jeunesse qu'il soit suspect ou victime. Le juge va mettre en place une conscientisation de son acte, une, deux, trois, fois, ... il y a des mineurs protégés à cause de problèmes familiaux et ceux qui ont commis des délits. On évite en général.

iii) Solutions :

- (1) Quelles sont selon vous les solutions pour diminuer les cas de cyberharcèlement ? Conscientiser la population tant au niveau des mineurs que des parents. Il y a un problème de cadre autour d'eux. Sur internet il n'y a pas de modérateur. Il faut une surveillance parentale, une plus grande conscientisation des parents, qu'ils soient plus derrière les jeunes. C'est un principe de société.
- (2) Quels ont été les efforts fournis dans les mois, années passés par la police pour lutter contre le cyberharcèlement ? des séances d'information dans écoles. On est au début de l'histoire du cyberharcèlement. Ca ne fait que 2, 3, 4 ans que les gens en parlent. Au fur et a mesure du temps, des choses vont se mettre en place.
- (3) Avez-vous constaté des améliorations suite à vos actions ? Oui. On a un pic car les gens savent qu'ils peuvent poser plainte et après les suspects comprennent qu'ils font une connerie.

3) Avis

- a) Le cyberharcèlement – selon votre expérience – est-elle un « grand » problème chez les jeunes ? Certainement pour le chiffre noir. On ne voit qu'une partie de l'iceberg. En tant que père, je suis inquiet pour mes enfants de ce coté la, mais tous les parents ne réagissent pas de la même manière.
- b) Dans quelle mesure trouvez-vous qu'il faut faire appel à la police au niveau de la prévention/détection et résolution de cyberharcèlement chez les jeunes ? Prévention : non c'est difficilement notre rôle vu les autres rôles qu'on doit assumer aussi. Mais pour le reste, quand on entre dans le cadre d'une infraction, oui, il faut pouvoir la signaler. Il n'y a que de cette manière la qu'on pourra arrêter la chose. Si quelqu'un dépose plainte, ils se rendent compte que c'est mal, et ils ne vont plus recommencer sachant qu'il y a des lois derrière. Ex : principe des mœurs. Pour un enfant qui a toujours été attouché par son père, il ne va jamais répondre que oui si on lui demande si son père lui a fait des attouchements car pour lui c'est normal, ca fait partie de son quotidien. Pareil pour internet. Si on t'insultes continuellement et toi tu fais pareil, alors ca devient normal. On banalise les injures.

- c) Quel est le rôle de la police – spécifiquement en comparaison à celui des écoles, parents, fournisseurs d'accès internet, centres d'encadrement des élèves et autres centres d'aide psychologique ? On représente la justice. Tout ceux là peuvent mettre tout ce qu'ils veulent en place, mais nous on est les seuls compétents pour les poursuivre. On travaille de concert avec ces gens là.
- d) Existe-t-il aussi une « répartition des tâches » au sein de la police en ce qui concerne l'approche de le cyberharcèlement ? On a une répartition de tache mais qui n'a rien avoir avec le cyberharcèlement. On collabore avec le CCU quand on n'arrive pas à passer autrement que par eux. il y a une répartition mais pas spécifiquement pour ce qui est la cybercriminalité. Si c'est des mineurs, ca viendra chez nous. On a des dossiers mœurs qui arrivent chez nous puis vont vers la police fédérale qui centralisé le tout ensuite. Il y a une collaboration entre les services, pour tous les cas.
- e) Le cyberharcèlement est-elle principalement une matière de la police locale ou une partie est redirigée vers le FCCU ou le RCCU ? L'adresse ip on peut l'avoir par le fournisseur d'accès internet. Tout ce qui est harcèlement, menace, injure, ... sur internet. Pour ce qui est fait de mœurs on travaille avec eux car ils travaillent avec ça, ils saisissent les PC. Ca c'est eux qui font. Pour tout ce qui est mœurs on travaille avec le FCCU. Il n'y a pas de lien direct entre le cyberharcèlement et le travaille de la FCCU.
- f) Comment voyez-vous cette relation entre la police locale et le FCCU ou le RCCU ? On collabore très bien. La seule différence c'est qu'ils ont beaucoup de travail et n'ont pas vraiment le temps. Ils ont un ordre de priorité dans le traitement des dossiers informatiques qu'ils ont. Parfois ils viennent avec nous pour saisir des pc pour être sur qu'il n'y ait pas de pertes. Ils ont leur méthode de travail comme nous on a la notre.
- g) Existe-t-il également des problèmes/incompréhensions à ce niveau là ? Non. L'intervenant de terrain équivaut à l'enseignant primaire. L'enquêteur équivaut au prof de secondaire. Le FCCU équivaut au professeur d'unif'. Le FCCU ne fait que l'identification de PC. Chacun a son domaine spécifique. Et on peut toujours demander aux autres de l'aide.
- h) Politique générale de la police :
- i) Il y a trop/trop peu/assez d'attention accordée à le cyberharcèlement ? Pourquoi ? On est aux prémices de cette cybercriminalité, donc comment dans un seul pays on pourrait empêcher internet ? On va mettre des modérateurs sur tous les ordinateurs ? Celui qui tape fils de pute sur Facebook va se voir bloquer son compte. Mais ce

n'est pas plausible de faire ça dans tous les pays. On a le problème de notion internationale qui fait qu'on est limité.

- ii) Quelles initiatives jugez-vous souhaitables à l'avenir ? Dans un mode idéal, il faudrait renforcer le procédé d'inscription à tous ces réseaux sociaux. Les sites pornos disent qu'on ne peut pas consulter les sites tant qu'on n'a pas 18 ans. Mais il faut cocher juste une case pour pouvoir y accéder. Facebook devrait mettre un message plus explicite, lors de l'inscription, que la loi est aussi d'application à internet.
- i) Y-a-t-il selon vous des différences entre les corps de polices locales et leur manière de traiter le cyberharcèlement ? De quelles différences s'agit-il et à quoi sont elles dues ? Oui, sûrement ! Ca dépend de la problématique de taille et de fait, dans le sens où nous avons le plan de sécurité national qui fixe toutes les priorités de chaque zone de police. Ex : attaque de pharmacie.
Plan zonal de sécurité, avec spécificité à chaque zone en accord avec le bourgmestre de chaque zone. Chez nous, on a un accès très poussé sur la violence scolaire. Les priorités zonales dépendent aussi du politique, même si elles sont liées au national, avec des spécificités propres à chaque zone.

Maïté Camerman

Etudiante en Master en Science de la Communication à l'Université d'Anvers

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 6: AFDELINGEN BINNEN DE LOKALE POLITIE

BRUSSEL-ZUID

CRC		Recherche	Répertoires	Mon unité	1307	Pages Blanches	Pi
POLICE FEDERALE SERVICES DE CONTROLE SSGPI CONSEIL DE DISCIPLINE SPF & Autres contacts POLICE LOCALE							
4256 ZONES POLICE LOCALE ARR JUD BRUXELLES							
5341 ZP MIDI (ANDERLECHT)							
	53410013	CDC-Chef de corps					F
	53410093	CDC/CAB - Secrétariat Général					F
	53410106	D.INT - Direction de l'Intervention					F
	53410107	D.PA- Police Administrative					F
	53410104	CDC/COM - Presse - Communication					F
	53410098	D.TER - Direction des Divisions					F
	53410014	LS/OP - Service des lois Spéciales opération					
	53410016	CDC/JUR - Contentieux et affaires juridiques - Gestion des a					F
	53410020	INT/DPZ - Dispatching zonal					F
	53410021	FL/COMPTA- Finances					F
	53410022	HR/FOR - Formation Continue					F
	53410109	HR/REC - Recrutement					F
	53410023	Groupe D'intervention et de Garde 1					F
	53410024	Groupe D'intervention et de Garde 2					
	53410025	Groupe D'intervention et de Garde 3					
	53410026	Groupe D'intervention et de Garde 4					
	53410027	Groupe D'intervention et de Garde 5					
	53410028	Groupe D'intervention et de Garde 6					
	53410029	Groupe D'intervention et de Garde 7					
	53410068	Quartiers					
	53410083	FL/TEL - Télématique					F
	53410085	D.TRT - Direction Traitement					F
	53410086	D.STR - Service Stratégie					F
	53410088	SER/RL-J- Jeunesse					F
	53410089	FL/INF - Infrastructure					F
	53410090	HR/PER - Ressources Humaines					
	53410091	SIPPT - Prévention et protection au travail					F
	53410092	PRX/BAPV - Assistance policière aux victimes					F
	53410094	SER/RL - Service Enquête et Recherche					F

	<u>53410097</u>	D.CI - Direction Contrôle Interne	.
	<u>53410110</u>	PA/OPS-K9 - Brigade Canine	F
	<u>53410111</u>	INT/BAC - Brigade anti criminalité	F
	<u>53410112</u>	D.QGO - Qualité et gestion optimale	F
	<u>53410113</u>	D.SER - Directie Service Judiciaire	F
	<u>53410114</u>	SER/CIL - Carrefour d'information locale	F
	<u>53410115</u>	ComExt	.
	<u>53410119</u>	FL/MM Matériaux et moyens	.
	<u>53410120</u>	FL/MP Marché public	.
	<u>53410121</u>	Division 2 Projet UNEUS	.
	<u>53410084</u>	D.TRA - Direction trafic	.
	<u>53410130</u>	PRX/MED - Mediation	F
	<u>53410131</u>	D.PRX - Direction proximité	.
	<u>53410132</u>	D.FL - Direction finances et logistique	.
	<u>53410133</u>	PRX/AC - Assistantes de concertation	.
	<u>53410134</u>	FL/MM/C - Charroi	.
	<u>53410135</u>	SCC - Secrétaire du Collège et Conseil de Police	.

2003-2007 DSED &

BIJLAGE 7: INTERVIEW VAN DE LOKALE POLITIE GENT

Interview lokale politie Gent

Masterproef onderwerp: De aanpak van cyberpesten (bij jongeren) door de (lokale en federale) politie

Huldenberg, 27/11/2013

Contact : Saartje Ackaert en Anneleen Thoen, collega's van Hendrik Sanctorum, beleidsmedewerker

MSN Messenger bestaat niet meer. Dat hangt nu af van Hotmail. Je hebt een andere soort van MSN via Gmail. De chat sessie gebeurt dan via Skype.

1) **Achtergrondkenmerken**

- a) Wat is de naam van het politiekorps (b.v. Antwerpen, Beveren, ...) ? Politie Gent
- b) Welke stad of steden worden gedekt door dit politiekorps ? Gent en al zijn deelgemeenten.
- c) Hoe groot is het politiekorps ? Ongeveer 1200 personen, tussen 1000 en 1300.
- d) Welke soorten afdelingen/diensten zijn er in dit kantoor te vinden ? Onthaal, wijkwerking, interventie, maatschappelijke zorg, recherche, openbare orde en verkeer.
- e) Hoeveel leden werken in de afdeling cyberpesten/jeugdcriminaliteit ? Er bestaat geen aparte afdeling voor cyberpesten. Maar binnen de politie heb je de dienst maatschappelijke zorg die bestaat uit de preventie dienst, integratie dienst (mensen van anderen origine), en bureau jeugd (met Anneleen en ik). Het is een aanspreek punt voor alle Gentse scholen. Elke lokale politiezone moet een aanspreekpunt hebben voor de scholen om de criminaliteit rond de scholen te handelen. Daarnaast een recherche dienst die zorgt voor de jeugdcriminaliteit. Als het over een crimineel dossier gaat is de recherche dienst niet alleen. Wij hebben ook een jeugdinspecteur op elke wijkdienst, die de straat op gaat en de jongeren zoeken die criminaliteit zoeken. De jeugdinspecteur heeft een politionele rol. Zij gaan op en neer naar de jongeren en doen een preventief werk. Zij zijn de antennes op straat. Zij geven ook soms informatie door aan de jongeren, en omgekeerd. Zij gaan niet de grote acties ondernemen maar gaan de gekregen info's doorgeven aan de jeugdcriminaliteit. Hetzelfde geldt voor ons

met de scholen. Wij geven sturing naar de verschillende diensten van de politie. Wij doen elk werk rond jongeren. De jeugdinspecteur probeert door zijn tussenkomsten een veilig klimaat te leggen maar ook preventief te werk gaan en dat het een normale sfeer blijft op de straat. Wij zijn de coachen van de jeugdinspecteurs zodat ze dezelfde informatie hebben van wijk tot wijk.

- f) In welke afdeling werkt u ? Bureau jeugd.
- g) Wat is uw functie in de Politie ? Wij zijn met twee consulenten die bij bureau jeugd werken en wij zijn een aanspreekpunt voor de scholen. Wij gaan kijken of het feit iets is voor de hulpverlening of de politie. Het is niet altijd voor de politie. Soms is het gewoon spreken, of informatie geven.

Bv : Soms zijn er scholen die bellen en zeggen : “wij zitten met een leerling met dat of dat probleem, hoe kunnen wij dat aanpakken ?” Wij geven hen dan informatie. Andere scholen vragen ons hoe zij cyberpesten kunnen aanpakken. En als het niet stopt, dan moeten de scholen zich naar de politie richten.

Met het dossier van *Joe Van Holsbeeck* zijn er veel dingen die veranderd zijn op het gebied van de jeugdcriminaliteit. Onze aanspreekpunt binnen de politie werd veel belangrijker.

Scholen informeren ons en wij gaan de juiste weg nemen. Soms krijgen we ook gewoon een melding. Dan beginnen we geen onderzoek maar houden we de info voor een volgend dossier misschien.

- h) Wie houdt zich bezig/welke afdeling met jeugdcriminaliteit/zaken die met jongeren te maken hebben ? Het jeugd bureau en de jeugdinspecteurs. Maar het hangt af van elk dossier en de reden van de klacht.
- i) Welke rol speelt de lokale politie in geval van cyberpesten ? Wij hebben bij de politie Gent een bureau jeugd als een aanspreekdienst voor de scholen in het algemeen. Wij hebben hiervoor gekozen omdat cyberpesten een groot probleem is. Dan werken we preventief. Mensen weten niet goed wat cyberpesten is omdat het een recent fenomeen is.

Wij stellen een proces verbaal op wanneer we een aangifte krijgen. Elke politieagent moet weten welke stappen hij volgen, wat hij moet doen wanneer hij een cyberpest klacht moet behandelen. Wij hebben daarvoor heel het korps proberen te sensibiliseren.

Wij sensibiliseren de jongeren en hun ouders door de scholen te informeren. Bijvoorbeeld met het project “cyberflikken”. Dit jaar hebben we de film “Disconnect”

voorgesteld. Vorig jaar was het een ander film. Na de filmvoorstelling, samen met de jeugdinspecteurs hebben we een debat uitgevoerd.

Soms bellen scholen ons op en vragen ons wat zij kunnen doen wanneer ze geconfronteerd zijn door cybercriminaliteit. Wij geven ze cyberpakketten en enkele tips over de sites die ze moeten bezoeken.

Wij werken sowieso preventief en eigenlijk ook op straat met de jeugdinspecteurs. De bedoeling is dat het hele korps weet hoe cyberpesten moet behandeld worden, het volledig proces verbaal.

Wij werken soms ook met de CCU (RCCU of FCCU). De CCU ga je niet rechtstreeks in werking zetten. Wij zijn de “eerste lijn” politie. Wanneer het te ver gaat dan doen we een beroep op de CCU, maar het is niet altijd zo. De CCU is geen eerste instelling.

Met de website eCops hebben we weinig feedback omdat je geen direct contact heb met de personen.

2) Cyberpesten

- a) Hoe zou u, vanuit uw eigen politie-ervaring, “cyberpesten” definiëren? Cyberpesten kan je definiëren zoals je het ander pesten definieert. Wanneer je eigenlijk iemand zijn “zijn” komt invoeren zonder dat die dat wil, dan wordt dit persoon beknopt. Bij klassiek pesten ben je alleen op school gepest, tussen de muren van de klas, en daarna stopt het. Bij cyberpesten gaat het veel verder. Het stopt nooit. De wereld waar je je moet veilig voelen is niet meer veilig omdat het niet meer stopt. De sociale media wereld is de wereld van de jongeren. Dus je mag ze niet verboden van internet en sociale-mediagebruik.

“Pesterijen of belast is als iemand een persoon heeft belaagd of gepest terwijl hij wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren”.

- b) Op welke manier is uw politiekorps momenteel betrokken bij de voorlichting, preventie, detectie, interventie, “oplossing” van cyberpesterijen? Wij zijn bezig met een korpsinstructie te maken die wordt verspreid aan de hele korps met daarin : welke vragen moet men stellen, welke accenten moeten gelegd worden, ... Om de mensen au sérieux te nemen betreffende cyberpesten.

i) Preventie:

- (1) Wat zijn de initiatieven van de politie rond (meer algemeen): e-safety, cyberpesten, of gelijkaardige fenomenen (zoals cyberstalking)? Projecten die lopen gelijk “cyberflikken” of tijdens de digitale-week in april 2014 wordt ook iets georganiseerd. Bureau jeugd moet de leerkrachten informeren op vraag van de provincie. Wij proberen de meeste scholen persoonlijk aan te spreken om ons als deskundig rond dat thema binnen de politie te gaan tonen. Cyberpestpreventie hoeft niet alleen op school te blijven, ook thuis. Op een politioneel vlak zijn wij ook aanwezig. Als er iets op dat thema aan bod komt, dan weten zijn ons vinden.
- (2) Om welk soort van initiatieven gaat het? Sensibiliserende acties en het uitvoeren van het dagelijks politiewerk.
- (3) Op wie zijn ze gericht (jongeren, scholen, ouders...) ? Wij richten ons vooral op jongeren en leerkrachten van de Gentse scholen, maar niet naar de ouders. Wij stappen niet actief toe naar de ouders. Voor preventie acties richten wij ons niet rechtstreeks naar ouders. Wij krijgen soms de vraag van scholen die willen dat wij ons richten naar de ouders. Op dit moment hebben wij ons nog niet gericht naar de ouders, maar misschien in de toekomst.
Voornamelijk jongeren en kinderen ! We merken dat de ernst bij kleintjes niet zo groot is dan bij de kinderen; vanaf 12 jaar begin het. De omvang wordt veel groter. Ook de sites waarop ze gaan moeten zij daar in theorie niet ingeschreven zijn, maar in de praktijk zijn ze er toch op. Voor groten is dat spannend maar toch wel gevaarlijk.
- (4) Welke thema's worden behandeld ? En waarom? Eigenlijk gaan we heel ruim. Vorig jaar ging het over cyberpesten. Dit jaar is het meer cybercriminaliteit (fiscale fraude, sexting, ...). Dat hangt ook af van onze doelgroep. Cyberpesten omvat zoveel !
- (5) Aan welke informatienoden (van wie) probeert de politie tegemoet te komen? Bij ons zijn het de scholen in hoofdzaak maar ook dikwijls mensen die slachtoffer zijn van cyberpesten. Vroeger vroegen mensen wat pesten was. Momenteel is pesten niet strafbaar, maar het kan omgaan tot een misdrijf.

ii) Detectie en interventie:

- (1) Op welke manier wordt de politie op de hoogte gebracht van gevallen van “cyberpesten”: zelf opgespoord of gemeld (door slachtoffers, ouders van slachtoffers, of andere “getuigen”) ? In de eerste plaats worden de gevallen gemeld door de scholen die een leerling hebben die cyberpest of wordt gecyberpest. Kan ook zijn dat het in andere dossiers naar voren komt. Wij zelf gaan niet actief op zoek naar sporen van cyberpest gevallen. Andere diensten doen dat wel zoals de CCU. Jongeren moeten zichzelf indekken.
- (2) Om hoeveel gevallen per maand/jaar gaat het ? Wij kunnen er geen enkel cijfer op plakken. Nu gaat het over bedreiging, stalking, beledigingen, enz. Je heb zoveel misdrijven dat ze apart zijn behandeld. De manier van registreren is altijd verschillend. Een feit kan gecatalogeerd worden onder het onderwerp “slagen” maar er kan in dat zelf geval cyberpesten voorkomen of andere misdrijven.
- (3) Om welk soort van gevallen gaat het ? Wie is betrokken ? Via welke technologieën gebeurt wat? Ik denk dat het heel ruim is: mailbox gekraakt, zaken met sociale media met vaak Facebook als kanaal, enz. Er bestaan veel nieuwe SNS. Elke dag komen er nieuwen naar voren. SNS zijn in constant evolutie. Bij ons gebruiken jongeren er veel minder dan in Nederland waar ze er veel meer gebruiken.
Wij proberen zoveel mogelijk op de hoogte te zijn van de nieuwe technologieën. Daarom zijn we op uitwisseling gegaan bij de politie van Maastricht. Wij hebben er nog heel veel van te leren. De wetgeving is totaal anders in Nederland, zeker op het vlak van privacy. Naar scholen toe gaan of lespakketten geven doen ze ook. De politie in Verenigde Staten is de politie van Gent niet.
- (4) Is daar een evolutie in merkbaar? Ik denk naar de leeftijd toe. Het begint vroeger, maar de preventie moet zicht naar andere groepen beginnen te richten. Vroeger was het naar oudere. Maar jongeren beginnen er heel veel van te kennen. Zij weten ze wat kan en niet kan. De 16- tot 18-jarigen kennen er de omvang nog niet van. Kleintjes weten het dikwijls. Zij weten het veel meer in theorie dan de ouders. Een kind van 10 heeft veel meer meegeleerd dan onze generatie. Maar op het veiligheidsvlak kennen ze er niet veel van. Er is nog heel veel werk aan.

(5) Wat gebeurt er indien die gevallen gedetecteerd zijn ? Als er een aangifte van cyberpesten wordt ingediend dan worden de dader en het slachtoffer verhoord en ondervraagd. De straf hangt af van elk dossier. Soms wordt de GSM uitgelezen, de computer in beslag genomen. Het is moeilijk om te zeggen. Het hangt ook af van wie de verdachte is, is dat de eerste keer of zijn er al tien zaken van cyberpesten op zijn rug. De strafmaat mag helemaal anders zijn van een persoon tot een ander. Het hangt af van dossier tot dossier, als ze minder- of meerderjarigen zijn.

(a) Welke wettelijke kwalificatie krijgen ze? Wij gebruiken de ISAP programma voor de misdrijf code.

Belaging en pestrijen is de misdrijf code 53. Discriminatie is op 56 of 57. En art. 442 bis in het Strafwetboek.

(b) Hoe gaat de politie daarna te werk (bv. identificatie van dader / offline nemen van inhoud) ? Het nemen van de inhoud kan, maar het hangt af van zaak tot zaak.

Alle verdachten worden verhoord. De verdachte komt vaak in de omgeving van het slachtoffer. Het is dus belangrijk dat alles in orde komt. Computers kunnen in beslag genomen worden en uitgelezen worden,. Het hangt af van zaak tot zaak. Wij vragen ons af : is dat een verdachte van meerder feiten of unieke feiten ? Als het niet opgelost kan worden, dan vragen wij aan de school of de ouders om daar op te werken.

De opdrachten komen altijd van het parket die alles beslist. Het parket beslist wat er met het dossier gedaan zal worden.

(c) Wat zijn de moeilijkheden die daarbij ervaren worden (bv. is de nodige expertise in huis?, werken bv. ISPs voldoende mee, is het makkelijk om internationaal samen te werken indien nodig...) ? Nee, dat is op zich geen probleem. Computers die in beslag moeten genomen worden en de personen willen dat niet, dan gaat het over een tegenwerk van het onderzoek.

Op dit moment is de beperkte kennis van de politiepersoneel een probleem, maar daar wordt op gewerkt. Nu moeten alle klachten au sérieux genomen worden, sinds de omzendbrief van augustus. Politie mannen moeten goed ingelicht worden. Op het internationaal niveau zijn we meer bezig met de

FCCU. Als er dossiers van grote omvang zijn, dan worden deze dossiers doorgegeven naar de federale politie. Zij zijn de experts in informaticacriminaliteit. Zij kunnen andere dingen doen die wij niet kunnen. Wij kunnen informeren maar niks anders doen. Bijvoorbeeld met dat Filipijns meisje dat een virtueel robot is. In een ander land kunnen ze de daders achtervolgen. Wij moeten speciale toegevingen hebben als dat bij ons zou gebeuren. Terwijl het in Nederland het geval niet is.

In Nederland gaat alles veel vlugger.

- (d) Welke maatregelen worden er ondernomen naar het slachtoffer toe (doorverwijzing naar hulpverlening) ? Elke persoon die slachtoffer is geweest moet een aanbod krijgen van het slachtoffer hulp om een eventuele afspraak te hebben. Iedereen krijgt een hulpverlening via een brief of een telefonisch contact. Zij kunnen met mensen gesprekken hebben. Het is informatief. Het gebeurt vaak met de ouders toe. Crisisdienst komt in eerste instantie. JAC, CAW, zijn slachtoffers hulpverleningen met wie wij samenwerken. De JAC en de CAW zijn het slachtoffers onthaal van het parket.
- (e) Wat gebeurt er met de daders? Het hangt af van wie de verdachte is. Is hij al voor andere feiten gekend of niet ? Dat hangt af. Er zal altijd een verhoor zijn. Het parket stelt soms ook een hulpverlening voor. Daders hebben ook verhoorgesprekken.

iii) Oplossingen

- (1) Wat zijn volgens u de oplossingen om cyberpest gevallen aan te pakken/dalen? Ik denk dat het niet begint bij de politie. De politie is niet de eerste stadium. Het begint thuis. De ouders moeten op de hoogte zijn van wat er op internet gebeurt. Zij moeten toezicht houden op hun kind. Vroeger zegden we dat de computer in de keuken moest gebruikt zijn. Dat is nu helemaal achterhaald. Ouders hebben daar geen controle meer op. De computer en wat erop gedaan wordt is niet meer zichtbaar. De computer in de keuken laten is niet meer voldoende.
- Laat jouw kind het ook toe om fouten te maken. Internet is heel leerrijk, boeien,... Het is een deel van het opvoedingspakket. Kinderen weten soms beter dan hun ouders hoe internet werkt. Dat is gewoon opvoeding. Je moet

met je kinderen afspraken maken (bv. geen foto in lingerie), vertrouwen geven. Als het misloopt, dan moeten de goeie straffen geven worden.

Ouders willen deze confrontatie niet nagaan. Zij zijn daar bang van, maar zij moeten het leren. Het is op alle schouders. De politie moet die kennis ook hebben. Geen excuus mogen gebruikt worden, wij moeten de ICT kennen. Met het project “cyberflikken” spreken wij de leerkrachten aan en zij gaan er zeker mee heen. Onze taak is sensibiliseren, aanspreekpunt en in laatste intentie, klachten krijgen.

Maar wij zijn geen lesgever voor de ouders. Wij zeggen hen gewoon waar zij informatie over het onderwerp kunnen vinden. De website “clicksafe” is zeer goed gedaan. Wij betrekken leerlingen ook door de ouders en omgekeerd. Iedereen vult zich aan en veel wordt door de andere geleerd. Jeugdinspecteurs leren veel van op straat te zijn. Voor “ask.fm” wisten wij dat via jongeren. Wij hebben ons daar een vals profiel aangemaakt. Wij proberen daar zelf op te gaan om te zien welke zijn de valkuilen. Facebook is boeiend als je het op een juiste manier gebruikt. Wij hopen dat ze Facebook uiteindelijk goed gebruiken.

- (2) Wat zijn de inspanningen die al hebben plaats genomen in de verleden maanden/jaren ? Dat hebben wij al uitgelegd.
- (3) Hebt u verbeteringen opgemerkt ten gevolge van uw acties ? Ja ! Ik denk dat scholen ons nu gemakkelijker vinden. Vroegen durfden ze de vraag niet te stellen, omdat ze dachten dat het belachelijk was. In eerste instantie mogen zijn naar de politie komen. Als ze naar ons bellen, bekijken we de situatie en wordt de situatie besproken. Soms zijn er vragen ook van mensen die dat probleem willen overleggen. Alles wat gebeurt in scholen komt bij ons terecht, dat gaat over allerlei soorten problemen. Niet alleen over cyberpesten.

3) Mening

- a) Is – vanuit uw ervaring – cyberpesten een “groot” probleem bij jongeren? Dat is een veel groter probleem dan wat wij kunnen inschatten. Er bestaan statistieken waar het blijkt dat één op vier slachtoffer is van cyberpesten. Niet iedereen komt naar de politie terecht. Maar dat is ook jammer. Jongeren durven ook soms niet naar de politie te komen om het te melden en erover te praten aan medeleerlingen. Jongeren hebben schrik, ook als ze het gaan melden aan de politie. Voor jongeren is dat nog

bedreigender. Jongeren vinden dat normaal elkaar uit te schelden. En als ze dat normaal vinden, dan gaan ze minder rap naar de politie toe.

- b) In welke mate vindt u zelf dat de politie moet ingeschakeld worden in de preventie/detectie en oplossing van cyberpesterijen bij jongeren (+ telkens verder vragen waarom ze dat vinden) ? Op alle terrein moeten de mensen bewust zijn.
- c) Wat is de rol van de politie – specifiek in vergelijking met de rol van scholen, ouders, Internet Service Providers, CLB's (centrum voor de leerling begeleiding) en andere psychologische hulpverlening ? In een heel pak gevallen hebben zij een voorafgaande rol dan de politie. Soms moet er een politieel onderzoek gedaan worden, vooral als het strafrechtelijk is, naast de preventie en sensibilisatie.
- d) Is er ook een specifieke "rol/taakverdeling" binnen de politie m.b.t. de aanpak van cyberpesten ? Sensibilisering doen en een stuk preventief. Wij gaan geen klachten handelen. De jeugdinspecteur maakt het proces verbaal en stuurt het door naar het parket. Informatie geven is onze taak.
 - i) Zijn "cyberpesterijen" vooral een aangelegenheid voor de lokale politiekorpsen of is er ook een taak weggelegd voor de FCCU of de RCCU's? De grootste deskundigheid die niet bij de lokale politie zit gaat bij de federale politie. Als het verspreid is in verschillende lokale politie zones of landen dan gaat het naar het federaal. Computers worden hier oppervlakkig gelezen. Dan doen wij een beroep op de FCCU.
 - ii) Hoe ziet u die verhouding precies? Goed. De samenwerking zit echt wel goed. Op federaal niveau kunnen zij dan veel verder en kunnen bepaalde bestanden vinden die wij niet vonden.
 - iii) Zijn er ook problemen/onduidelijkheden op dat vlak? Neen. Het is duidelijk. Elk politiekorps heeft zijn taak. Een onderzoek neemt heel veel tijd en werk. Alle dingen nemen heel veel tijd : van ons naar het parket om een beslissing te krijgen, soms het nemen van advocaten, enz. Alles vraagt ons heel veel tijd.
- e) In algemeen beleid van de politie: Is er te veel/te weinig/genoeg aandacht voor cyberpesten? Waarom? Welke initiatieven acht u wenselijk ? Er is steeds meer aandacht voor cyberpesten. Maar op een nationaal niveau wordt er nog te weinig gedaan. Onze expertise hebben wij ook zelf gedaan. Voldoende acties worden ondernomen. In ieder geval blijven sensibiliseren is belangrijk. Elke dag moeten wij bijleren en onze kennis verbeteren.

- f) Zijn er volgens u veel verschillen tussen lokale politiekorpsen en hoe zij bezig zijn met cyberpesten? Om welke verschillen gaat het en waar zijn ze volgens u aan te wijten? Wij hebben daar geen zicht op, of te weinig. Op alle vlakken is dat zo. Het is te zien van de lokale politie korps. Heb je een ongeval en ga je aan de politie Dendermonde dan krijg je deze straf. Als je terecht komt bij de politie van Gent zal je misschien een andere straf hebben. Wij zijn toch een korps van 1000 mannen, dat is toch wel veel, het is dus onmogelijk om alles te weten op alle vlakken. Het hangt ook af van parket naar parket.

Maité Camerman

Master student in Communicatiewetenschappen aan de Universiteit Antwerpen

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 8: MEDIABERICHT VAN DE LOKALE POLITIE GENT – CYBERFLIKKEN

MEDIABERICHT POLITIEZONE GENT (ter verspreiding naar de pers)

Cyberflikken – flikken binden de strijd aan met cyberpesten

06/11/2013 – De Gentse flikken binden op verschillende sporen de strijd aan met het fenomeen cyberpesten.

Cyberpesten

Het gebruik van sociale media door jongeren is niet meer weg te denken uit de huidige maatschappij. Sociale communicatiemiddelen zijn leuk maar er bestaan jammer genoeg ook gevaren.

Eén van die gevaren is cyberpesten – dit is een verzamelnaam voor alle vormen van pesterijen die gebruik maken van ICT (informatie- en communicatietechnologieën), zoals internet, gsm of computer om slachtoffers lastig te vallen, te bedreigen, te beledigen, ...

Eén op vier jongeren tussen de 12 en 18 jaar kreeg al eens rechtstreeks af te rekenen met cyberpesten. Meestal gaat het over dreig- en scheldberichten, zowel via gsm als via mail.

Sommige cyberpesters gaan nog verder en schelden iemand herhaaldelijk uit op zijn / haar sociale mediapagina of start zelfs een regelrechte haatcampagne op een sociaal netwerk. De laatste tijd duiken bijvoorbeeld steeds meer Facebookpagina's op die zonder toestemming de foto's van privéprofielen van slachtoffers publiceren en taggen met hun naam en beledigende opmerkingen.

Sensibiliseren

Om het onderwerp cyberpesten bespreekbaar te maken, organiseerde het Bureau Jeugd van de Gentse politie, in samenwerking met Kinopolis Gent, op woensdagvoormiddag 6 november 2013 'Cyberflikken' – een filmvoorstelling met nabespreking waarbij het onderwerp cyberpesten en – criminaliteit fel belicht wordt.

Dit jaar koos men voor "Disconnect", een film van regisseur Henry-Alex Rubin over cyberpesten, hacken en 'sexting'. Na de film volgde een debat met de jeugdinspecteurs waarbij leerlingen maar ook leerkrachten hun vragen over cyberpesten en cybercrime konden voorleggen. Meer dan 1100 leerlingen van vierde, vijfde en zesde middelbaar hadden zich ingeschreven.

Uw Politie Altijd Nabij

Politiezone Gent – Dienst Communicatie
tel: 09 266 66 33
e-mail: communicatie@politie.gent.be
www.politiegent.be

Vraag & antwoord

Als jongere is het niet altijd eenvoudig om de juiste mensen aan te spreken of de juiste stappen te ondernemen tegen cyberpesten en/of -criminaliteit. De jeugdinspecteurs van de Politie Gent hebben een aantal vaak voorkomende vragen en antwoorden uitgewerkt en geven daarbij nuttige tips. Je kan deze vragen & antwoorden lezen op de website van Politie Gent.

Op het event 'Cyberflikken' kregen de aanwezige scholen een infopakket met folders van hulpverleningsinstanties en andere organisaties zoals vzw Zinloos Geweld, JAC, Awel en Childfocus. Elke leerling ontving ook een bladwijzer met een aantal essentiële websites met relevante en nuttige informatie over de thematiek cyberpesten.

Met educatieve vragen over het thema of problematische situaties kunnen scholen steeds bij Bureau Jeugd terecht voor meer informatie of, indien nodig, voor een vlotte en efficiënte doorverwijzing.

Justitie vs. cyberhaat

Naar aanleiding van een aantal binnen- en buitenlandse spraakmakende cases, heeft het college van procureurs-generaal (dat in België het strafrechtelijke beleid bepaalt) midden augustus 2013 een omzendbrief gestuurd waarin gesteld wordt dat de aanpak van cyberhaat een prioriteit voor justitie vormt. In deze brief wordt aan politie gevraagd om aan elke klacht de nodige aandacht te besteden en niet te banaliseren. De omzendbrief stelt eveneens dat de betrokken (politie)diensten zullen gesensibiliseerd, geïnformeerd en geïnstrueerd worden om het fenomeen cyberhaat en -pesten efficiënt aan te pakken.

Politie Gent vs. cyberpesten

De Gentse politie bleef ondertussen niet bij de pakken zitten. Momenteel werkt men aan een nieuw korpsonderricht rond belaging en pesten - cyberpesten maakt hier uiteraard ook een deel van uit. Dit korpsonderricht zal onder alle leden van het Gentse korps verspreid worden zodat elke inspecteur bij een aangifte perfect weet wat de te ondernemen stappen zijn om het feit te registreren, het slachtoffer optimaal op te vangen en de strafrechtelijke vervolging te lanceren.

Slachtoffer

Ben je zelf het slachtoffer van cyberpesten? Dan kan je er best met iemand over praten. Dit kan met een vriend, een ouder, een leerkracht of een vertrouwenspersoon op school. We raden je aan om hiervan ook aangifte te doen bij de politie van je woonplaats.

Informatie

Bureau Jeugd – 09 266 67 50 – jeugd.preventie@politie.gent.be
www.politiegent.be > button cyberflikken

Uw Politie Altijd Nabij

Politiezone Gent – Dienst Communicatie
tel: 09 266 66 33
e-mail: communicatie@politie.gent.be
www.politiegent.be

BIJLAGE 9: LESPAKKET CYBERFLIKKEN

VZW ZINLOOS
12 APRIL DAG TEGEN ZINLOOS GEWELD

de Geweldige Krant

Voor positivisme, respect en geweldloosheid

5 JAAR ZINLOOS GEWELD

- meer dan 20 verschillende projecten
- op bijna 700 locaties vind je Vlindersteigels
- meer dan 1.200 verkochte VlinderStappelen
- meer dan 10.000 mensen bezoeken cartoonproject op 25 locaties

NIEUW TENTONSTELLINGSPROJECT!
IN DE EXPOSITIE 'GEWELD IS MOEILIK TE BEGRIPJEN' WORDT GEWELD BEKEKEN DOOR DE OGEN VAN EEN AUTISTISCH CARTOONIST EN EEN REEKS BEKENDE VLAMINGEN.

Elk heeft zijn "andere" manier om naar de "geweldige" alledaagse werkelijkheid te kijken. Als publiek maak je kennis met de fascinerende tekeningen van Landschap en ontdek je de aaneengesloten artistieke kwaliteiten van bekende Vlamingen. Het zwart kleuroptimaal van de artistieke tekens met het op tegen de kleurentekeningen, collages en schiedingen van de BVA. Met dit project wordt aangemoedigd dat autisten uitzonderlijke artiesten kunnen zijn en het

"Anders bekeken" bevat werken van Landschap, zanger Jean-Benoit Safari, actrice Heidi De Grauwe, burgemeester van Gent Daniël Termont & cartoonist André Wolke, jeugdacteur Marc De Bel, Eddy Wally & Gaston Lafine.

Christophe Staelen (acteur "Schied al"), Miek & Roel, acteur Carry Goossens, zangeres Lana "Lady Gaga" Lauwers, Françoise De Roy-Van Halbeek, televisie- en filmmaker Nic Balthazar, Jan Smet, illustrator Carlé Cneut...

Als omkaderingsmogelijkheid kan u kiezen uit een tentoonstelling "Autisme en humor" door Peter Vermeulen of over "Autisme en talenten" door Sylvie Carrette tot

Child Focus De echte chatst

Als iemand mijn telefoonnummer of adres vraagt, geef ik dat gewoon af.

Mijn naam, foto, adres en telefoonnummer of dat van vrienden, wordt ik aan niemand. Daarom mogen ze ook niet op mijn profiel staan. Ik weet immers nooit wat andere mensen die ik niet ken met deze informatie zullen doen. Wie weet staat er plots iemand aan mijn voordeur of de achtervoort. Ik wil ook helemaal geen erge sms'jes en mailtjes krijgen!

HOE OOK HET CHATTEN VIA JE GSM VEILIG

BEDANKT

Child Focus

clicksafe.be

Tips om te leren hoe je veilig kan internetten.

Child Focus De echte chatst

Ik heb net alle in het echte leven altijd respect voor anderen.

Scheldwoorden, leunend afblijven, SCHREUWEN of pesteren kunnen niet op de chat, niet in de chat het ook niet leuk als anderen mij zo behandelen!

Child Focus De echte chatst

Ik geef altijd alles wat iemand mij op de chat vertelt.

Op de chat kan je gewoon typen wat je wilt en niemand kan je controleren. Mensen denken daarvoor soms te lang over wat ze zijn, hoe ze eruit zien of wat ze allemaal meegemaakt hebben. Maar ik heb mij niet vergaan. Ik hou altijd in mijn achterhoofd dat iedereen gewoon kan schrijven wat hij of zij wil, of dit nu waar is of niet.

GEBUREN ER SCHOKKENDE OF STORENDE DINGEN TIJDENS HET SURFEN OF HET CHATTEN?

STUUR EEN MAILTJE NAAR CHILD FOCUS OP
clicksafe@childfocus.org

Child Focus De echte chatst

Als ik wil afspreken of bellen met iemand die ik op de chat ontmoet heb, geef ik te weten over wat mijn ouders.

Ik zorg ervoor dat mijn ouders weten waar ik ben. Ik spreuk niet of in het geheim, want dat weet niemand mij. In andere mocht er een probleem zijn. Ik spreuk ook af op een openbare plaats waar nog andere mensen zijn. Zo kan ik makkelijk nog iemand mijn "loc" met mij wat ik ervan verwacht heb.

AWEL DAT LUCHT OP

awel

LUSTIG SAAR
KINDEN EN JONGEN
KUNNEN

Politie

Bureau Jeugd
Politiezone Gent

VEILIG CHATTEN

clicksafe.be

- Ik heb een goede nickname die niet verklaart of ik een jongen of een meisje ben, hoe oud ik ben en wat mijn echte naam is.
- Ik geef aan niemand informatie (zoals naam, school, telefoonnummer of adres) over mezelf of over mijn vrienden. Ik zet deze dingen ook
- Ik ken iedereen die in mijn contactenlijst staat ook
- Ik zet nooit de webcam aan als vreemden erom vragen. De persoon aan de andere kant kan dingen tonen die ik

click safe

VRAGEN OVER VEILIG INTERNET?

www.clicksafe.be

BIJLAGE 10: INTERVIEW VAN DE FCCU BRUSSEL

Interview FCCU Bruxelles

Sujet de mémoire : La lutte par la police (locale et fédérale) contre le cyberharcèlement (chez les jeunes)

Contact :

Laurent Bounameau

Commissaire judiciaire

Chef de service adjoint

Police Judiciaire Fédérale

Federal Computer Crime Unit

Rue du Noyer, 211

1000, Bruxelles

Belgique

Tel: +32.2.743.75.57

Fax: +32.2.743.72.92

e-mail: laurent.bounameau@fccu.be

Huldenberg, 19/11/2013

Pour information :

Il y a 3 niveaux dans la police de l'internet. Dès qu'un fait touche internet il ne faut pas croire que ca vient directement vers nous. Ca passe d'abord par la police locale.

La police locale fait les premières interventions nécessaires. Une personne doit d'abord déposer plainte à la police locale. Souvent, pour tous les cas qui touchent internet, la police locale a tendance à les renvoyer chez nous, mais nous on les renvoie vers eux, car ce n'est pas notre boulot.

Une fois que notre intervention est nécessaire, la police locale doit geler la situation en attendant l'arrivée d'unités spécialisées, c'est à dire le CCU.

Internet est le moyen du crime qui se développe plus aujourd'hui qu'avant. L'intimidation existe depuis toujours et maintenant, en plus, on a internet pour le faire.

Dés qu'ils ont besoin d'une aide technique, ils doivent faire appel à la RCCU (25 au total, une pour chaque arrondissement mais ça va devenir 12) et le FCCU. Une fois que la police locale a gelé la situation, elle ne doit rien faire et appeler les CCU. Les RCCU travaillent avec la police locale et prennent les premières mesures ; saisie du matériel informatique, copie technico-légal, copie conforme de tout l'ordi comme ça on peut éventuellement rendre l'ordinateur aux personnes après. Les enquêteurs travaillent sur la copie. L'autre copie va au greffe du tribunal. Le RCCU donne la première aide à la police locale. Il faut une perquisition pour pouvoir faire une copie de l'ordinateur/GSM.

Le RCCU fait le premier devoir d'enquête au niveau informatique (traces, appels historiques, ...)

Il y a entre 2 et 30 personnes par RCCU. 30 personnes travaillent au RCCU de Bruxelles. Au FCCU il y a 30 personnes. Si le RCCU à besoin d'aide, alors le FCCU leur vient en aide.

La FCCU est également gestionnaire du site web ecops.be (site qui permet de dénoncer des abus, sans en être victime. C'est un site de signalement avant tout pour tout ce qui concerne la fraude informatique et la pédopornographie. Les gens parfois déposent plainte, mais ce n'est pas le but). Le souci c'est qu'on est à plus de 50 000 signalements de retard.

Pour aider et protéger le citoyen, il faudrait beaucoup plus de monde dans nos services. Mais il n'y a pas de moyens suffisants. Heureusement le gouvernement commence à s'en rendre compte.

Par exemple, on s'occupe actuellement du cas « Belgacom » car c'est un cas qui touche à l'économie future du pays, donc c'est une priorité pour le moment.

Nous ne sommes qu'un outil du gouvernement. Donc si on ne nous donne pas assez de moyens, on ne sait pas avancer.

Dés qu'on veut identifier quelque chose on va essayer de trouver l'adresse IP de l'ordinateur. Un abonnement est lié à une adresse IP. Toute adresse IP est unique. Tout ce qui ressort d'un abonnement sort d'une adresse IP spécifique.

Les Procureurs du roi ont comme rôle de défendre les intérêts de l'état. Si la sécurité de l'état est mise à mal, ils vont poursuivre. Si jamais ça va trop loin, ça va eu magistrat.

Lors de chaque affaire on a besoin d'un réquisitoire du magistrat dans lequel il est écrit : « Veuillez contacter Microsoft pour pouvoir identifier de quelle adresse IP est originaire tel message ». Le 2ème réquisitoire (dans le cas d'une adresse IP venant d'un fournisseur de service en Belgique, exemple Telenet) est envoyé à Telenet avec l'adresse IP, l'heure et la date et eux vont nous dire d'où le mail s'est peut être envoyé. Ca peut être n'importe qui de la maison ou quelqu'un qui passe devant la maison et se branche à notre connexion internet. C'est pourquoi il est important de la sécuriser en mettant un code de sécurité pour y accéder. Ensuite on se rend chez la personne de l'adresse IP et on va d'abord tout saisir. Même si on n'est pas à la base de l'infraction, on fait un procès verbal.

L'opérateur peut être de n'importe quel pays. Dans ce cas la on doit envoyer une commission rogatoire internationale. Le juge d'instruction demande à un juge d'instruction en France par exemple de faire identifier une personne en France. Ca arrive souvent dans les cas de disparition.

On travaille souvent en collaboration avec Microsoft, Google, Facebook, etc. pour avoir les informations. C'est la force des réseaux sociaux pour les policiers.

Possibilité de s'anonymiser sur le net parfois.

La Circulaire du Collège des procureurs généraux (COL) contient une politique uniforme de contrôle, de contestation, de recherche et de poursuite relative à un sujet. Ca signifie qu'on a des priorités au niveau de la police, on a une politique criminelle à suivre. Les parquets suivent une politique criminelle et ces politiques là se traduisent par une PNS, valable pour 4 ans, qui déterminent les priorités de la police et la COL (circulaires qui déterminent les priorités des différents parquets).

Le plan national de sécurité (PNS) est un document qui est publié tous les quatre ans par les ministres de l'Intérieur et de la Justice, qui veillent, en fixant les lignes de force de la politique policière, à garantir le bon fonctionnement de la Police fédérale et de la Police locale, ainsi que leur collaboration mutuelle.

En matière de cyberharcèlement, bien que ça ne soit pas une priorité du gouvernement, les parquets qui ont vu une augmentation des plaintes, ont demandé à leur magistrat de prendre chaque plainte avec beaucoup d'attention, ou chaque dossier doit être traité avec le sérieux.

Tout ça est fait par le biais d'internet pour le cyberharcèlement, sans qu'il se rende vraiment compte de l'impact sur sa victime. Ce qui est dangereux c'est la masse de communication négative. En fait la personne se dit : « tout le monde me hait ». L'avantage, c'est qu'on peut facilement identifier le coupable suite à cette priorité mise par la COL au niveau du cyberharcèlement. Le parquet, via le CCU, décide donc d'identifier les coupables. Ensuite on demande à Facebook d'identifier les propriétaires de ces profils la.

L'idée c'est d'entendre ces jeunes et leur faire comprendre que c'est une infraction et qu'eux ou leurs parents peuvent être poursuivis. Les jeunes en dessous de 16 ans ont l'immunité pénale. Pour un jeune ce n'est jamais bon d'avoir un mauvais comportement envers la société. Une partie civile (réparer les dommages et intérêts de la victime) peut avoir beaucoup d'influence. Au niveau pénal, les gens risquent certaines peines. Mais les parents de la victime vont aussi aller déposer une plainte au civil et veulent que le dommage soit réparé, ça compte beaucoup pour les victimes. On va voir quelles sont les responsabilités. Les parents se voient souvent infliger des grosses amendes. Les parents des jeunes devront payer toute leur vie pour l'enfant à qui ils n'ont pas expliqué l'importance d'une utilisation correcte des réseaux sociaux. Souvent, c'est le cas entre 13 et 16 ans.

L'inconvénient, c'est la partie téléphonie. Tout le monde est en illimité partout. Beaucoup sont avec un Smartphone. Avant, les jeunes recevaient des SMS ou des messages Facebook. Maintenant même quand un ordi est éteint, ça n'arrête pas.

C'est les parquets qui poursuivent un fait, pas la police. Le parquet décide des priorités. Parfois le cyberharcèlement est moins important par rapport aux priorités.

TOR : système pour s'anonymiser. On parle de l' « onion router ». C'est tendance pour le moment surtout depuis l'affaire d'Edward Snowden (USA). Beaucoup de gens utilisent des systèmes pour s'anonymiser. Ces systèmes permettent de montrer une autre adresse ip que l'adresse initiale à partir de laquelle un message à été posté. De moins en moins l'adresse ip est une preuve. Le contact ne se fait plus directement entre l'ordi vers le serveur web mais d'un ordinateur à un autre avant d'arriver au serveur web. Routeur en oignons. On retrouve donc l'adresse IP du dernier ordinateur, mais pas celle de l'ordinateur qui a commis un délit.

Les forces de police font de l'interception sous les commandes de magistrats (mise sous écoute, écouter trafic internet en se mettant au milieu de la trajectoire). Le trafic est encrypté. On a très difficile à identifier des gens qui essayent d'utiliser des systèmes anonymes. Ils ont

trouvé un gros pédophile en collaboration avec le FBI. On collabore aussi souvent avec Europol ou Interpol pour résoudre des enquêtes internationales.

On agit principalement sur l'identification (ex : identification d'une adresse IP). On va agir sur une partie précise, mais on ne fait pas le travail de la police. Le phénomène n'est pas traité chez nous. Il est traité au cas par cas. Pour l'identification, on fait appel à une de nos unités pour appuyer les enquêteurs.

Extorsion de fond ou fraude bancaire c'est un travail de la CCU en général, globalement.

Il y a des entreprises qui estiment qu'ils offrent un service en Belgique donc ils doivent répondre au réquisitoire d'un magistrat belge. Mais d'autres pas.

Le magistrat demande (via nous) d'identifier une personne à Facebook, Microsoft, Google. On a 24h quand une personne n'est pas en danger. Pour toute autre demande, ça peut prendre une semaine ou plus selon les demandes et les moyens qu'ils ont.

D'autres sociétés (comme Yahoo) considèrent qu'elles ne doivent répondre qu'aux injonctions provenant des autorités américaines. C'est pourquoi la Belgique a intenté un procès contre Yahoo. Est-ce que Yahoo doit répondre aux magistrats belges ou pas ?

Ce n'est pas une histoire de pays, mais parfois juste une histoire de société. Dans chaque pays il y a un officier de liaison qui est auprès de l'ambassade et a pour rôle de faciliter le travail international. On passe par l'officier de liaison dans ces cas-là. Mais dans certains pays on n'a pas d'officier de liaison. Le magistrat peut quand même faire une demande au pays avec une commission rogatoire internationale. Collaboration avec le FSB (+- FCCU Russie)

La commission rogatoire internationale (droit international) explique plus en détails le fait, mais du coup, ça prend du temps, tout ça juste parfois pour avoir une adresse IP. Ensuite il faut encore s'adresser au fournisseur d'accès internet.

On aimerait pouvoir identifier la personne et faire les choses directement, mais avant ça on doit avoir un réquisitoire du magistrat. Tout ça prend du temps alors que dans d'autres pays, comme la France, il ne faut pas passer par le magistrat pour demander l'autorisation. Ils estiment qu'on pourrait faire le travail d'identification directement (sans pour autant passer par un magistrat. Si ça se passait comme ça, on ne violerait pas la vie privée des gens. Le contrôle démocratique peut se faire. L'adresse IP ne veut encore rien dire sur la culpabilité de la personne.

Toute information qu'on demande doit être confirmée avec un papier du magistrat. L'information policière est beaucoup plus rapide que l'info qui entre dans la procédure judiciaire.

Pour les utilisateurs finaux, c'est une prévention en informant le public, en allant dans des écoles, on prévient des utilisations d'internet et des réseaux sociaux, on fait des interviews, des reportages, des controverses pour expliquer le danger de tel type d'utilisation d'internet, on donne des formations aux magistrats (visite, stage), des sessions d'information au parlement ou au gouvernement de manière simple et complète. Quand on informe les gens, c'est le seul moyen d'avoir des moyens supplémentaires.

Sephora : formation des entreprises e-city, session d'information, groupe de travail.

Le gouvernement va peut-être débloquer 10 000 000 euros pour la création d'un centre pour lutter contre la cybercriminalité d'entreprises critiques.

Au niveau de la police locale, elle sait travailler dossier par dossier. Il faut auditionner les suspects. C'est principalement de la prévention. Les règles répressives ne permettent pas de régler tous ces problèmes.

Les criminels ciblent les personnes sensibles.

1) Caractéristiques

- a) Quel est le nom du bureau de police ? FCCU Bruxelles
- b) Quelles ville ou villes sont couvertes par ce corps de police ? On est présent au niveau national.
- c) Quelle est la taille du corps de police (nombre de policiers au sein du corps + nombre de personnes au sein de votre département) ? Il y a 30 personnes au sein du FCCU Bruxelles.
- d) Quels services/départements peut-on trouver dans ce corps de police ? Service contre la criminalité des personnes (armes, terrorisme), criminalité contre les biens (vol), criminalité économique et financière, opérations judiciaires (coordination), la police technique et scientifique (experts, traces physiques) et la criminalité organisée (drogue, traite des êtres humains), chargée des missions militaires.
- e) Quelle est votre fonction dans la police ? Commissaire judiciaire de la police judiciaire fédérale et chef de service adjoint de la FCCU.

- f) De quel département faites-vous partie ? La FCCU est sous la DJF, direction qui est chargée de la lutte contre la criminalité économique et financière. La FCCU est divisée en deux sections : la gestion de l'information et la sections opérations (traces sur ordinateur). Peut être que dans quelques années ils déplacés au sein de la DJT (police technique et scientifique). Il y a 6 directions centrales et 27 directions déconcentrées qui sont implantée dans chacun des 27 arrondissements judiciaires du pays. La RCCU dépend de la police judiciaire de l'arrondissement. Les polices locales demande l'appuie à ces unités décentralisées. Il y a 27 polices judiciaires fédérales et 195 zones de polices locales.
- g) Qui s'occupe ou est le responsable du département de criminalité juvénile ou d'affaires qui concernent les jeunes ? Il n'y a pas de département spécifique à la criminalité juvénile.
- h) Avez vous un département spécifique à le cyberharcèlement ? Non.
- i) Combien de membres travaillent dans le département cyberharcèlement/criminalité juvénile ? On est 30 membres faisant partie de la FCCU
- j) Quel rôle joue la police fédérale en cas de cyberharcèlement ? On a un rôle d'identification dans le cas de cyber-criminalité. On est un service d'appui qui vient en aide aux polices locales si elles sont besoin de nous.

2) Cyberharcèlement

- a) Comment définiriez-vous « cyberharcèlement », selon votre propre expérience ? C'est l'accumulation de messages à caractère dégradant envers des victimes simples par la voie de tous les moyens modernes de communication. Ce sont des messages multiples, répétitifs et qui durent dans le temps. Le suicide ou le changement d'écoles sont les solutions.

Ne sait pas répondre aux questions du point suivant

- b) Pour le moment, de quelle manière votre corps de police agit-il sur le plan de l'information, la prévention, la détection, l'intervention et la résolution de cas de cyberharcèlement ?

i) Prévention

- (1) Quelles sont les initiatives plus globales entreprises par la police autour de la sécurité électronique (e-safety), le cyberharcèlement ou les phénomènes similaires (comme le cyberstalking) ?
- (2) De quelles sortes d'initiatives s'agit-il ?
- (3) Quel est le public cible de ces initiatives (jeunes, écoles, parents,...) ?
- (4) Quels sont les thèmes abordés ? Et pourquoi ?
- (5) A quels besoins d'informations (originaire de qui ?) les policiers essaient-ils de tenir compte ?

ii) Détection et intervention

- (1) De quelle manière la police fédérale est elle mise au courant de cas de cyberharcèlement ? Par la police locale
- (2) Les ont-ils tracé eux-mêmes ou ont-ils été signalés ? Souvent ils sont signalés mais il nous est déjà arrivé de démanteler nous même un cas de cyberharcèlement.
- (3) Par qui (parents, victime, auteur, témoin,...) ?
- (4) Combien avez-vous de cas par mois ? Par an ?
- (5) De quelle genre de cas s'agit-il ?
- (6) Qui est le concerné/auteur ?
- (7) Par quel moyen technologique a-t-il agit ?
- (8) Avez-vous constaté une évolution au cours des années dans le nombre de cas ?
L'évolution dans les moyens utilisés ? La connaissance des jeunes en matière de cyberspace ?
- (9) Que se passe-t-il si un cas de cyberharcèlement est détecté ?
- (10) Quelle qualification légale obtiennent-ils ?
- (11) Comment est ce que la police travaille ensuite (par exemple : identification de l'auteur/reprise du contenu offline) ?
- (12) Quelles sont les difficultés rencontrées (par exemple : difficulté de faire une expertise à la maison, les fournisseurs d'accès à internet aident-ils suffisamment dans ce genre de cas, est il facile de collaborer au niveau international si nécessaire,...)?
- (13) Quelles sont les mesures prises pour la victime (par exemple : est elle redirigée vers une aide/assistance) ?

(14) Que se passe-t-il avec le coupable ?

iii) Solutions

(1) Quelles sont selon vous les solutions pour diminuer les cas de cyberharcèlement ?

(2) Quels ont été les efforts fournis dans les mois, années passés par la police pour lutter contre le cyberharcèlement ?

(3) Avez-vous constaté des améliorations suite à vos actions ?

3) Avis

a) Le cyberharcèlement – selon votre expérience – est-elle un « grand » problème chez les jeunes ? Si on voit ça en termes de conséquence et nombre de cas graves, ce n'est pas un grand problème, mais c'est toujours grave. Mais il faut voir ça au niveau d'un pays et des autres types de criminalité. Ce n'est pas un grand problème chez les jeunes aujourd'hui. Les écoles sont conscientes qu'elles ont une part de responsabilité si un cas comme ça se produit (ex : un maman qui a fait un appel à la population française, les parents n'ont rien vu et la fille s'est suicidée). On nous parle souvent de problèmes dans les écoles. C'est le gros problème de l'utilisation d'image d'autrui. C'est interdit (pour nous nuire).

b) Dans quelle mesure trouvez-vous qu'il faut faire appel à la police au niveau de la prévention/détection et résolution de cyberharcèlement chez les jeunes ? La prévention est la plus importante. Il faut un bon mix entre prévention et répression. Quand on intercepte un jeune qui a fait du cyberharcèlement, ce sont souvent des jeunes qui n'ont pas l'habitude d'être en contact avec la police. Il y a une certaine peur et les parents se disent que c'est la dernière fois que la police vient à la maison pour des choses qu'a fait l'enfant. La COL dit qu'il ne faut plus laisser passer les auteurs de cyberharcèlement, il faut aussi les poursuivre et responsabiliser les parents qui sont responsables de leurs enfants.

c) Quel est le rôle de la police – spécifiquement en comparaison à celui des écoles, parents, fournisseurs d'accès internet, centres d'encadrement des élèves et autres centres d'aide psychologique ? La police n'est pas qu'un outil de répression. On est fort apprécié lorsqu'on fait de la prévention. On a le rôle comme les autres de prévention. Le rôle de la police en partenariat avec la police judiciaire c'est d'aller au

bout du message de prévention. La répression n'est que la partie finale de la prévention. Mais c'est dommage car les dossiers sont souvent classés sans suite. Le rôle de la police est d'être dans le dernier maillon de la prévention.

- d) Existe-t-il aussi une « répartition des tâches » au sein de la police en ce qui concerne l'approche de le cyberharcèlement ? Le fait que la plainte soit prise au sein de la police locale de manière individuelle. S'ils ont besoin d'aide en matière d'aide de trace de matériel ou d'identification alors ils font appel à la CCU.
- e) Le cyberharcèlement est-elle principalement une matière de la police locale ou une partie est redirigée vers le FCCU ou le RCCU ? Elle est avant tout une matière de la police locale. Et si celle-ci à besoin d'aide en matière de cybercriminalité, alors elle doit faire appel au CCU. On est une unité d'appui spécialisé dans le crime informatique. Les plaintes ne doivent pas être déposées directement chez nous. On n'a aucun lien direct avec le dossier.
- f) Comment voyez-vous cette relation entre la police locale et le FCCU ? C'est comme ça que fonctionne la police judiciaire pour le moment. Les devoirs d'enquête proche du niveau local, ça doit être traité principalement par la police locale. Le FCCU apporte l'appui technique. Parfois qu'il y a des tensions au niveau pratique car on à trop de boulot. Les zones de police locale doivent aussi se spécialiser un petit peu. On ne peut pas tout donner aux unités FCCU et RCCU. Il faut être à l'aise avec les moyens informatiques aujourd'hui. Le policier doit être plus formé.
- g) Existe-t-il également des problèmes/incompréhensions à ce niveau là ? Il n'est pas toujours évident au niveau local, dès que c'est un dossier un peu plus technique, de le traiter soi-même. Donc ils se disent : 'j'aimerais bien que ce soit un niveau plus spécialisé qui traite le dossier ». Il faut que chacun se spécialise un peu plus dans les matières e-city. Dans les formations de base, on apprend à tout policier les éléments de base.
- h) Politique générale de la police :
 - i) Il y a trop/trop peu/assez d'attention accordée à le cyberharcèlement ? Pourquoi ?
Aujourd'hui je suis d'avis comme le collègue des commissaires généraux qu'il faut intervenir à chaque fois. Si on communique correctement dans les écoles, on aura beaucoup moins de cas de cyberharcèlement. Avec une bonne communication il y a moyen de couper ce phénomène. Il y a assez d'attention accordée au cyberharcèlement depuis qu'il a été décidé que les parquets devaient poursuivre

chaque affaire, plus au sérieux. Classer le dossier sans suite ne sert à rien car le jeune coupable continuera par la suite. Il faut faire un coup d'arrêt des qu'on peut.

- ii) Quelles initiatives jugez-vous souhaitables ? Je plaide pour la facilité de procédure (au niveau national) d'identification des auteurs sur internet (signature de moi).
- i) Y-a-t 'il selon vous des différences entre les corps de polices locales et leur manière de traiter le cyberharcèlement ? De quelles différences s'agit-il et à quoi sont elles dues ? Oui. Ca ne dépend pas d'une zone de police, mais des personnes qui travaillent dans les zones. Pareil au niveau des magistrats. Dans les PV, le policier peut noter des pistes de solutions qui seront lues par le magistrat. Si elles sont bonnes, le magistrat les suit. Si je fais un CV un peu plus fouillé, alors le magistrat aura tendance à continuer l'affaire et pas la classer « sans suite ». Le cyberharcèlement n'est nulle part une priorité. Mais certains corps de police peuvent en faire une priorité. Le bourgmestre à aussi son mot à dire dans les missions de la police. Ca dépend du politique. Le cyberharcèlement n'est pas souvent une priorité dans les zones de police. Ca doit être une priorité pour les magistrats, en non pour les policiers.

Maité Camerman

Etudiante en Master en Science de la Communication à l'Université d'Anvers

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 11: INTERVIEW VAN DE RCCU BRUSSEL

Interview RCCU Bruxelles

Sujet de mémoire : La lutte par la police (locale et fédérale) contre la cyberharcèlement (chez les jeunes)

Huldenberg, 18/11/2013

Contact :

Olivier Bogaert (Commissaire)

CP Olivier BOGAERT – PJF (Police Judiciaire Fédérale) Bruxelles

Square Victoria Regina, 1

B-1210 BRUXELLES

02 223 95 27 - 0486 12 21 21

olivier.bogaert@fccu.be

1) Caractéristiques

- a) Quel est le nom du bureau de police ? RCCU de Bruxelles
- b) Quels ville ou villes sont couvertes par ce corps de police ?
- c) Quelle est la taille du corps de police (nombre de policiers au sein du corps + nombre de personnes au sein de votre département) ? RCCU de Bruxelles compte 33 personnes. 36 en janvier.
- d) Quels services/départements peut-on trouver dans ce corps de police ? On n'est pas organisé en département mais bien en équipe, quatre plus une 5ième qui est l'équipe télécom, qui tourne toutes les deux semaines. Le RCCU est une équipe d'enquêteurs mais qui sert d'appui. Dans le dossier de Belgacom, c'est le CCU de Bruxelles qui fait les investigations.
- e) Quelle est votre fonction dans la police ? Commissaire, officier dirigeant de la RCCU de Bruxelles
- f) De quel département faites-vous partie ?
- g) Qui s'occupe ou est le responsable du département de criminalité juvénile ou d'affaires qui concernent les jeunes ? Il n'y a pas d'équipe qui s'occupe spécifique du cyberharcèlement. L'équipe en place s'occupe des cas qui se présentent à elle.

- h) Avez vous un département spécifique à le cyberharcèlement ? Non
- i) Combien de membres travaillent dans le département cyberharcèlement/criminalité juvénile ? Explication se trouve ci-dessus.
- j) Quel rôle joue la police fédérale en cas de cyberharcèlement ? Il n'y a pas d'équipe qui s'occupe spécifiquement de le cyberharcèlement. Il y a des demandes de collaboration venant d'une zone de police de l'arrondissement de Bruxelles, mais on sert aussi d'appui. Si des investigations techniques doivent être effectuées, c'est nous qui viendrons en assistance. On est des policiers de 2ème ligne. Un peu comme le labo mais en matière numérique.

2) Cyberharcèlement

- a) Comment définiriez-vous « cyberharcèlement », selon votre propre expérience ? C'est tout ce qui touche au harcèlement mais en utilisant des outils numériques ou par l'intermédiaire des réseaux sociaux classiques (ex : Facebook, ask.fm) qui deviennent les outils du harcèlement, auquel vont s'ajouter l'envoi de photos avec Snapchat. C'est l'utilisation des moyens technologiques pour procéder à du harcèlement. La ou le harcèlement scolaire était limité dans le temps, ceci n'est plus le cas maintenant, car les éléments numériques vont être utilisés.
- b) Pour le moment, de quelle manière votre corps de police agit-il sur le plan de l'information, la prévention, la détection, l'intervention et la résolution de cas de cyberharcèlement ?

i) Prévention

(1) Quelles sont les initiatives plus globales entreprises par la police autour de la sécurité électronique (e-safety), le cyberharcèlement ou les phénomènes similaires (comme le cyberstalking) ? La prévention et l'information.

(2) De quelles sortes d'initiatives s'agit-il ? On est très actif dans tout ce qui est prévention, en allant d'école en école pour aller faire des présentations (demain l'Ephec), jeudi à l'Institut la Reine Fabiola à Etterbeek. Samedi dernier j'étais en contact avec des gens du monde associatif.

Ca se structure car on est en train de préparer une campagne à propos du cyberharcèlement qui sera lancé le 29 novembre, présidé par la ministre d'intérieur, avec une présentation de film et la création d'une application. Cette application va servir à toute personne qui se pense victime. Elle lui permet

d'avoir la possibilité de se tester pour voir s'il elle est victime de cyberharcèlement et en avoir la confirmation ou pas. Elle a aussi, la possibilité de faire un appel au secours directement à partir de l'application. Une conférence de presse se tiendra le jour même, la création d'un site web et une communication récurrente par rapport à cette campagne. Du côté francophone ca va passer sur l'émission « On est pas des pigeons », « Surfons tranquille » de Classic21 le 3 décembre et dans le soir magazine du 4 déc.

Je trouve ca dommage qu'il n'y ait pas d'équivalent du côté néerlandophone. La police ne s'en est pas mêlée. C'est une campagne propre a la CCU. La ministre de l'intérieur souhaite qu'on fasse pareil du côté néerlandophone. L'équivalent existe déjà du côté germanophone (BRF comme VRT).

C'est une campagne nationale qui se fait aussi bien en français qu'en néerlandais.

Le seul point négatif c'est que rien ne se fait du côté néerlandophone car il a toujours été difficile de trouver un accord avec la VRT.

- (a) Quel est le public cible de ces initiatives (jeunes, écoles, parents,...)?
Etudiants, écoles, parents, grands-parents, e monde associatif (généralement les gens qui ont du temps libre ex : connaissance et vie), service club (Rotary). Universités et Hautes écoles. Toujours sur demande de l'école quand la problématique est latente. Bouche à oreille à gérer. Le 2/12 je vais à Tournai à la demande des courtiers en assurance car les assurances commencent à s'intéresser au cyberharcèlement et la réputation numérique.
- (b) Quels sont les thèmes abordés ? Et pourquoi ? Les dangers d'internet
- (c) A quels besoins d'informations (originaire de qui ?) les policiers essayent-ils de tenir compte ?

ii) Détection et intervention

- (1) De quelle manière le RCCU est il mis au courant de cas de cyberharcèlement ?
La RCCU est une équipe d'appuie qui va aider la police locale lors de faits qui sont liés à Internet, notamment lorsque des investigations techniques doivent

être faites. On est des policiers de 2ème ligne. La RCCU n'est pas directement lié au fait, mais bien la police locale. Le RCCU est donc mis au courant par la police locale de l'arrondissement. Par arrondissement vous avez une CCU qu'on baptise la RCCU pour régional. Le RCCU de Bruxelles compte désormais 19 communes.

- (2) Les ont-ils tracé eux-mêmes ou ont-ils été signalés ? La police locale doit essayer de trouver les traces et doivent ensuite se retourner vers les enquêteurs.
- (3) Par qui (parents, victime, auteur, témoin,...) ?
- (4) Combien avez-vous de cas par mois ? Par an ?
- (5) De quelle genre de cas s'agit-il ?
- (6) Qui est le concerné/auteur ?
- (7) Par quel moyen technologique a-t-il agit ?
- (8) Avez-vous constaté une évolution au cours des années dans le nombre de cas ?
L'évolution dans les moyens utilisés ? La connaissance des jeunes en matière de cyberspace ?
- (9) Que se passe-t-il si un cas de cyberharcèlement est détecté ?
- (10) Quelle qualification légale obtiennent-ils ? Le harcèlement est un délit du code pénal qui peut être puni par la loi, pour lequel on est compétent.
- (11) Comment est ce que le RCCU travaille ensuite (par exemple : identification de l'auteur/reprise du contenu offline) ? Lorsqu'une perquisition de l'ordinateur/GSM est faite, la police locale doit geler la situation et attendre l'arrivée de l'unité spéciale (CCU). Le CCU va saisir le matériel informatique et en faire une copie technico-légale, comme ca les enquêteurs peuvent travailler sur la copie et rendre le téléphone/ordinateur à la personne en question, ainsi que d'envoyer une autre copie au greffe du tribunal. Le RCCU donne la première aide à la police locale.
- (12) Quelles sont les difficultés rencontrées (par exemple : difficulté de faire une expertise à la maison, les fournisseurs d'accès à internet aident-ils suffisamment dans ce genre de cas, est il facile de collaborer au niveau international si nécessaire,...)?
- (13) Quelles sont les mesures prises pour la victime (par exemple : est elle redirigée vers une aide/assistance) ? Services d'aide aux victimes.
- (14) Que se passe-t-il avec le coupable ?

iii) Solutions

(1) Quelles sont selon vous les solutions pour diminuer les cas de cyberharcèlement ? L'éducation en grande partie. La jeune génération maîtrise l'outil numérique mais ne mesure pas sa portée. Ils ont un comportement identique à celui de la cour de récréation mais avec une portée beaucoup plus grande. Il faut mettre en place des règles. Un investissement au niveau des parents et enseignants est nécessaire. Ils ont le sentiment que les enfants savent plus qu'eux au niveau de l'internet.

Quand votre enfant commence à grandir, il a envie de rouler à vélo. D'abord on passe du tricycle au vélo. Ensuite il dit : « Je sais rouler, tu peux enlever les petites roues ». Mais c'est pas pour autant qu'il connaît le code de la route.

Je crois que ça passe par l'éducation des parents et au niveau des enseignants qui doivent faire en sorte que le numérique entre dans les cours classiques. Par rapport à l'usage des photos il faut demander à la personne en question si on peut les publier. En les publiant, elles sont accessibles par toute la planète. Cette hiérarchie est importante à faire passer.

(2) Quels ont été les efforts fournis dans les mois, années passés par la RCCU pour lutter contre le cyberharcèlement ? Présence dans les écoles, monde associatif, soirée d'information pour les parents, auprès des étudiants.

(3) Avez-vous constaté des améliorations suite à vos actions ? Des écoles reviennent avec des feedbacks tout à fait positifs. Athénée Charles Jansen à Ixelles. Une fille s'en était ouverte à la presse suite à une histoire qui c'était passé dans l'école. Les autorités judiciaires m'ont proposé de faire une action de prévention dans cette école. L'école était satisfaite car elle a vu un changement dans le comportement des élèves.

Il faut aussi voir comment la direction a ressenti l'intervention. Il est important que l'organisation dans l'école soit bonne et que le contact entre les élèves et les enseignants soit bon.

Athénée de Huy (Madame Stadler)

La bas c'est les classes de rhétos font l'éducation des plus jeunes avec l'expérience des plus âgés. J'ai été 2 fois. Une fois le journée « Internet Safer Day » et une deuxième fois pour une soirée d'information pour les parents (à 2 reprises).

Je n'ai pas toujours de feedback. Et quand j'en ai c'est positif.

3) Avis

- a) Le cyberharcèlement – selon votre expérience – est-elle un « grand » problème chez les jeunes ? C'est un problème car la ou l'intimidation classique permet une respiration en dehors de l'école, avec l'internet, on est dans la persistance. Le tout est de faire comprendre qu'il y a des frontières qui ne doivent pas être franchies.
- b) Dans quelle mesure trouvez-vous qu'il faut faire appel à la police au niveau de la prévention/détection et résolution de cyberharcèlement chez les jeunes ?
- c) Quel est le rôle de la police – spécifiquement en comparaison avec celui des écoles, parents, fournisseurs d'accès internet, centres d'encadrement des élèves et autres centres d'aide psychologique ? C'est la police qui le dit et l'écoute est généralement goguenarde mais attentive.
- d) Existe-t-il aussi une « répartition des tâches » au sein de la police en ce qui concerne l'approche de le cyberharcèlement ? /
- e) Le cyberharcèlement est-elle principalement une matière de la police locale ou une partie est redirigée vers le FCCU ou le RCCU ? La RCCU c'est un peu comme les experts, on vient pour essayer de trouver des indices. La parquet connaît généralement ses enquêteurs. Le magistrat va décider à qui elle préfère donner le dossier car ils ont une certaine réputation dans le domaine.
- f) Comment voyez-vous cette relation entre la police locale et le RCCU ? Il y a un projet européen qui est en cours de gestation. Ils avaient aussi pensé à une application qui est un moyen discret pour savoir si je suis victime ou pas de cyberharcèlement. On peut le faire via l'application.
Il y a une cellule qui doit voir le jour et pourrait structurer les interventions, et faire en sorte qu'on ait un canevas qui reprenne un certain nombre d'éléments en commun. On aurait des thèmes qui sont récurrents.,

La police locale est demandeuse de plus d'informations. Les chefs de zone m'ont demandé de former leur personnel. Justement quand ils ont la visite de quelqu'un qui s'est fait cyber-harcèler, ils savent quoi répondre et vers quelles pistes ils doivent aller. Ils auront des pistes pour savoir ou ils doivent aller.
- g) Existe-t-il également des problèmes/incompréhensions à ce niveau là ? C'est plutôt de la méconnaissance liée à la crainte lié au monde numérique. Ca veut surtout dire qu'a

notre niveau on doit faire passer l'info, ce qui permettra d'éviter ce genre de situations, réactions.

h) Politique générale de la police :

i) Il y a trop/trop peu/assez d'attention accordée à le cyberharcèlement ? Pourquoi ?

Ca prend forme.

Le temps qu'il a fallu pour qu'on prenne conscience qu'il fallait fixer des règles, on en est arrivé au permis de conduire et une plaque d'immatriculation pour nous identifier.

C'est petit à petit qu'on va prendre conscience qu'il faut structurer et organiser notre façon de faire en fonction de le cyberharcèlement. On prend conscience que c'est devenu quelque chose d'important. Les gens doivent en parler et y être informé (enseignants, parents,...). Ils doivent savoir le repérer et en informer. C'est toute une question d'éducation et de mise en place de réflexes.

ii) Quelles initiatives jugez-vous souhaitables ? Tout ce qui touche au numérique entre petit à petit dans le quotidien, dans la pratique. Par exemple, un prof peut demande un travail sur une problématique bien précise. Sachant que les élèves vont faire une recherche sur le net, il peut leur rappeler les dangers d'internet, ce que c'est la plagiat, ... Ils ne se contentent pas que d'un copié-collé.

Avec internet, la portée de ce que l'on dit est beaucoup plus grande. Des campagnes spécifiques devraient être faites mais au quotidien pour faire passer des messages pour définir cette nouvelle norme.

i) Y-a-t 'il selon vous des différences entre les corps de polices locales et leur manière de traiter le cyberharcèlement ? De quelles différences s'agit-il et à quoi sont elles dues ?

Maïté Camerman

Etudiante en Master en Science de la Communication à l'Université d'Anvers

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 12: INTERVIEW VAN DE RCCU LUIK

Interview RCCU Liège

Sujet de mémoire : La lutte par la police (locale et fédérale) contre la cyberharcèlement (chez les jeunes)

Huldenberg, 05/11/2013

Contact : Jean-François Joris

Interview via e-mail uitgevoerd als vervolg aan een gebrek van tijd om een interview af te nemen.

1) Caractéristiques

- a) Quel est le nom du bureau de police ? Police Judiciaire Fédérale de LIEGE / RCCU (Regional Computer Crime Unit)
- b) Quels ville ou villes sont couvertes par ce corps de police ? L'arrondissement judiciaire de Liège
- c) Quelle est la taille du corps de police (nombre de policiers au sein du corps + nombre de personnes au sein de votre département) ? +/-250 dans l'unité, 9 au RCCU.
- d) Quels services/départements peut-on trouver dans ce corps de police ? voir site internet Polfed.
- e) Quelle est votre fonction dans la police ? Enquêteur
- f) De quel département faites-vous partie ? RCCU
- g) Qui s'occupe ou est le responsable du département de criminalité juvénile ou d'affaires qui concernent les jeunes ? Pas de département spécifique dédié pour auteur mineur. Existence d'une section « Mœurs mineurs » pour les mineurs victimes.
- h) Avez-vous un département spécifique à le cyberharcèlement ? Non, mais une partie de celle-ci (Arrondissement) passe par notre service pour appui dans l'élucidation.
- i) Combien de membres travaillent dans le département cyberharcèlement/criminalité juvénile ? /
- j) Quel rôle joue la police fédérale en cas de cyberharcèlement ? Appui de la recherche (police) locale pour les aspects techniques de l'identification. Rôle de prévention via séminaires, journées pédagogiques, ...

2) Cyberharcèlement

a) Comment définiriez-vous « cyberharcèlement », selon votre propre expérience ?

Elle se définit par un caractère plus intrusif et véloce que le harcèlement ou l'intimidation non technologique. La pénibilité des conséquences en est plus lourde pour les victimes.

b) Pour le moment, de quelle manière votre corps de police agit-il sur le plan de l'information, la prévention, la détection, l'intervention et la résolution de cas de cyberharcèlement ?

i) Prévention :

(1) Quelles sont les initiatives plus globales entreprises par la police autour de la sécurité électronique (e-safety), le cyberharcèlement ou les phénomènes similaires (comme le cyberstalking) ? Prévention via séminaires, journées pédagogiques, ...

(2) De quelles sortes d'initiatives s'agit-il ? Occasionnellement d'initiative policière, ces interventions sont principalement demandées et inscrites dans des événements organisés par des écoles.

(3) Quel est le public cible de ces initiatives (jeunes, écoles, parents,...) ? Principalement les enseignants (optique « Train the trainer »).

(4) Quels sont les thèmes abordés ? Et pourquoi ? Voir PPT fourni précédemment. Sensibilisation à l'ensemble des situations rencontrées pour éveiller à la diversité des dangers et mieux encadrer.

(5) A quels besoins d'informations (originaire de qui ?) les policiers essaient-ils de tenir compte ? Les écoles et assimilés.

ii) Détection et intervention :

(1) De quelle manière la police est elle mise au courant de cas de cyberharcèlement ? Dans notre cas, intervention en seconde ligne.

(2) Les ont-ils tracé eux-mêmes ou ont-ils été signalés ? Principalement signalés

(3) Par qui (parents, victime, auteur, témoin,...) ? Parents, victime, école (témoin)

(4) Combien avez-vous de cas par mois ? Par an ? Indéterminé

(5) De quel genre de cas s'agit-il ? Varié (faux profil, hacking de compte email ou réseau sociaux et utilisation détournée, diffusion d'images intimes, calomnie, ...)

- (6) Qui est le concerné/auteur ? Variable. Lié à un contentieux personnel ou alors lié à de l'extorsion.
- (7) Par quel moyen technologique a-t-il agit ? Internet et NTIC en général.
- (8) Avez-vous constaté une évolution au cours des années dans le nombre de cas ? L'évolution dans les moyens utilisés ? La connaissance des jeunes en matière de cyberspace ? Oui, au pro rata de l'utilisation croissante d'internet et des réseaux sociaux.
- (9) Que se passe-t-il si un cas de cyberharcèlement est détecté ? Plainte ou PV d'office.
- (10) Quelle qualification légale obtiennent-ils ? Harcèlement, usurpation de nom, atteinte aux droits auteur (droit à l'image), calomnie/diffamation, hacking, ...
- (11) Comment est ce que la police travaille ensuite (par exemple : identification de l'auteur/reprise du contenu offline) ? Identification de l'auteur, suppression contenu online litigieux (après archivage justice), recherche éventuelle de contenu offline sur le matériel saisi chez l'auteur.
- (12) Quelles sont les difficultés rencontrées (par exemple : difficulté de faire une expertise à la maison, les fournisseurs d'accès à internet aident-ils suffisamment dans ce genre de cas, est il facile de collaborer au niveau international si nécessaire,...)? Les ingrédients sont là mais procédure judiciaire lourde (réquisitoire, CRI), législation étrangère variée (rétention des données plus courtes à l'étranger en général, lenteur, ...).
- (13) Quelles sont les mesures prises pour la victime (par exemple : est elle redirigée vers une aide/assistance) ? Sv d'aide aux victimes, assistance sociale, famille, psychologue, ...
- (14) Que se passe-t-il avec le coupable ? Poursuite pénale ou médiation. Prise de conscience des dégâts occasionnés à la victime souvent tardive, préjudice difficilement réparable (atteinte à l'estime de soi, à l'image publique, ...)

iii) Solutions

- (1) Quelles sont selon vous les solutions pour diminuer les cas de cyberharcèlement ? Eduquer davantage les utilisateurs et ce dès le cursus scolaire le plus basique avec de fréquents rappels tout au long de la vie de l'étudiant. Sanctionner plus rapidement avec des sanctions effectives visant à

réparer le mal commis et à « rééduquer » l'auteur (heures d'intérêt général orientées).

- (2) Quels ont été les efforts fournis dans les mois, années passés par la police pour lutter contre le cyberharcèlement ? Efforts ponctuels pour dégager de la capacité engagée dans la prévention.
- (3) Avez-vous constaté des améliorations suite à vos actions ? La prévention est la plus payante de nos actions.

3) Avis

- a) Le cyberharcèlement – selon votre expérience – est-elle un « grand » problème chez les jeunes ? C'est un problème important et récurrent. De nombreux faits ne sont pas portés à notre connaissance et ne font pas l'objet d'une enquête. Un sondage auprès des jeunes devrait être plus révélateur.
- b) Dans quelle mesure trouvez-vous qu'il faut faire appel à la police au niveau de la prévention/détection et résolution de cyberharcèlement chez les jeunes ? Sortant du cadre scolaire ou familial classique, nous pouvons délivrer un message emprunt d'expériences vécues.
- c) Quel est le rôle de la police – spécifiquement en comparaison celui des écoles, parents, fournisseurs d'accès internet, centres d'encadrement des élèves et autres centres d'aide psychologique. Partenaire.
- d) Existe-t-il aussi une « répartition des tâches » au sein de la police en ce qui concerne l'approche de le cyberharcèlement ? Ces faits sont généralement pris en charge par les polices locales. La police fédérale fourni un appui via les RCCU.
- e) Le cyberharcèlement est-elle principalement une matière de la police locale ou une partie est redirigée vers le FCCU ou le RCCU ? RCCU en seconde ligne.
- f) Comment voyez-vous cette relation entre la police locale et le FCCU ou le RCCU ? Partenariat à l'instar de ce que nous faisons dans d'autres types de dossier.
- g) Existe-t-il également des problèmes/incompréhensions à ce niveau là ? Oui, la dimension informatique rebute certains policiers qui essayent d'éviter les plaintes impliquant l'informatique dans le modus operandi et les victimes sont parfois redirigées erronément vers d'autres services (ping pong).
- h) Politique générale de la police :

- i) Il y a trop/trop peu/assez d'attention accordée à le cyberharcèlement ? Pourquoi ?
Voir campagne en cours (zie bijlage 13).
- ii) Quelles initiatives jugez-vous souhaitables ? Meilleure (in)formation du cadre de base pour une meilleure gestion de ce type de fait au niveau local (entre autres).
- i) Y-a-t 'il selon vous des différences entre les corps de polices locales et leur manière de traiter le cyberharcèlement ? De quelles différences s'agit-il et à quoi sont elles dues ? Oui, chaque zone a sa sensibilité. Les zones rurales sont souvent plus à l'écoute et plus disponibles, les zones urbaines étant souvent noyées de dossier.

Maité Camerman

Etudiante en Master en Science de la Communication à l'Université d'Anvers

maite.camerman@hotmail.com

0498/56.73.01

BIJLAGE 13: PREVENTIECAMPAGNE “STOP CYBERHATE!”

Campagne de prévention

Stop cyberhate!

La police fédérale, en collaboration avec l'Institut supérieur de formation sociale et de communication (ISFSC) et le Cabinet pour l'égalité des chances, lance une campagne de sensibilisation au cyber-harcèlement. Celle-ci a été présentée officiellement aujourd'hui lors d'une conférence de presse. Quatre clips vidéo, une application pour smartphones et un site web ont été créés pour l'occasion. Un appel est lancé aux zones de police locales pour relayer cette campagne via leurs canaux de communication. Tous ensemble contre le cyber-harcèlement!

Une enquête menée par Child Focus a révélé qu'en Belgique, un jeune sur trois a déjà au moins une fois été victime de cyber-harcèlement. Il est question de cyber-harcèlement lorsque quelqu'un diffuse de manière répétitive des déclarations négatives à l'encontre d'une victime sur le web et les réseaux sociaux. 62% des jeunes interrogés ont déjà été confrontés à ce type de messages négatifs. Un jeune sur cinq reconnaît avoir été l'auteur de cyber-harcèlement et 76% des jeunes ont déjà été témoins d'une situation de cyber-harcèlement. Ce phénomène participe au mal-être d'une personne et peut la conduire jusqu'à la dépression, voire au suicide, comme ce fut le cas pour une adolescente en août 2013 en Grande Bretagne.

Le Service égalité diversité de la police fédérale, la Computer Crime Unit de Bruxelles, l'Institut supérieur de formation sociale et de communication, le Cabinet de l'Égalité des chances, mais aussi Child Focus et les ministres communautaires de l'enseignement ont uni leur force pour lancer une grande campagne de sensibilisation.

Public

Police fédérale

e.r.: Éric Cobut

www.polsupport.be

Vos questions au callcenter:

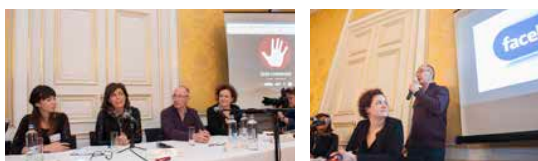
0800 99 272

Twitter: @Polsupport_F

polsupport@police.belgium.eu

Facebook: Polsupport Fr

teamware/puma: polsupport

Elle repose d'abord sur quatre clips, créés par les étudiants de l'ISFSC dont les scénarios sont:

- sur fond d'images illustrant des situations de la vie courante, apparaissent divers tweets signés 'Mr Fâché', tweets de cyberhaine contre les homos, les filles, les étrangers, etc.;
- trois adolescents (un garçon et une jeune fille d'origine belge, et un jeune d'origine nord-africaine) se promènent à Bruxelles, avec en toile de fond des tweets et messages de forums haineux;
- un jeune face à son pc est victime de cyber-harcèlement. La caméra tourne de plus en plus vite et donne l'idée d'une spirale infernale;
- le suicide d'une ado suite à un cyber-harcèlement. Sa mère arrive trop tard, tout comme le message de réconfort d'une amie.

A chaque clip est attribué un slogan, en plus du slogan général de la campagne: *stop cyberhate*!

Une app pour les jeunes

En complément à cette campagne, les étudiants de l'ISFSC ont également créé une application téléchargeable sur smartphone fonctionnant avec Android. Elle offre aux jeunes la possibilité de répondre à un quizz leur permettant de déterminer s'ils sont victimes ou pas de cyber-harcèlement. Le cas échéant, ils sont aiguillés vers les instances compétentes pour trouver l'aide nécessaire. Le webteam de la police fédérale a, pour sa part, mis en ligne le site www.stopcyberhate.be. Outre les clips, l'internaute y trouvera une boîte à outils remplies d'informations et de conseils à l'attention des professionnels de l'éducation, des parents et surtout des adolescents, qu'ils soient harcelés ou harceleurs.

Afin que cette campagne bénéficie d'une diffusion maximale, il est demandé aux zones de police locale de la diffuser via leurs propres moyens de communication vers la population. Les clips peuvent être relayés via www.stopcyberhate.be ou via le canal Youtube Stop Cyberhate (<https://www.youtube.com/user/stopcyberhatebelgium>).

